

T.C.
ORDU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİNEMA VE TELEVİZYON ANABİLİM DALI

**GELENEKSEL UNSURLARIN EKRA NA YANSIMASINDA
YENİ BİR DÖNEM: “TRT TV FİLM LERİ PROJESİ”**

ZELİHA TEKİN

**DANIŞMAN
DOÇ. DR. ŞERMİN TAĞ KALAFATOĞLU**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ORDU 2019

ÖĞRENCİ BEYAN METNİ

Yüksek Lisans/Doktora/Sanatta Yeterlik tezi olarak savunduğum “Geleneksel Unsurların Ekrana Yansımada Yeni Bir Dönem: “TRT TV Filmleri Projesi” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmadan yazdığımı ve yararlandığım kaynakların “Kaynakça” bölümünde gösterilenlerden farklı olmadığını, belirtilen kaynaklara atıf yapılarak yararlandığımı belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

12 /06 / 2019

Zeliha TEKİN

JÜRİ ONAY SAYFASI

Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sinema ve Televizyon Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Zeliha TEKİN'in hazırladığı "Geleneksel Unsurların Ekranı Yansımasında Yeni Bir Dönem: "TRT TV Filmleri Projesi" başlıklı tez 12 / 06 / 2019 tarihinde aşağıda imzaları olan jüri tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

	Adı-Soyadı	Üniversite	İmza
Başkan	: Doç. Dr. Şermin TAĞ KALAFATOĞLU	Ordu Üniversitesi	
Jüri Üyeleri	: Doç. Dr. Mehmet YILMAZ	Ordu Üniversitesi	
	Doç. Dr. Şirin DİLLİ	Giresun Üniversitesi	

ONAY

24/06/2019

Dr. Öğr. Üyesi Seçkin EVCİM

Enstitü Müdürü V.

ii

TEŞEKKÜR

Bu çalışmada ders ve tez dönemim boyunca yardımlarını eksik etmeyen, bana daima yol gösteren danıőmanım Doç. Dr. Şermin TAĞ KALAFATOĞLU'na, yüksek lisans eğitimim boyunca benden yardımlarını esirgemeyen Prof. Dr. Mehmet YILMAZ'a, tezimle ilgili fikirleriyle bana sürekli destek veren İbrahim ŞAHİN'e ve maddi manevi hep arkamda olan aileme teşekkür ederim.

ZELİHA TEKİN
ORDU, 2019

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
İÇİNDEKİLER.....	ii
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ	vii
TABLolar DİZİNİ	viii
GÖRSELLER DİZİNİ	ix
BİRİNCİ BÖLÜM : GİRİŞ.....	1
1.1. Problem	2
1.2. Amaç	4
1.3. Önem	5
1.4. Sayılıtlar	5
1.5. Sınırlılıklar.....	5
1.6. Yöntem	6
İKİNCİ BÖLÜM : KÜLTÜR VE KURAMSAL BAKIŞ.....	7
2.1. Kültür Kavramı.....	8
2.1.1. Kültürel Dönemlerde Modernizm ve Postmodernizm İzleri.....	9
2.1.2. Toplumsal Modernleşme: Popüler Kültür.....	13
2.2. Türk Kültürü.....	15
2.2.1. Kültür Öğeleri ve Aktarımı	18
2.2.2. Toplumsal Sistemin Hayatta Kalma Çabası : “Geleneklerimiz”.....	24
2.2.3. Küreselleşme Öncesi ve Sonrası “Geleneksel Türk Aile Yapısı”.....	28
2.2.4. Medyanın Türk Kültür ve Gelenekleri Üzerindeki Etkisi.....	33

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM : TELEVİZYON FİMLERİ ve “ TRT EV SİNEMASI KUŞAĞI.....	38
3.1. Televizyon Filmleri	38
3.2. TRT'nin Yayıncılık Tarihi.....	40
3.2.1. TRT'nin İçeriğine Dair: Radyo Kanalları, Televizyon Kanalları ve TRT'nin Dergileri.....	43
3.2.2. TRT'nin Yayın Hizmet İlkeleri 2954 Sayılı Kanundaki Görevleri..	47
3.2.3. TRT'nin Türk Kültür ve Gelenekleriyle İlişkisi.....	48
3.2.3.1 Dizi Örnekleri.....	48
3.2.3.2. Belgesel Örnekleri.....	50
3.2.3.3. Televizyon Programı Örnekleri.....	51
3.2.3.4. Yurtdışındaki Türklere Yönelik Çalışmaları.....	52
3.2.3.5. Kurumsal Etkinlikleri.....	53
3.2.4. TRT Televizyon Filmleri Projesi: “TRT Ev Sineması Kuşağı”	54
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM : GELENEKSEL UNSURLAR ÇERÇEVESİNDE “TRT TV FİMLERİ PROJESİ'NDEN FİLM ANALİZLERİ	56
4.1. Geleneksel Bağlamda “Son Kuşlar” Filmi.....	57
4.1.1 Filmin Konusu ve Özeti.....	58
4.1.2. Son Kuşlar Filmi'nde Geleneksel Unsurların Kullanımı.....	61
4.1.2.1. Dekor ve Mekanları.....	61
4.1.2.2. Kostümler.....	65
4.1.2.3. Ritüeller.....	66
4.1.2.4. Dini Kodlar.....	68
4.1.2.5. Dilsel Kodlar.....	69
4.1.3. Filmin Geleneksel Kodlarla Değerlendirilmesi.....	71
4.2. Geleneksel Bağlamda “Ekisporter” Filmi.....	72
4.2.1. Filmin Konusu ve Özeti.....	73

4.2.2. Ekisporter Filmi’nde Geleneksel Unsurların Kullanımı.....	77
4.2.2.1. Dekor ve Mekanlar.....	77
4.2.2.2. Kostümler.....	81
4.2.2.3. Ritüeller.....	82
4.2.2.4. Dini Kodlar.....	84
4.2.2.5. Dilsel Kodlar.....	86
4.2.3. Filmin Geleneksel Kodlarla Değerlendirilmesi.....	88
4.3. Geleneksel Bağlamda “ <i>Bir Sevda İşi</i> ” Filmi.....	89
4.3.1. Filmin Konusu ve Özeti.....	90
4.3.2. Bir Sevda İşi Filmi’nde Geleneksel Unsurların Kullanımı.....	94
4.3.2.1. Dekor ve Mekanlar.....	94
4.3.2.2. Kostümler.....	97
4.3.2.3. Ritüeller.....	99
4.3.2.4. Dini Kodlar.....	101
4.3.2.5. Dilsel Kodlar.....	103
4.3.3. Filmin Geleneksel Kodlarla Değerlendirilmesi.....	105
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	107
KAYNAKÇA.....	114
EKLER.....	123
ÖZGEÇMİŞ.....	128

ÖZET

[TEKİN, Zeliha]. [*Geleneksel Unsurların Ekrana Yansımada Yeni Bir Dönem: “TRT TV Filmleri Projesi”*], [Yüksek Lisans Tezi], Ordu, [2019].

Tarih boyunca kültürler, kendi içerisinde gelişerek büyümüşlerdir. Türkiye Cumhuriyeti, konumu itibariyle birçok farklı kültürle iç içe olsa da öz kültürünün taşıyıcısı olan geleneklerinden kopmamayı başarmıştır. Çünkü bir milletin özünü oluşturan temel unsur o ülkenin gelenek-görenek, örf-adetleridir. Fakat teknolojinin hayata nüfus etmesiyle birlikte son zamanlarda geleneklerin ve Türk kültürünün git gide yozlaştığı görülmektedir. Bu durum elbette ki kitle iletişim araçlarıyla desteklenmektedir. Televizyonda gösterilen diziler, programlar, internetteki sayısız içerik, sosyal medya gibi unsurlar, kültür ve dilin dönüşümünü etkilemiştir.

Kamu kurumu olarak TRT, kendine; Türk Milletinin milli birlik ve beraberliğini sağlamak, manevi değerleri gözetmek, genel ahlak kurallarına saygılı olmak gibi ilke ve görevler üstlenmiştir. Bu ilke ve görevler ışığında yapılan radyo ve televizyon programları, diziler, belgeseller, kurumsal etkinlikler, yurtdışına gerçekleşen yayınlar sayesinde Türk kültür ve gelenekleri ekranda yaşatılmaya devam etmektedir. TRT'nin gerçekleştirdiği bu projelere, 2014'te bir yenisi daha eklenmiş ve ailenin bir arada tekrar film izlemesi düşüncesiyle, ortaya “TRT TV Filmleri: Ev Sineması Kuşağı” çıkmıştır. Ev Sineması Kuşağı ile unutulmaya yüz tutmuş televizyon filmleri, tekrar hatırlatmaya başlamış ve artık sinemayı evlere getiren bir alan yaratılmıştır.

TRT TV Filmlerinden de geleneksellik ve kültürel değerlerin ön planda olduğu *Son Kuşlar*, *Ekisporter*, *Bir Sevda İşi* filmleri, tezin amacıyla bağlantılı olarak incelenmeye alınmış ve belirlenen “dekor ve mekanlar”, “kostümler”, “ritüeller”, “dinsel kodlar”, “dilsel kodlar” öğeleri üzerinden irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Gelenek, Aile, TRT TV Filmleri

ABSTRACT

[TEKİN, Zeliha]. [“A New Era On The Reflections Of Traditional Features On Screen : TRT TV Movies Project”], [Master Thesis], Ordu, [2019].

Throughout history, cultures are growing within themselves. Although Republic of Turkey, though the location of many different cultures including their own traditions, is never breaking from its available traditions. Because the basic element that constitutes the essence of a nation is the traditions and customs of that country. However, with the advent of technology, it is seen that traditions and Turkish culture have become increasingly degenerated day by day. This is of course supported by mass media.

The elements such as TV series, programs, numerous content on the Internet, social media have put culture and language into the background. Mass media not only destroyed culture, but also weakened communication within the family. In this case, the family members began to be isolated.

TRT as a public institution, by itself has undertaken principles for Ensuring the national unity and solidarity of the Turkish nation, observing the spiritual values, respecting the general moral rules, etc..

In the light of these principles and duties, Turkish culture and traditions continue to be kept alive on the screen because of radio and television programs, series, documentaries, corporate events, broadcasts abroad. In 2014, “TRT TV movies: Home Cinema Generation” was added to the projects of TRT. By creation of with the Home Cinema Generation, the television movies, which disappeared, have been revived and has created an atmosphere that brings cinema to the houses.

Son Kuşlar, Ekisporter, Bir Sevda İşi are the TRT TV movies which have been seen as more suitable for the purpose of the thesis because of being forefront of traditional and cultural values. They are determined by the themes in “decor and places”, “costumes”, “rituals”, “religious codes”, “linguistic codes”.

Keywords: Culture, Tradition, Family, TRT TV movies

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

Çev.	: Çeviren
Der.	: Derleyen
Haz.	: Hazırlayan
s.	: Sayfa Sayısı
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerleri

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Son Kuşlar Filminin Künyesi.....	57
Tablo 2. Ekisporter Filminin Künyesi	73
Tablo 3. Bir Seveda İşi Filminin Künyesi.....	90

GÖRSELLER DİZİNİ

Sayfa No:

<i>Resim 1.</i> Türk Boyları'nın Göçebe Yaşamı.....	17
<i>Resim 2.</i> Eskişehir Lületaşı.....	24
<i>Resim 3.</i> Kastamonu Ahşap Oymacılığı.....	24
<i>Resim 4.</i> TRT'nin İlk Radyo Anonsu.....	40
<i>Resim 5.</i> Eurovision İçin TRT'de Yapılan Elemeler.....	41
<i>Resim 6.</i> TRT Ev Sineması Kuşağı Afişi.....	54
<i>Resim 7.</i> Son Kuşlar Filmi'nin Afişi.....	57
<i>Resim 8.</i> Son Kuşlar, Bekir'in Kuş Avlama Sahnesi.....	58
<i>Resim 9.</i> Son Kuşlar, Oda'da Köy Halkının Hikaye Dinleme Sahnesi.....	59
<i>Resim 10.</i> Son Kuşlar, "İşte Sizin Çocuklarınıza Karşı Benim Çocuğum "Babasının Kuşlara Karşı Seslendiği Sahne	60
<i>Resim 11.</i> Son Kuşlar, Yer Sofrası.....	63
<i>Resim 12.</i> Son Kuşlar, Mahmut'un Düğün Arabası.....	65
<i>Resim 13.</i> Son Kuşlar, Köy Kadınlarının Giyimi.....	66
<i>Resim 14.</i> Son Kuşlar, Köy Düğünü.....	67
<i>Resim 15.</i> Son Kuşlar, Bekir'in El Öpme Sahnesi.....	67
<i>Resim 16.</i> Son Kuşlar, Cenaze Kaldırma.....	68
<i>Resim 17.</i> Son Kuşlar, İmam'ın Bekir'e Doğru Bakarak Vaaz Verme Sahnesi.....	69

Resim 18. Ekisporter Filmi'nin Afişi.....	73
Resim 19. Ekisporter, Turan Usta'nın Atölyesinde Çalıştığı Sahne.....	74
Resim 20. Ekisporter, Turan Usta'nın Hesap Ödediği Sahne.....	86
Resim 21. Ekisporter, Dükkânın Yandıği Sahne.....	77
Resim 22. Ekisporter, Dükkânı Kızına Bıraktığı Sahne.....	77
Resim 23. Ekisporter, Turan Usta'nın Atölyesi.....	78
Resim 24. Ekisporter, Pikniğe Geldikleri Sahne.....	79
Resim 25. Ekisporter, Turan Usta'nın Atölyesinde Bulunan Geleneksel Unsurlar	80
Resim 26. Ekisporter, Turan Usta'nın Evi.....	80
Resim 27. Ekisporter, Fuat Usta'nın giyimi	81
Resim 28. Ekisporter, Komşuların Kıyafetleri.....	82
Resim 29. Ekisporter, Ekisporter, Ailenin Sofrada Birlikte Yemek Yemesi	83
Resim 30. Fuat Usta'nın Esnafla Dayanışması ve El Sıkışması.....	83
Resim 31. Ekisporter, Fuat Usta'ya Çay İkram Edildiği Sahne.....	84
Resim 32. Ekisporter, Geçiş Sahnesinde Minarenin Kullanımı.....	85
Resim 33. Ekisporter, Turan Usta'nın Zati'yi Çağırıldığı Sahne.....	85
Resim 34. Bir Sevda İşi Filmi'nin Afişi.....	89
Resim 35. Bir Sevda İşi, Ökkeş Dayının Belediye Binasının Yerini Ayarlamaya Çalıştığı Sahne.....	91
Resim 36. Bir Sevda İşi, Musa ve Yasin'in Posterini.....	92
Resim 37. Bir Sevda İşi, Konvoy Sahnesi.....	93
Resim 38. Bir Sevda İşi, Musa'nın Makamına Geldiği Sahne.....	94

Resim 39. Bir Sevda İşi, Milletvekilinin Meydanda Köy Halkını Selamlaması.....	95
Resim 40. Bir Sevda İşi, Kahvehanede Kullanılan Dekor.....	96
Resim 41. Bir Sevda İşi, Megafonla Seçim Aracında Gezdikleri Sahne...97	
Resim 42. Bir Sevda İşi, Köydeki Erkeklerin Giyimi.....	98
Resim 43. Bir Sevda İşi, Başkan Adaylarının Eşlerinin Giyimi.....	98
Resim 44. Bir Sevda İşi, Terzinin Musa'dan Ölçü Aldığı Sahne	99
Resim 45. Bir Sevda İşi, Musa ve Yasin'in Oynadığı Sahne.....	100
Resim 46. Bir Sevda İşi, Ailenin Sofraya Oturduğu Sahne.....	101
Resim 47. Bir Sevda İşi, Cenaze Kaldırma ve Toprağa Verme.....	102
Resim 48. Bir Sevda İşi, Tespih Çekme ve Tespihle Oy Sayma Sahnesi	102

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Kültür, bir milletin köklerinden doğmuştur. Toplumların milli değerlerinin yansıtıldığı kültürel kimlik, özü değiştirilemez ve belirli sistem içerisinde gelecek nesillere aktarılır. Aktarım sağlanırken bireylerde var olan gelenek-göreneklerde açığa çıkar ve toplum ilişkileri bu sayede güçlenir. Geleneklerin ve kültürel değerlerin varlığı, bireye güven duygusu kazandırır. Çünkü bu değerler, hayatı şekillendirir ve milli bir kimliğin olduğunu hatırlatır. Günümüzde ise insan hayatının şekillenmesi için gelenek-görenek, örf-adetlere ihtiyaç duyulmaksızın farklı mecralardan yararlanıldığı bilinmektedir. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte internet ve buna bağlı olarak ortaya çıkan sosyal medyanın gücü yadsınamaz bir gerçektir. Türk kültür ve geleneklerinin etkisinin git gide azalması ve bu durumu destekleyecek birçok özel televizyon ve internet kaynaklarının artması, gelecek nesillere kültür aktarımı açısından tehlike oluşturmaktadır. Bu kaynakların yoğunluğu, bireyin artık kendini toplumdan soyutlamasına da yol açmıştır. Aile içerisinde dahi bireyin, kendiyle baş başa kalıp sosyalleşmesini ortaya çıkarmıştır.

Özel televizyon kanalları, ticari amaç güderek içeriklerini belirlemektedir. Bu yüzden toplumun değerlerini yansıtan yayınların varlığından pek fazla söz edilememektedir. Bu durumda da en büyük sorumluluk kamu yayıncısı olan TRT'ye düşmektedir. Toplumun kültürel değerlerini göz ardı etmeden yayın planlarını hazırlamak zorundadır. Bu nedenle 2014'te başlatmış olduğu TRT TV Filmleri Projesi, ailenin hep birlikte oturarak televizyon izlemesini amaçlamıştır. TRT, her Perşembe Ev Sineması Kuşağı yaratarak ailenin bir arada bulunmasını gözetmiştir.

Dört kısımdan oluşan bu çalışmanın ilk bölümünde; problem tanımlanmaya çalışılmış ve amaç, önem, sınırlılıklar, sayılılar, yöntem başlıkları hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde; kültürün tanımı, geleneklerle ilişkisi, Türk kültürünün neleri barındırdığı, geleneksel Türk ailesinin yapısı, geleneklerin ne olduğu ve modernizmle etkileşimi, postmodernizmin tanımı, popüler kültürün etkileri, ve medyanın kültür üzerindeki etkilerine değinilmiştir. Üçüncü bölümde; televizyon

filminin tanımı ve örnekleri, TRT'nin yayıncılık tarihi, içeriği, Yayın Hizmet İlkeleri, görevlerinin ne olduğu, TRT'nin Türk kültürüyle ilişkisi, TRT TV Filmleri Projesinin içeriği ve nasıl geliştirildiği anlatılmıştır. Araştırmanın son bölümü olan dördüncü kısım ise TRT TV Filmleri Projesi kapsamında seçilen üç filmin, geleneksel kodlarla değerlendirilmesi aşamasıdır.

1.1 Problem

Kültür, bir toplumun kuşaklar boyunca aktardığı en büyük mirastır. Bu miras içerisinde tarih, sanat, dil, din, gelenek-görenek gibi değerler mevcuttur. Birlik ve beraberliğin devamlılığını sağlayan kültür, toplumsal bütünlüğü oluşturması bakımından çok önemli bir unsurdur. Gelenekler de kültürün maddi ve manevi öğelerini oluşturarak insan hayatına yön veren değerlerdir. Tarihsel süreçte kültür ve gelenek kavramının iç içe geçmesi, toplumun birbirine bağlı kalmasını sağlamıştır.

Toplumun birbirinden ayrışması, İngiltere'de ortaya çıkan Sanayi Devrimi ile başlamış ve böylelikle dünyada birçok alanda değişimler yaşanmıştır. Üretim koşulları artık kas gücüne dayalı değil makinelere bağlı olmaya başlamıştır. Bu durum yaşam şekli ve ekonomik açıdan farklılıklar ortaya çıkarmış ve toplumlar arası sınıfların oluşmasına sebebiyet vermiştir. Sanayi Devrimi'nin getirdiği değişimler ve yavaş yavaş teknolojinin ilerlemesi, toplumları etkilemiş ve toplumların kendi değerlerine yabancılaşmaya başlamasına sebep olmuştur.

1980'lerin başından günümüze bilim ve teknolojideki hızlı gelişim ve dönüşümün sonucu ortaya çıkan bilgi patlaması ve bu gelişmelerin sunduğu olanaklar "bilgi çağı" kavramını ortaya çıkarmış ve bu çağı yaşayan topluma da "bilgi toplumu" adı verilmiştir. Bilgi çağında üretimin esas kaynağını bilgi oluşturmaktadır. Bilginin imal edilmesi ve aktarılmasının yaygınlaştığı, bilgi imali ve aktarımında çalışanların çoğunlukta olduğu, sürekli öğrenme ve gelişmenin ihtiyaç haline geldiği bilgi çağı, Sanayi Devrimi'nden sonra insanlığın bugüne dek tanıklık ettiği en önemli olay olarak yeni bir toplumsal ve ekonomik örgütlenmeyi beraberinde getirmiştir (Öğüt, 2003, s.5).

Teknolojinin gelişmesi ile birlikte günümüzde, Türk toplumunun geldiği noktaya bakıldığında birçok değişime rastlanmaktadır. Kitle iletişim araçlarının

hayatımızda büyük yer edinmesiyle bu değişimin paralel olması kaçınılmazdır. Çünkü radyo, televizyon, gazete vb. araçların, günümüzde sayısının artmasıyla birlikte ortaya çıkan bilgi patlaması, toplumda değişimlere sebep olmuştur. Ayrıca televizyon yayınları, internet içerikleri, sosyal medya gibi öğelerin Türk kültür ve geleneklerini yansıtmaması, küreselleşmeyle birlikte gelen toplumsal dönüşümler, aile yapısındaki değişim, modern bireyin daha içine kapanık hale gelmesi gibi sosyolojik etmenleri içerisinde barındırmaktadır. Bu sebeplerden ötürü aile içi bağların zayıflamasına ve var olan değerlerin kaybolmasına yol açmıştır. Eskiden atasözü, ninni, deyim, hikâye ve destanlara konu olan geleneksel Türk aile yapısı, günümüzde tüm bunların etkisinde kalarak dönüşüme uğramıştır.

Toplumun hala birçok kesimine hitap eden televizyon, kitleleri etkisi altına alma ve yönlendirme bağlamında en güçlü kitle iletişim araçlarından birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Özel televizyonlarda ailenin önemini vurgulayan, kültür ve milli değerleri ön plana çıkaran, gelenekleri hatırlatan bir yayın politikası bulunmamaktadır. Ticari temelli yayın yapan kanallar kar amacı güderek yayın politikalarına yön vermektedir. Tekiner'in (2016) belirttiği gibi, özellikle yurt dışı kaynaklı çocuklara yönelik kanallarının sayısının artması, gelenek, örf ve adetlerin hiçe sayıldığı programların kanallarda yer alması ile birlikte olumsuz yönde bir takım kültürel değişimler yaşanmakta, hatta toplum kuralları farkına varılmadan erozyona uğrayabilmektedir.

Geleneksel unsurların ve Türk Kültürü'nün televizyon yayınlarında yansıtılması kapsamında yayınların olmaması, bu çalışmanın asıl problemidir. Bu problem çerçevesinde literatür taraması gerçekleştirilerek, ilgili çalışmalar incelenmiştir. Geleneksel unsurların yansıtılması üzerine gerçekleştirilen çalışmaların sayıca fazla olmaması dikkatleri çekmektedir. Bu nedenle TRT'nin 2014'te başlattığı TRT Ev Sineması Kuşağı ele alınarak gerçekleştirilen bu çalışma konuyla ilgili olarak alanda bir literatür oluşturulması açısından önem taşımaktadır.

Geçmişten günümüze TRT'nin dizilerine, televizyon programlarına, belgesellerine, radyo yayınlarına, kurumsal etkinliklerine bakıldığında aileyi bir arada tutan değerleri, birlik beraberliği, dostluğu, kardeşliği, kültürel mirası yansıtan yayın içeriklerine sahip olduğu görülmektedir. Bu nedenle TRT'nin yayın politikaları ve 2954 Sayılı Kanun'da belirtilen görevleri ile kamu yayıncısı niteliği taşıdığından, ürettiği birçok içerik ticari kaygı olmadan topluma fayda sağlama

amacı taşımaktadır. Buradan hareketle TRT, bir kamu yayıncısı olarak özel televizyonların aksine yayın ilkeleri dâhilinde önemli bir rol üstlenmektedir. Günümüzde bir hanede her aile bireyinin odaya çekilip birlikte vakit geçirememesinden ötürü ortaya çıkan yalnızlığa, TRT çözüm olarak TV Filmleri Projesi diğer bir deyişle Ev Sineması Kuşağı'nı hayata geçirmiştir. Böylelikle TRT, televizyon filmleri çekmeye başlamış ve sinemayı eve taşıyarak televizyon karşısında aileyi bir arada tutmayı amaçlamıştır. Bu doğrultuda, çekilen bu filmlerin Türk kültür ve geleneklerinin ne kadar ve nasıl yansıtıldığı konusu, çalışmanın problemini ortaya koymaktadır.

1.2 Amaç

Bu çalışmanın amacı, öncelikle kültür ve gelenek kavramlarını açıklayarak Türk kültür ve geleneğin birbiri ile ilişkisini anlatmaktır. Ayrıca medyanın da bu değerlere hangi açıdan baktığını ve nasıl yansıttığını araştırmaktır. Günümüzde medyada -dizi, program, sinema filmi, reklam- yapımlar, hedef kitlenin kültürel yapısı dikkate alınmadan hazırlanmaktadır. Tezin amacı da bu kültürel yapıyı gözetenek 2014'te başlatılan "TRT TV Filmleri Projesi" kapsamında hayata geçirilen filmlerin incelemesini yaparak, bu filmlerin barındırdığı geleneksel unsurları, elektronik çağın icatlarından olan televizyon özelinde araştırmaktır. Bu amaç çerçevesinde aşağıda yer alan sorulara cevap verilmiştir.

- 1- Medya, Geleneksel Türk aile yapısını tarihsel süreçte nasıl etkilemiştir?
- 2- TRT TV Filmleri, Türk aile yapısının özelliklerini ne kadar yansıtmıştır?
- 3- TRT TV Filmleri Projesi, TRT'nin Yayın Hizmet İlkeleri dikkate alınarak mı çekilmiştir?
- 4- TRT TV Filmleri, Türk kültürel ve geleneksel öğeleri ne ölçüde aktarabilmiştir?

1.3. Önem

Türkiye Radyo Televizyon Kurumu, kültürel değerleri koruması ve devam ettirmesi açısından önemli bir kamu yayıncısıdır. Bu çerçevede yapılacak tez çalışması ile TRT'nin Türk kültür ve gelenekleriyle ilişkisine yönelik literatürde var olan eksikliği tamamlamak ve yapılacak araştırmalara örnek olması için bu konu belirlenmiştir. Buradan hareketle “TRT TV Filmleri Projesi” kapsamında çekilen filmlerin geleneksel temelli ortaya koyduğu argümanlar araştırılmıştır. Böylelikle topluma sağlanan faydayı gözetmek, kültürel değerlerimize katkı sağlamak, gelenekleri canlı tutmak ve konu bakımından alanında ilk olması nedeniyle tez konusu önem taşımaktadır.

1.4 Sayıtlar

Bu çalışma, aşağıda yer alan sayıtların üzerine şekillenmiştir.

1. Kültür ve gelenek arasında bir ilişki vardır.
2. Küreselleşme sonrası medya, toplumu etkileyerek bireyler arası iletişimi zayıflatmıştır.
3. TRT, Ev Sineması Kuşağı ile ailenin bir arada televizyon izlemesini amaçlamıştır.

1.5 Sınırlılıklar

Çalışma, aşağıda yer alan sınırlılıklar çerçevesinde gerçekleştirilmiştir.

1. Çalışma genelinde, Türk kültür ve gelenekler özelinde sınırlandırılarak bu çerçeve üzerinden araştırmalar yapılmıştır.
2. Kültür kavramı açıklanırken maddi kültür öğelerine girmeden sadece manevi kültür ögesi üzerinde durulmuştur.
3. TRT'nin Yayın Hizmet İlkeleri ve 2954 Sayılı Kanundaki Görevleri kriter alınarak, TRT'nin Türk kültür ve geleneklerle ilişkisi incelenmiştir.
4. TRT TV Filmleri içerisinde seçilen üç film, geleneksel değerleri ön plana çıkarmasından dolayı tercih edilmiştir.

1.6. Yöntem

Araştırma, öncelikle geniş bir literatür taramasından geçmiştir. Literatür taraması, daha önce alanla ilgili yapılan benzer konudaki araştırmaları kapsamaktadır. Gall, Borg ve Gall M. literatür taramasını, yeni bir inceleme konusuna ulaşabilmek, yapılacak diğer çalışmaların temelini oluşturmak, daha önceleri kullanılmış fakat işe yaramayan metodları elemek gibi açıklamalarla tanımlamışlardır (Koroğlu, 2015, s.61). Araştırmada literatür taramasına, kültür kavramının derinine inilerek başlanmıştır. Sonrasında kültürün geleneklerle ilişkisi incelenmiş, modern-postmodern bağlamda ve medya özelinde “gelenek” kavramı, açıklanmaya çalışılmıştır. Böylece, kuramsal temelli yaklaşılarak bir anlam bütünlüğünün ortaya çıkması sağlanmıştır. Kaynak olarak kitap, makale, dergi gibi birçok yazılı materyale başvurulmuştur. Literatür taramasından elde edilen bilgilerle araştırma planlanmıştır. Bu çalışmada faydalanılan literatür belirlenirken, genel tarama modeli esasları dikkate alınmıştır. Genel tarama modelleri, çok sayıda unsurdan oluşan evrenlerde, evren hakkında genel bir fikir vermesi amacıyla, evrenin tamamı ya da evrenden alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinden yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2005).

TRT TV Filmleri Projesi kapsamında yayınlanan filmler arasından uygun örneklerin belirlenmesinde ise “amaçlı örneklem” yöntemine başvurulmuştur. Amaçlı örneklem; Büyüköztürk’ün tanımıyla, derinlemesine araştırma yapabilmek için çalışmanın amacı bağlamında bilgi açısından zengin durumların seçilmesidir. Bu sebeple 25 film olan araştırma evreninden, bu filmler hakkında çalışmanın amacına en uygun olduğu düşünülen 3 film seçilmiş ve analize tabi tutulmuştur. Amaçlı örneklem bağlamında seçilen üç film, Türk kültür ve geleneklerinin daha çok yansıttığı, TRT’nin milli birlik ve beraberliğe katkı sağladığı ve genel ahlak kurallarına saygılı yayın politikası gibi var olan Yayın İlkelerine daha uygun filmler olduğu düşünüldüğü için seçilmiştir. Bu senaryolar, görsel anlatımın temel unsurlarından olan Dekor ve Mekânlar, Kostümler ile Ritüeller, Dini Kodlar, Dilsel Kodlar olarak belirlenen öğelere göre incelenmiştir. Bu incelemenin sonucunda “Son Kuşlar”, “Ekisporter”, “Bir Sevda İşi”, isimli yapımlarda ele alınan öğelerin geleneksel değerleri ön plana çıkartacak şekilde yer aldığı tespit edilmiştir. İncelenen bu filmler de, kültürel öğelerin günümüz toplumuna nasıl yansıtıldığı, sorusunun cevabı bulunmaya çalışılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KÜLTÜR VE KURAMSAL BAKIŞ

Kültür, toplumu oluşturan yapı taşıdır. Geçmişten günümüze var olmuş ve bu süreç içerisinde bir anlam kazanmıştır. Böylece içinde bulunduğu toplumun kimliğini oluşturarak diğer toplumlardan kendini ayırmıştır. Kuşaktan kuşağa aktarılan kültür, maddi ve manevi değerleri gözeterek, toplumu birlik ve beraberlik içerisinde de tutar, böylece milli değerleri birbirine bağlayan köprü görevi üstlenir. Ayrıca kültür sayesinde insanlar, milli değerlerinin farkına vararak gelenek-göreneklere, tarihine, süregelen sanatına, diline, dinine, hayat görüşüne sahip çıkar. Kültürün özü değiştirilemeyeceği gibi içerisinde belli bir kurallar sistemini de barındırır. İnsanların beraber yaşamalarını sağlayan sözlü ve yazılı kurallar, kültürün bütünlük kazanmasını ve kültürel devamlılığın sürmesi açısından önem taşır.

İnsanoğlunun kazandığı deneyimler, edindiği alışkanlıklar, inançları, gelenekleri, ahlak felsefesi gibi daha birçok etken kültürün oluşması ve şekillenmesine yardımcı olur. İlkel zamandan günümüze bakıldığında, toplumların birbirinden farklı inançları, tutum ve davranışları, hayata bakış açıları olsa da bir ortamda yaşamaya başladığında o farklılıkların bir potada eritildiği gözlemlenebilmektedir. Bireyler, sosyal ortamdan etkilenerek ve diğer bireylere zamanla uyum sağlayarak kültürel kazanım elde eder ve bu da din, dil, ırk ayırmaksızın toplum bilinci oluşturur.

Bir başka kültürel benzeme ise kültürel yayılma ile gerçekleşir. Özellikle gelişmiş toplumların kültürü, geri kalmış toplumlara doğru yayılır. Çünkü geri kalmış toplumlar, gelişmiş toplumların icat ettiği birçok teknolojik ürünü (buzdolabı, televizyon, bilgisayar, otomobil, uçak gibi) hemen alıp kullanırlar. Ayrıca gelişmiş toplumların beğendikleri manevi kültür öğelerini de (moda, şarkı, fikir ve yaşam tarzı gibi) kısa sürede benimserler (Akt., Karaca ve Gümüş, 2018). Kültürel çeşitliliğe baktığımızda, sosyolojik olarak insanlardan edindiğimiz olumlu her bir davranış bize geri döner çünkü yaratılan bütün değerler, aslında toplumsal mirastır ve o mirası bir sonraki nesle aktarmak her bireyin başlıca görevidir. Araştırmacı da tezin bu bölümün de kültür kavramını açıklayarak kültürün

geleneklerle ilişkisini ve toplumsal önemini ortaya koymakta ve kültürel çalışmalara değinerek medyanın, bireyler ve Türk aile yapısına etkilerini sorgulamaktadır.

2.1. Kültür Kavramı

Kültür kelimesinin kökeni Latince dilindeki “cultura/ae” kelimesine dayanmakta ve Türkçe karşılığı olarak “toprağı işleme” “ekip biçme”, “çiftçilik”, “tarım” anlamına gelmektedir (Kabağağaç ve Alova, 1995, s.143). Bu kelime hususileştirilmek suretiyle, ilkel kültür, ileri kültür, beşeri kültür, teknik kültür, yerleşik kültür, aşiret kültürü, kültür kavimleri, tabiat kavimleri vb. olmak üzere de kullanılmıştır (Kafesoğlu, 1989, s.15). Kültür terimi yerine ilk başlarda “hars” sözcüğü sıkça kullanılmış, Türk Dil Kurumu, zamanla hars sözcüğü yerine “ekin” kelimesini önermiştir. Hars kelimesi de toplumsal gelişme içinde var olan bütün maddi ve manevi değerleri, gelecek nesiller için kullanan sembollerin bütünüdür.

Diğer bir anlatımla kültür kelimesi, ziraatçılar açısından çeşitli bitkilerin üretilmesi çalışmalarının adı olmaktadır. Tıpta ise, bir enfeksiyon ortamından alınan materyalin belli bir besi yerine ekilerek, ne tür mikropların ürettiğinin bakteriyoglarca tespiti işlemine kültür denmektedir (Büyükyıldız, 2004, s.5).

Williams’a göre kültür terimi (Smith, 2005, s.14);

- Bir bireyin, grubun veya toplumun entelektüel, ruhsal ve estetik açılarından gelişmesini anlatmaktadır.
- Bir kısım gerek entelektüel gerekse sanatsal faaliyetler ile bu faaliyetler neticesinde ortaya çıkan ürünleri (film, resim, tiyatro) saptamaktadır. Bu anlamda kullanıldığında kültür, hemen hemen “Güzel Sanatlar” ile eşanlamlı olmakta ve bundan dolayı da Kültür Bakanlığı’ndan bahsedilebilmektedir.
- Bir kişinin, grubun veya toplumun tamamının hayat şeklinin bütünü, etkinliklerini, inançları ile göreneklerini ifade etmektedir.

Bu tanımdan hareketle Williams, kültürün gelişebilecek estetik olgularını ön plana almış ve sanat çalışmalarını da göz önünde bulundurmıştır. İlk çağda ise

bu estetik olgular, ihtiyaçların giderileceği kadar birtakım seslerle ya da beden dili kullanılarak anlaşılmıştır. Böylece ortak bir dil yaratılmaya başlanmış ve bu kazandıkları edimlerde onlara ortak bir dil oluşturmanın yanı sıra ortak bir kültürü de devam ettirmenin gerekliliğini sağlamıştır. Böylece kültür, içinde bulunduğu zamanla birlikte yeniliğe, değişime uyum sağlayarak var olan kuşakla beraber şekil almış, içinde bulunduğu toplumdan soyutlanamaz bir hale gelmiştir. Kültürün dinamik bir yapıya sahip olup herhangi bir değişikliğe uğramadan sabit kalması mümkün değildir. Kültürel dönüşümlerde, dönemin reel hayatını ve düşünce yapısını birçok alana yansıtmaktadır. Örneğin; edebi metinlerde o dönemin hayat şartları, içinde bulunduğu sosyo-ekonomik durum, çevresel tüm faktörlerin bir şiiirde yansması görülebilmektedir. Bunların yanı sıra bir tiyatro oyununda, sinema filminde, yazılan bir bestede dönemle ilgili birçok ipucu bulunur. Örnek verdiğimiz gibi kültür, kendini her alanın içinde harmanlayarak varlığını ifade eder.

Kültür kavramı, sade ve anlaşılır gibi görünse de aslında sosyal bilimlerde açıklanması en karmaşık ve en kapsamlı kavramdır. Edward Said tarafından "kendimizi evimizde hissettiğimiz yer" şeklinde nitelendirilen kültür, değişik açılardan ele alınmak suretiyle, yaşamımızın her alanı ile ilintilendirilebilmesi mümkün olan oldukça çok geniş bir kavram olmaktadır (Akt., Geçer, 2015, s.23). Kültürün en yaygın kullanım alanı ilk başlarda antropoloji olsa da her geçen gün birçok disiplinle iç içe olmuş; farklı tanımlamalar atfedilmeye başlanmıştır.

2.1.1. Kültürel Dönemlerde Modernizm ve Postmodernizm İzleri

Modernizmi tanımlamadan önce modern kavramına bakıldığında; bugüne ait olan, çağdaş, yeni, geçmişin ürünlerinden bağımsız olarak tanımlanabilen modern sozcüğü Latince modernus' tan gelmekte; yine Latince' de "modus"ölçü, "modo" hemen şimdi anlamındadır (Aslanoğlu, 1988, s.59). Kavramın güncel kullanımı, yeni olanı öne çıkarmak ve eskinin eskide kaldığını ifade etmektir.

Modernizm ise 19.yüzyılda Sanayi Devrimi ile Fransa'da ortaya çıkan, bilim ve tekniğin hayatımıza daha fazla yerleşmesi, yaşam tarzlarının değişmesi, kentleşmenin artması, kapitalizmin git gide baş göstermesi ve tüm bu olguların ışığında edebiyat, sinema, felsefe gibi birçok alanda etkisini göstermeye devam eden bir akımdır. Modernizm, Ortaçağ'ın düşünce yapısına ve yaşam şekline bir

tepki olarak ortaya çıkmıştır. Modernist akım, en iyi sanat ve kültür savunucuları olan sanatçı ve aydınlardan oluşan elit bir grubu kutsayarak, bireyselliği kapitalizm kaynaklı kitle kültüründen korumaya çalışmıştır (Laughey, 2010, s.96).

Kapitalizm üzerinden Modernite ile geleneğin karşılıklı etkileşimine bakıldığında; genel olarak sekiz maddede sıralanabilir (Bingöl, 2017, 25-26):

1. Modernitenin kendi bir geleneğe dönüşmek suretiyle dayatmalarda bulunarak ve özgürlüklere ket vurmaktadır. Modernizmin yerleşik değerleri yerine önerdiği değerler, değişime direnmektedir.

2. Modernizm, akılcılıktan, deneysellik ile bilimsellikten hareketle mutlak hakikatlerin peşinde koşmaktadır. Buna karşın büyük anlatıları türetmek suretiyle hakikatleri belirli sınırlar içerisine hapsedmektedir.

3. Modernist paradigmlar, her şeyi bir amacın uğruna gerçekleştirmektedirler. Örneğin, modernist mimaride bir binanın inşası yapılırken mekânın bir hedefe yönelik olarak doldurulmasının gerektiği öne sürülmektedir.

4. Modernitede geçmiş her durumda yok sayılmakta, sanatın ve edebiyatın bir çıkmaz içerisine çekilmesine yol açmaktadır.

5. Teorik açıdan modernite geçmişe göre daha iyi, güzel ve huzurlu bir dünya vaadinde bulunurken modernitedeki pratikler insanlığın yok oluşa sürüklenmesine yol açmaktadır.

6. Modern akıl, tek tipte düşünmek, tek tipte hayat tarzı, tek tipte estetik zevkleri dayatarak farklılıkların yok edilmesine teşebbüs etmiştir.

7. Modernite bir, tek ve eşsiz olmak itkisiyle hareket ettiğinden dolayı orijinalliği önemsemektedir. Bundan dolayı, geleneğe dayanmayı tercih etmemektedir.

8. Modernite insanları, evreni, toplumları ve doğada meydana gelen olayları nedensellik ilkesiyle açıkladığından dolayı geleneksel yaklaşımları bilimsellikten uzak ve mantıksız olmakla itham etmektedir.

Bir toplumun değişebilmesi için öncelikle bireylerin var olan fikirlerinin şekillenmesi gerekmektedir. Bu da birtakım değişikliklerle meydana gelir. Geleneksel toplum yapısından modern toplum yapısına geçiş esnasında yaşanan ideolojik

değişimlerin kökenleri 12'nci yy. Rönesans'ına değin dayandırılabilir. Çünkü 12'nci yy. altın çağını yaşayan İslam ve Yunan uygarlıklarındaki düşünürlerden birçoğu gerek doğal olayların gerekse toplumsal olayların izah edilmesinde akli kullanmaktadır (Suğur, 2016, s.20). Rönesans ise ilk önce sanat ve edebiyat alanında kendini göstermiş daha sonra birçok alana yayılmıştır. Reform hareketlerinin ortaya çıkışı ve aydınlanma düşüncesinin katkısı ile Avrupa, dünyada bir adım öne geçmiştir. 19'uncu yüzyılın modern tarih yazılmasından günümüzün sosyal bilimlerine, felsefe tarihinden sanat ve uygarlık tarihi çalışmalarına kadar geniş bir açıklama, bir söylem, bir inşa olarak Rönesans, Modernlikte başlangıç noktasında yer almaktadır (Coşkun, 2003, s.46). Böylece modernitenin temelleri atılmış ve birçok alan içerisinde var olmaya başlamıştır.

Modernizmin sorunlarını çözümlenememesi neticesinde toplumların, modernitenin bütün karakteristiklerine meydan okuyan, ilerleme karşısına reaksiyon'u; şimdi'ye karşılık geçmiş'i; soyutlama'ya karşılık temsil'i vd. koyan ve adını "postmodernite" olarak adlandırılan bir durumun içerisine girmesine yol açmıştır. Postmodernizm kavramını modernizm kavramının bir devamı şeklinde niteleyenlerin bulunduğu gibi moderniteden bir kopma olduğu görüşünü de öne sürenler bulunmaktadır. Her ne olursa olsun postmodernizm aslında modernliğin açmazları karşısında adeta bir başkaldırıdır ve kökten bir eleştirisi olmaktadır (Yılmaz ve Aslan, 2001, s.94).

Bir sistem, tüm karşıtlarını olumsuzluyor gibi görüldüğü noktaya kadar genişlediğinde ve artık bir sistem olmaktan neredeyse çıktığında meydana gelen şey, postmodernizmdir (Eagleton, 2016, s.95). Postmodernizm'in farklı manalarda kullanılmakta olduğu görülmektedir;

1. Modernizm'den sonra: Modernizm içerisinde hâlihazırdaki eğilimlerini ya da modern'in uzantıları anlamına gelmektedir. Net olarak kronolojik bir sıralama şart olmamaktadır.
2. Modernizm'in tersi; Modernizm'in aksine duran, ona direnç gösteren ya da yıkmak için uğraşan özellikler ifade edilmektedir.
3. "Geç kapitalizm": Kapitalizm'de bir safhadır. Sanayi-ötesi, tüketici, çok-uluslu ve milletler üstü kapitalizm anlamında kullanılmaktadır.

4. Modern Çağ'ın sonrasındaki çağ: Tarihsel açıdan yeni bir çağı işaret etmek anlamında kullanılır.

5. Sanat ile üslûpta seçmecilik (eklektisizm): Belli bir inanca sahip olmadan, farklı düşünceler, fikirler ve üslûplar içerisinden kendisine daha uygun olanını tercih etmek, formları ve cinsleri melezleştirmek, farklı kültürlerde ya da zaman dönemlerindeki tarzları harmanlamak, mimaride, görsel sanatlarda ve edebiyatta bulunan şekilleri değiştirmek, kaldırmak ve yeniden kurmak anlamında kullanılır.

6. “Global köy” fenomeni; kültürlerde, ırklarda, imajlarda, sermayelerde ve üretimlerde küreselleşme: En geniş olarak “Bilgi Çağı” manasında kullanılır. Modern zamanın temelini teşkil eden milli-devlet kimliklerinin yeniden tanımlanmaları, imaj ve enformasyonların milli sınırların dışarısına açılması, milli, linguistik, etnik ve kültürel kimliklerin çökmesi ve bilgi-öncesi (pro-information) çağdaki toplumlarca bilinmeyen bir ölçekte kültürlerin küresel karışımı duygusu kastedilmektedir (Birkök, 1998, s.2).

Modern dönemde kültür, ancak belli bir sınıf ya da zümrenin tüketimine hizmet eden bir olgu iken, postmodern dönemde bu yaklaşım değişmiştir. Postmodernizmin kültürü gerçekten de bir tüketim kültürüdür. Daha fazla tüketilebilmesi için de, kültürün daha geniş kitleler tarafından tüketilen bir konuma taşınması gerekir (Özkul, 2013, s.118). Postmodernizm, ‘yüksek’ modernizmin savunduğu elitizm, gelenekselcilik ve bireysel deneyselciliği reddederken, popüler kültür ve kitle medyasının yapay, kullan-at garipliklerinin vazgeçilmez olduğunu düşünür (Laughey, 2010, s.97).

Sonuç olarak; modernizm daha küçük kitlelere hitap ediyorken, kendi içerisinde belli bir düzene sahipken postmodernistler de tüketim toplumu ile iç içe geçerek düzene karşı daha uzak olmuşlardır. Sanayi Devrimi ile baskın bir şekilde ortaya çıkan modernizm izleri, gün geçtikçe kendilerine karşı çıkan postmodern ile yüz yüze gelmiş ve yerini postmodernin elitizm kültürüne bırakmıştır.

2.1.2. Toplumsal Modernleşme: Popüler Kültür

Bir toplumun oluşumunu sağlayan değerler ve inanç sistemi, popüler olan her şeye yansımaktadır. Çünkü popüler kültür denilen şey aslında yeni çağın ruhunu yansıtırsa da toplumun var olan değerlerinden bağımsız bir şekilde ilerleyemez.

Teknolojinin ilerlemesi ile birlikte kitle iletişim araçları, halk kitlelerini daha kolay ve hızlı bir biçimde popüler kültüre yaklaştırmış ve yaşanan her alanda bireyleri kuşatmıştır.

Halka özgü olan ve halkın otantik yapısını yansıtan popüler kültür, bu yönüyle çoğulcu bir görünüm de sergilemektedir. Farklı yörelerde yaşayan, farklı yaşam biçimlerine sahip halkların, popüler kültürel üretim sürecine katılmalarının da bu doğrultuda farklılık göstermesi nedeniyledir ki sonuçta ortaya çıkan popüler kültürel durumlar da farklılık göstererek, çoğulculuk ve çeşitlilik özelliğine sahip olmaktadır (Güngör, 1999, s.11). Böylece popüler kültür, halka ait birtakım değerleri kapsar. Popüler kültür, kitle kültürü, arabeski, dolmuş müziği, gazetesi, dergisi, radyosu, televizyonu, sineması, oyunu, oyuncağı, özlemleri, sevgileri, nefretleri, umutları, hırsları, heyecanları, neyi sevip neyi sevmedikleri (modası), kitle halinde ticari amaçlarla ve statükoyu koruma ve arzu edilen şekilde yön verme çabaları çerçevesi içinde döner durur. Popüler kültür sadece belli malları, kullanışları, etkinlikleri popüler yapmaz, bunlarla birlikte gelen, bunlarla iç içe olan belli dünya görüşleri ve düşünüş biçimlerini de popülerleştirmeye çalışır (Artun, 2005). Bunları yaparken de en güçlü silahı kitle iletişim araçlarıdır.

Barkin ve Gurevitch' de (1987) kitle iletişim araçlarından en yaygın olan televizyonu, herkes için her şey olabilecek "boş araç" olarak nitelerler: İzleyicinin istediği şekilde kullandığı bir araç, olarak görmektedirler (Erdoğan ve Alemdar, 2010, s.53). Bireyin kontrolünde olan bu araçlar, rahatça yönetilebilir ve artık kolayca ulaşılma imkânı da elde etmiştir. Popüler kültür, tiyatroyu, sinemayı, edebiyatı insanların evine getirmiş, böylelikle kitlelere açık olmayan kapılar açılmıştır. Zevki, eğlenceyi, sanatı herkese ulaştırmıştır (Geçer, 2015, s.38). Bu durumun sonucunda ise; tüm kitle medyası, sonunda insanları kişisel yaşamdan yabancılaştırır ve her ne kadar dengeliyor gibi görünse de, birbirlerinden, gerçeklikten ve kendilerinden ahlaken soyutlanmalarını şiddetlendirir. Bir kimse yalnızsa ya da canı sıkılıyorsa kitle medyasından medet umabilir (Gans, 2018, s.54).

Popüler kültür, tüketicilerine boş vakitlerini doldurmalarını hedefleyen müzik alanından, giyim kuşam alanına, gıda ve beslenme alanına kadar oldukça geniş bir alana sahip bir kültür alanını oluşturmaktadır. Popüler kültürün kendisini sattırabilme, izlettirebilme işlevleri ile birlikte, kişilere aynılığı sunarak tekdüzelik oluşturma gibi neticeleri de ortaya çıkmaktadır (Karaca ve Gümüş, 2018, s.32).

Böylece tüketim kültüründe serbest zaman için harcanacak çok fazla eğlence formu ortaya çıkmaktadır. Serbest zaman etkinliğinin tüketim endüstrisinde ele geçirilmesi, kapitalizm içerisinde giderek genişleyen hizmet sektörü ve onun kâr etme anlayışıyla bağdaşır bir nitelik taşımaktadır. Günümüz dünyasında, özelleşmiş donanımlara ihtiyaç duyan çok sayıda serbest zaman etkinliğinin, tüketici kitlesinin yalnızca parasını değil, beraberinde zamanını da içerisine almış olan çok ciddi rekabete dönüşmüş durumdadır. Böylelikle serbest zaman, kültür endüstrilerince pazarlanmakta olan bir alan durumuna gelmiştir (Dağtaş, 2006, s.58). Zamanını en iyi şekilde kullanabilmeyi ve kontrol altına alabilmeyi üretimlerin yapıldığı çalışma zamanı ile öğrenen modern şehirli, bu öğrendiklerini çalışma zamanı haricindeki serbest zamanlarında da uygulamaya almıştır. Hafta içi çalışma saatlerinin haricindeki saatlerini ve hafta sonunu zamanlarını en verimli olacak biçimde değerlendirmeyi isteyen modern bireyler, gezmek, dolaşmak, alışveriş yapmak ve eğlenmek türünden sosyal etkinliklerini yine bu zaman dilimlerinin içerisine sığdırmak için çalışmaktadırlar. İşte tam bu noktada AVM'ler oldukça önemli mekânlar olmaktadır (Şentürk, 2012, s.64). İçinde birçok ünlü markalardan oluşan mağazanın bulunduğu bu mekânlar da birey, hem kendini yalnız hissetmeyerek bir süre oyalanmakta hem de tüketime zorlanmaktadır. Erdoğan (2014), popüler kültür içerisinde tüketimi şöyle yorumlamaktadır:

“Popüler kültür bir “çabuk kullanım ve hızlı tüketim” kültürüdür: Bu tür kullanım ve tüketim popülerin üretiminin ilk safhasından son-kullanım ve atma safhasına kadar her aşamasında vardır. Böylece kitle üretiminin kalıcılığı ve sürekliliği garanti edilir. Popüler olan kullanılarak paketlenmiş popüleri, tüketiciler alır ve popüleri boğazlarına, saçlarına, yüzlerine, midelerine, üstlerine, ayaklarına “uygulayarak” malın ve bilincinin popülerleştirilme sürecini tamamlarlar. Tüketici eğer popülere katılmazsa veya kazara popüleri yakalayamazsa popüler bir şekilde tedirgin edilir ve tedirgin hisseder; huzursuzdur. Ancak popülerini eksik etmeyen tüketici gülümseyerek hem popülerle kendini bulur hem de popüler olanın satışına katılır. Bu satışta kendi vücudu ve kendi ruhu en önde gelen taşıyıcıdır. Popüler siyasal, ekonomik ve kültürel pazarda emeğiyle üretime ve dağıtıma katılan ve bölüşümden ona verilenle serbest köleliği garantilenen insan, popüler olmayan kendine kendi olarak bakmaktan korkar; kendini kendinden çalan popülelere kurtarıcı olarak sarılıp kimliğini ve kendini bulup rahatlar: Bu yolla kendinin sandığı “önemli kendi” olur insan. Bunu her gün sürekli yapmak zorundadır.”

Popüler kültürün tüketim kültürüyle iç içe olduğu ve birbirlerinden beslendikleri kaçınılmaz bir gerçektir. Bu anlamda kültür sanayilerinin oluştuğunu düşünen Frankfurt ekolü ise popüler kültüre başka açıdan yaklaşmıştır. Birmingham

Okulu ya da kültür çalışmaları, günümüz toplumu üzerine yaptıkları araştırmalarda ‘popüler kültür’ olgusunun başlıca çalışma nesnesi olarak almıştır. Bu kavram aslında Frankfurt Okulunun ‘kitle kültürü’ kavramına karşı geliştirilmiş, ‘kitle’ kavramının sorunlarını aşmak ve günümüz toplumsal gerçekliğini anlamak için bir çıkış noktası olarak kavramsallaştırılmıştır. Frankfurt Okulu; film, televizyon, popüler müzik, radyo, gazeteler ve magazin dergilerinden oluşmuş iletişim araçlarını “kültür sanayisi” diye nitelemiştir. Onlara göre kültür sanayisi örneklerinin tekeli bir biçimde yaygınlaşması bireylerin eleştirel ve bağımsız düşünebilme yeteneklerini azaltmaktadır (Kaya, 2013, s.111).

Popüler kültür bugün başlı başına bir alan durumuna gelmiş bulunmaktadır. Bu alandaki çalışmaların Türkiye’deki geçmişi çok yeni olmakla birlikte Avrupa’da ve Amerika’da bu, 1960’lara kadar gitmektedir. Hatta son yirmi yıl içerisinde Batının çeşitli üniversitelerinde popüler kültür kürsüleri kurularak, bölümler açılarak popüler kültürün akademik bir tavırla ele alınmasına da başlanmıştır (Güngör, 1999, s.16).

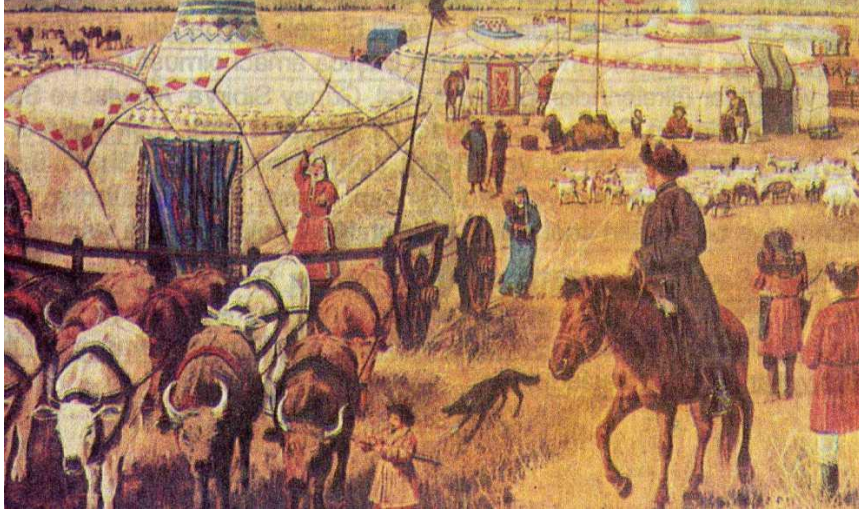
2.2. Türk Kültürü

Literatürde geçen birçok tanımdan anlaşıldığı gibi kültür, alışkanlıklarımızı, değer yargılarımızı, hayata bakış açımızı şekillendiren, içinde var olduğumuz yaşantının izlerini süren ve aynı zamanda davranışlarımızı şekillendiren bir olgudur. Böylece bizi diğer uygarlıklardan ayıran, maddi ve manevi kültürümüz sayesinde davranış kalıpları ve tepki yönelimi sağlanmış olur. Bu süreçte bireye, milli kültür ve değerlerimiz öncülük etmektedir. Bu değerler, her ne kadar kendi yerini korumaya çalışsa da, bir zaman sonra çağa ayak uydurmaya mecbur bırakılır. Günümüzün modern dünyasını biçimlendiren en temel güçler bilim ve teknoloji, demokrasi, kitlelerin teşkilatlanmasını sağlayan organizasyonlar, tüm halka ve insanlığa yönelik sunulan telefon, telsiz, radyo, ve tv. gibi haberleşme araçları ile beraber, çağın yeniliklerinden olan bilgisayar ve internet bilgiyi ve kültürleri yaymakta kullanılan araçlar olarak öne çıkmaktadır. Tüm bu unsurlar Türkiye’nin de bir parçası olduğu dünyamızı sürekli olarak her gün değiştirmektedirler (Kaplan, 2011, s. 83). Bu yüzden Türk kültürü de birçok etkiden dolayı değişmeye başlamıştır. Türk kültürüne has müşterek değerlerimizin tespit edilerek, farklı biçimlerdeki işlevselliklerinin açığa çıkarılarak, bu unsurların milli kültürümüzün

üzerine inşası yapılmış olan zemininden hareket ederek yeniden yorumlamalara tabi tutulmalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak bütün bu yorumlamaların yapılabilmesine yönelik olarak her şeyden evvel Türk kültürünü bir bütün olarak algılayabilmemize imkân verecek olan düşünce dizgesinin kavranması ile mümkün olabilecektir (Arslan, 2006, s. 5).

Türk kültürü, köklü bir kültüre sahiptir ve coğrafi konumu itibariyle birçok kültürle etkileşimde bulunmaya müsaittir. Türk kültürünün oluşmasında doğal koşullar etkili olmakla birlikte göçebe hayatla başlayıp yerleşik düzene kadar Türk kültürü çeşitlenip gelişmiştir. Dünyanın ilk yerleşim yerlerinden olan Orta Asya da Türk kavimleri bir süre sonra göç etmek durumunda kalmışlardır. Batıya göç hareketleri esnasında Arap kültürü, Yunan kültürü, İran kültüründen, güneye göç hareketleri sırasında ise Hint ve Pers kültürlerinden etkilenmişlerdir. Çin ve Moğol kültürü gibi komşu kültürlerle de bir arada yaşamışlardır. İslamiyet dinini yaşayan Türkler, diğer inançlara ve farklı kültürlerle hoşgörülle yaklaşan bir tutum sergilemiştir. Son iki asırlık süre içerisinde Türk kültürü; hem doğu İslam medeniyetinden hem de batılı medeniyetlerden etkilenerek adeta bu iki önemli kültürün bir sentezini oluşturan farklı bir kültür oluşturmaya başlamıştır. Üç farklı temel süreç ile şekillenen Türk kültüründeki ana unsurlar; Türk düşüncesi, dili, tarihi, dini, bilim, folklorik özellikleri, ahlak anlayışları, hukuk, devlet şekli, yazılı kültürü, tarım, ekonomi, askerlik, spor, bilim ve teknoloji ile sanat ana başlıkları altında öne çıktığı görülmektedir (Tazebay ve Akpınar, 2010, s.245).

Anadolu'da Türk kültürünün yayılması Malazgirt Savaşı ile birlikte hız kazanmıştır. Yüzyıllardır süregelen kültürel zenginlik böylece Orta Asya'dan Anadolu'ya kadar uzanmış ve bu zenginliğin sağladığı gelenek-görenekler oluşmaya başlamıştır.

Resim 1. Türk Boylarının Göçebe Yaşamı, (Larendem.com, 2018)

Göçebe dönemden bugüne el sanatları, halı ve kilim dokumacılığı miras kalmıştır. Kervansaray, cami, medrese, han gibi yapılarda Türklerin yerleşik düzene geçmesi ile beraber ortaya çıkmış ve hala o zaman yapılan eserlerin bir kısmı günümüze kadar ulaşmayı başarmıştır.

Türk kültürünün devam etmesi konusunda ulu önder Atatürk'ün yadsınamaz rolü vardır. Bu bağlamda, gerek Türk dünyası içerisindeki oluşan kültür kopukluğunun giderilebilmesi açısından gerekse Türk milletine ulaşılabilecek hedef olarak belirlediği Batı dünyası ile ilişkilerin daha tertip ve düzen içerisinde yürütülebilmesinde öğrenilmesi daha basit olan Latin harflerine geçiş 1 Kasım 1928 tarihinde gerçekleştirilebilmiştir. Atatürk tarafından 1928 yılında gerçekleştirilen harf inkılabının, Türk dünyasıyla kurmayı istediği, kültür birliğiyle de oldukça yakın ilgisi bulunmaktadır (Saray, 1995, s.54).

Harf inkılabının ardından ise Türk dünyasında birlik ve beraberliği sağlamak için tarihimizi ve dilimize sahip çıkarak, kültürel araştırma temelli, 1931 yılında "Türk Tarih Kurumu" ve akabinde 1932 yılında "Türk Dil Kurumu" kurmuş, daha sonra ise 1935 yılında "Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi'ni" açmıştır. Atatürk'ün Türk milletine ve kültürüne sayısız katkısı, "Bu memleket tarihte Türk'tü hala Türk'tür ve ebediyen Türk olarak yaşayacaktır" sözü, onun milletine sonsuz güven duygusunu göstermektedir.

Tarihi en iyi biçimde gösteren unsurlardan biri de şehirlerdir. Kültürü bütün teferruatı ile yansıtan şehirler, müzeler ile kütüphaneler adeta bir milletin yüzyıllar boyunca ortaya çıkardıkları bütün eserleri ihtiva etmektedir. Yeni kuşaklara Türk

kültürüyle ilgili olarak bir düşünce ve canlı fikirler verilebilmesi isteniyorsa bunu ancak öğrencilerin Türk kültürünün ve medeniyetinin geliştiği şehirler, müzeler ile kütüphanede dolaştırmak suretiyle sağlanabilir. Onlara sahip olunan kültür hazinesi eserlerinin, en iyi şekilde tanıtılması önemlidir (Kaplan, 2011, s. 83).

2.2.1. Kültür Öğeleri ve Aktarımı

Kültürün ortaya koyduğu maddi ve manevi değerler, toplumsal yapının vazgeçilmez birer parçasıdır. Kültür, insanların topluluk olarak, hem doğal hem de toplumsal çevresi ile etkileşim sürecinde üretmekte olduğu maddi ve manevi öğelerin toplam bileşimini ifade etmektedir. Kültürdeki maddi öğeler, toplumların belirli bir dönem içerisindeki teknolojik ilerlemelerini, üretimlerindeki ve uygulamalarındaki tecrübeleri, yetenek ve becerilerini yansıtmaktadır. Kısacası, maddi kültürü, insanoğlunun doğasına, toplumuna ve dahası kendi kendine egemen olmasındaki ölçünün göstergesi olmaktadır. Önceki zamanlarda neredeyse aylarca süren uzun ve yorucu yolculukların ardından ulaşabilen bir bölgeye veya şehre artık günümüzde bir veya birkaç saat içerisinde ulaşabilen insanların, fiziki sınırlılıklarını dahi aştığı söylenebilir. Maddi kültür, çalışması karşılığında gerçekleştirebildiği, üretebildiği bütün nesnelere, tümüyle uygulamayı, araç ve gereçleri anlatmaktadır. Manevi kültürü ise bahsedilen maddi kültürle etkileşime geçerek şekillenen düşünceleri, değer ölçütleri, davranış kuralları, gelenekleri ve görenekleri, dini, siyasi, felsefi inançlarından müteşekkil ahenk içerisindeki bütünlük olarak ifade edilebilmektedir (Ozankaya, 1992, s.218). Manevi kültür unsurlarının tanınmasında etkili olan üç temel kıstas ise şunlardır: Birincisi, manevi kültür, toplumların psikososyal ve ruhsal ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olan öğelerden meydana gelmektedir. İkincisi, manevi kültür unsurları, kişilerin diğer bireyler ile ve toplumla ilişkilerini düzenlemekte ve onların topluma uyumlarını sağlamaya yönelik bir takım sosyal kuralları ortaya koymaktadır. Üçüncüsü, manevi kültür unsurları ile etkileşim içerisinde bulunan insanların bu yöndeki tavır ve hareketlerinden, en fazla başka insanlar yararlanmaktadır (Karaca ve Gümüş, 2018, s.13-14).

Manevi kültür, gelenekleri uzun bir süre zarfında oluşturur ve bir milletin devamlılığı için önemli yapı taşı görevi görür. Değerler her topluma göre farklılıklar gösterebildiği için değişebilmektedirler. Mesela toplumsal olarak

geçmişlerinde mutlu yaşamış ya da ızdırap çekmiş bir hayat sürmeleri, o toplumun yaşamında çok önemli etkiler ve izler bırakmaktadır. Bundan dolayı söz konusu etkilerin zaman içerisinde o toplum için geleneğe dönüştüğü görülmektedir. Sahip olunan bu gelenekler aynen insan vücudunda bulunan iskelet gibidir. Bir iskeletin üzerinde organizmalar nasıl hayatta kalabiliyorsa toplumlar da aynı şekilde geleneklerinin üzerine ayakta durmaktadırlar (Dikici, 2001, s.253).

Gelenekler, çok eskiden beri var olmuş ve günümüze kadar farklı şekillerde tanımlanarak gelmiştir. Gelenek, bir toplumun içinden çıkar ve o zamana uygun toplum yapısına göre belirli dinamikler üretir. Geçmiş ise Sanayi devrimine kadar daha belirgin bir haldedir. Çünkü o zamana kadar gelişme-değişme toplumlar da daha ağır ilerlemiştir. Üretim tamamen kas gücüne dayalı olup ve toplumu dini kurum (kilise) yönetmiştir. Sanayi devrimi ile beraber üretim şekli ve yaşam biçimleri değişmiştir. İngiltere ile başlayan Sanayi devrimi, bir dönüm noktası olmuş ve başka toplumlara da aynı değişimlerle yansımıştır. Bu yaşanan değişimler elbette ki Türklere de yansımış ve böylece Türkiye’de de gelenek kalıntıları yavaş yavaş değişmeye başlamıştır.

Türk toplumunda bulunan kendine has, önemli bazı gelenekleri şu şekilde sıralanabilir; dini yaşayışlar, sanatsal gelenekler, dil yapısı ile devletsiz kalamama gelenekleri öne çıkan bazı özelliklerdir. Türk toplumu tarihinde sürekli olarak bir devlete sahip olmuştur. İslamiyet anlayışı ve yaşantısı kendine has olmaktadır. Türkçe dili, kısa cümle yapısına ve aynı zamanda da oldukça güçlü bir estetik yapıya sahiptir. Toplumlar açısından dil, son derece önemli iletişim ve kültürünü aktarma aracı olmaktadır (Dikici, 2001, s.251). İnsanlar edindikleri deneyimleri, hoşlarına giden olayları, elbette ki çocuklarına torunlarına anlatıp, onların da ileride istifade etmelerini arzulamaktadır. Dil sayesinde gelenek aktarımı daha kolay şekilde gerçekleşir. Kuşaklar arası aktarım, başta dil olmakla beraber televizyon, İnternet, telefon, radyo gibi medya araçları ve teknoloji gibi unsurlarla yorumlanıp işlevini gerçekleştirir. Böylelikle süreklilik sağlandığı için gelenekler, hayatta kalmayı başarır. Geleneğin her yeni yorumu da yeni bir gelenek meydana getirir (Aysoy, 2003, s.17).

İfadenin sözlü biçimine bakarsak; dil sayesinde anlatım kuvvetlenir ve sözden yazıya kültür ürünleri metinler aracılığıyla aktarılır. Okuyucuların metnin anlaşılması esnasındaki “yorumlama” etkinliğini yapabilmeye imkân sunan bir “dil

geleneği” bulunmaktadır. Milletlerin her biri dillerini kendi ihtiyaçları, kültür ve medeniyet düzeyleri ve zevklerine göre meydana getirmektedir. İnsanın dili, evi gibidir; milletin duygu, düşünce ve hayatın korunağı olmaktadır (Kaplan, 2011, s.143). Kültür taşıyıcısı olarak dil, dünden bugüne ve yarına bize özgü sanat, din, tarih, edebiyat, coğrafya ve daha birçok ortak değerimizi nesillere taşır. Bu esnada dil ile birlikte atasözlerimiz, deyimlerimiz ve özdeyişlerimizde bu amaca hizmet eder. Toplum tarafından benimsenen, birçok deneyim sonucu oluşmuş, belli kalıplaşmış sözlerle de kültür yapısı aktarılmıştır.

Atasözleri, asırlar boyu yaşanmışlıkların ya da rastlanmış olunanları, gözlemlenmiş sayısı belli olmayan ve birbiri ile tamamen farklı olayların değerlendirmesini yapan, bunları farklı farklı klişelere dönüştürerek sınıflandırmasını yapan, nihayetinde dededen toruna nesiller boyu aktararak gelen özlü sözleri ifade etmektedir (Soykut, 1974, 34).

Özdeyişlere örnek olarak ise ulu önder Atatürk, “Efendiler, yetişecek çocuklarımıza ve gençlerimize, görecekleri eğitimin hududu ne olursa olsun, en evvel ve her şeyden evvel Türkiye’nin bağımsızlığına, kendi benliğine, ulusal geleneklerine düşman olan bütün unsurlarla mücadele etmek gerektiği öğretilmelidir” demiştir. Osmanlı padişahlarından Yavuz Sultan Selim, “Başka ülkelerin yaşayışını, törelerini görmeyen kimse, kendi ülkesinin yaşayışını, törelerini de pek göremez” demiş ve ünlü edebiyatçı Peyami Safa, “Bir millet, kendisine uygun müesseseleri ancak şuuraltı hayatının asırlarca süren devamında, gelenek ve görenekleriyle bulur” diyerek kültürel değerleri, Türk gelenek- görenek ve millilik bağlamında topluma kılavuzluk etmişlerdir (“gelenek ile ilgili söylenmiş”, 2016). Özdeyişlerin yanı sıra halk edebiyat türlerinden ninniler de önemli bir kültür aktarıcısıdır. Ninniler bize birçok alanda bilgi ve öğüt verir. Örneğin; geçmişte tüketilen yemekten, giyim-kuşam kültüründen, el sanatlarından, düğünlerden, akrabalık ilişkilerinden, eğitim-öğretimden vb. konulardan kesitler sunar. Türk milleti; sistemli bir şekilde, örnekler ve ezgiler ile hayatın temel kurallarını, dünya ve evreni bebeğine ve çocuğuna ninniler ile öğretir ve tanıtır (Demir, 2008, s. 14). Ninniler, geçmişle bağlantılıdır ve süreklilik arz eder. Böylece dünü ve bugünü birleştirici özelliği vardır.

Aşağıdaki ninni örneğinde Kurban Bayramı’nın Türk kültüründeki önemi vurgulanmaktadır (Çelebioğlu, 1995, s.51-163-214).

“Bayram divânın olsun,
Bahçem seyranın olsun,
Bayram kurbansız olmaz,
Canım kurbanın olsun, ninni!”

Çocukların büyüme çağında kendinden büyüklere saygılı ve küçüklere sevgiyle yaklaşmasını, gönül kırmaması hususunda bir bilinç oluşturulmasını hedefleyen güzel bir ninni örneğini şöyle verebiliriz;

“Ninni desem beni yakar
Beşiğinde güller kokar
Kötü sözler hatır yıkar
Ninni yavrucağım ninni”

Ninniler ebeveyn olarak üzerine düşen görevi yapması konusunda uyarıda da bulunabilmektedir:

“Al babası, al babası,
Oğlunu bağrına al babası,
Kitap al da hazırla,
Yavrunu mektebe sal babası!”

Halk edebiyatı unsuru olan ninnilerde de görüldüğü gibi bebeklikten başlayarak birtakım değerler topluma aşılana ve nesilden nesile aktarım devam etmektedir. Edebiyatın hemen hemen her alanında geleneksel unsurların varlığını görmek mümkündür. Destanlar, mitler, hikâyeler, çizgi romanlar, ozanların atışmalarında rastlanabilir ama en çok da Tanzimat’tan itibaren şairler gelenekten beslenir. Sanat’ın geçmişe dayanan bir yönünün bulunduğu ve geçmişten kaynaklı birikimlerin üzerine ilavelerin yapılmasıyla gelişme gösteren ve değişim yaşayan özellikleri bulunmaktadır. Bundan dolayı, ortaya çıkan her yeniliğin arkasında bir eskiye dayanmışlık bulunmakta ve bu noktadan hareket ederek yeniye ortaya çıkarmaktadır. Her yeniliği getiren şairin eskiye bakan bir tarafı bulunmaktadır. Bu bağlamda mazi inkâr edildiği anda sanat kendiliğinden durmaktadır (Bayrak, 2011, s.407).

Gelenekten hangi ölçüde yararlanılacağı ve geçmişin hâl’e yansımaları noktasında Eliot ’un “Gelenek ve Şair” başlıklı yazısı bazı çağdaş Türk şairlerinin geleneğe bakışında referans olarak alınmıştır: Gelenek, hiçbir gayret sarf etmeksizin edinilecek bir miras değildir. Eğer geleneğe sahip olmak istiyorsanız, çok gayret sarf etmeniz gerekir. Geleneğe sahip olmak için önce tarih şuuru geliştirmeye ihtiyaç vardır.

Tarih şuuru yirmi beşinden sonra da şiir yazmaya devam etmek kararında olan herkes için kaçınılmaz bir şeydir. Tarih şuuru, sadece geçmişin geçmişliğini bilmek değil fakat onun, “hal ”de var olduğunu anlamak demektir. Tarih şuuru olan bir şair, yalnız kendi zamanının şuurunu ifade etmekle kalmaz. (...) ‘ Geçmiş ’in ‘hal’ içinde varlığını hissetmek kadar ebediyeti, sınırsız, sınırlı olanda yani bugünde bulmak, bu beraberliği hissedebilmek bir yazarı gelenekçi yapar. Aynı zamanda bir yazarın içinde yaşadığı zaman ve mekânın yani çağdaşlığının keskin bir şekilde şuurunda olmasını sağlayan şey budur (Akt., Koçlar, 2016, s.5).

Edebiyat içerisinde şiirden sonra kültürel aktarımın gerçekteştiği bir diğer nokta ise Geleneksel Türk tiyatrosu olmuştur. Türklerin Orta Asya’dan itibaren yaşamış oldukları inançlar, beraber yaptıkları törenler, katıldıkları şölenler vs. Köy Seyirlik Oyunu, Meddah, Karagöz, Orta Oyununa zemin oluşturmuş ve geleneksel aktarıma bir yön vermiştir.

Meddah tarafından anlatılan hikâyelerin konuları, geleneksel Türk kaynaklarından, İşlam geleneklerinden ve İranlıların efsanelerinden alınmıştır. Köy Seyirlik oyununa bakıldığı zaman; köylerde gelişmiş olan bu geleneğin günümüze değin erişebilmesi şöyle açıklanabilir; köyler ile kentlerin aralarında asırlardan beri var olan kopukluklar ile köylülerin sahip oldukları gelenekleri devam ettirmekteki tutuculuklarıdır. Belirli takvim zamanlarında (yazı sonunda, kışın sonunda) oynanmakta olan bu oyunların oyuncularını amatördürler. Oyunlar yazılı bir metine dayanmamaktadırlar. Ancak, doğmaca da olmamaktadırlar. Nesillerden nesillere aktarıla gelen oyunlar aynen ritüeller şeklinde kalıplaşmış sözler ile hareketlerin tekrar edilmesinden oluşmaktadır. Mekânsal çerçevesinin köyler olduğu köylü tiyatrosu haricinde, onunla hiçbir iletişimi bulunmayan diğer bir geleneğimiz daha bulunmaktadır; “Halk Tiyatrosu”. Bu geleneğimizin doğup geliştikleri çevreler ise kentlerdir (Karacabey, 1995, s.1). Halk Tiyatrosu’nun şehirlerde yaşayan aydın ve entelektüel kesimlerin haricindeki halk tabakası tarafından geliştirilerek devam eden bir gelenek olduğu görülmektedir. Halk tiyatrosu geleneğini köylülerin tiyatrosundan farklı kılan en temel özelliği, ritüellere dayalı işlevleri olmamasıdır. Bunun yanında oyuncularını belirli eğitimleri alarak profesyonel olmuş sanatçılardan oluşmaktadır. Bu geleneğin, saray ve yakın çevrelerini tiyatro anlayışının üzerinde de etkiler oluşturduğu bilinmektedir (Düzgün, 2000, s.63).

Halk kültürünün taşıyıcı özelliğe sahip diğer bir dalı ise el sanatlarıdır. Geçmişle günümüz arasında köprü vazifesi gören el sanatları, toplumun yaşam

kültürünü yansıtan kalıcı hazinelerdir. Türk tarihinde geleneksel meslekler çoğunlukla el sanatları statüsünde yer alır.

Geleneksel el sanatları; “bir veya birden fazla sanatkârın bilgi ve becerisine dayanan, çevre şartlarına göre değişim gösteren, güzelin yanı sıra yararlıyı sunan, insan yaşamını kolaylaştıran, ihtiyaçlarını karşılayan; evde veya atölyelerde, bütün gün veya boş zamanlarda ya da belli dönemlerde üretilen; geleneksel, bölgesel, fonksiyonel, estetik, artistik, sanatsal, dekoratif, dini, sosyal açıdan sembolik karakter taşıyan; el, el aleti veya mekanik araçların yardımıyla yapılan ürünler olarak tanımlanabilir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2012, s.6).

Daha ziyade yaşamın geçiş dönemleri şeklinde ifade edilen doğumlar, evlilikler ile ölüm törenlerinde gerçekleştirilen uygulamalar, adetler, gelenekler içinde de el sanatı ürünleri toplumsal uygulamalara farklı anlamlar katmaktadırlar. Ahşap beşik, şerbet takımı, nazarlık, işlemeli havlu, yatak örtüsü, oyuncaklar, tahta kaşıklar ile eşyalar, yastık-yorgan, bakır eşya ve tabaklar, küpe, bilezik, soba, müzik aleti ve çalgılar, el dokuma halı-kilim, keçeler ile dokuma ürünler, cam süslemeleri, kıyafet, çini, hat sanatı, seccade, sini, güğüm benzeri çok sayıda eşya hayata anlam kattığı gibi yaşanan anı da renklendirmesinden dolayı nerdeyse her zamanın süsü durumundadırlar (Arioğlu ve Aydoğdu Atasoy, 2015, s.113). El sanatlarının geleneksel yapı içerisinde yöresel çeşitlilikleri gösterdiği açıkça görülmektedir. Hayvancılığın daha gelişmiş oldukları yörelerin halılar ve kilimler ile battaniyelerde ve yöresel kumaşların dokumacılığının çok daha yaygın bir şekilde yapıldığı görülmektedir. Mesela; Kastamonu yöresi geleneksel el dokuması kumaşlar ile ahşap oymacılığında, Eskişehir yöresi lületaş işleciliği gerek hammaddenin bol olmasına dayalı olarak gerekse geleneklerden kaynaklı olarak halen sürdürülen çok güzel geleneklerdendir (Hünerel ve Er, 2012, s.182).

Kimlik duygusu kazandıran el sanatları, usta-çırak ilişkisiyle yürütülmekte ve bir sonraki kuşağa aktarmak için ürün devamlılığının sağlanması gerekmektedir. Gelenekleri yaşatan ve geliştirenler, onları temsil edenler ve paylaşımlardır. Bu bakımdan, günümüz aydınına, gençlerine de sorumluluklar düşmektedir. Geleneklerimizi öğrenmek, araştırmak, özelliklerini tespit etmek, gelişmelerini sağlayıcı çalışmalar yapmak, onları öğretmek, önlerini açmak, bugünkü neslin gelecektekilere borcudur (Yıldırım, 1989, s.7).

Resim 2. Eskişehir Lületaşı (Saygın, 2017)

Resim 3. Kastamonu Ahşap Oymacılığı (Kastamonukultur.gov)

2.2.2. Toplumsal Sistemin Hayatta Kalma Çabası : “Geleneklerimiz”

Gelenekler bir ulusun kimliğidir ve toplumun aynası niteliğindedir. Nesiller boyunca aktarılan gelenekler, yaşamın birçok alanında bireylere kılavuzluk eder. Din, sanat, sosyal hayattaki gelenekler, yaşama renk getirir ve sosyal hayatı da canlandırmış olur.

Din geleneğine örnek olarak; çocuk dünyaya gelince kulağına ezan okunması, kendisine güzel bir isim konması, saçının kesilmesi, altın tasadduk edilmesi, akıka kurbanı kesilmesi, damağına tahnik yapılması; sonra büyüyüp kemale erdiğinde evlenmesi, düğün-nişan törenleri; sonra kişisel davranışları, oturup kalkması, konuşması, yemesi-içmesi, yatıp uyuması, giyinip kuşanması, yıkanması, taranması, tıraş olması, saçın, sakalın ve bıyığın şekli, hangi ayakla eve girip çıkacağı, kısaca tuvalete girişi çıkışına varıncaya kadar hayatın her yönünü tanzime çalışmış, hatta ölünce insana yapılacak muameleyi, cenaze törenlerini de düzenlemiştir (Sandıkçı, 2010, s.32).

Din ve gelenek aslında birbirlerine tutunmuş iki olgudur. Din, günümüzde gelenek sayesinde hayatta kalmaktadır. Böylece kültürel çeşitliliğin de ortaya

çıkıldığı yerlerdir. Cami kubbesinden minare taşına kadar özenle yapılmış mimari zenginliğe rastlanmaktadır.

Ülkede yaygın olan zikir, mevlit, hatim, sünnet törenleri, bayramlar ve kandil kutlamaları, ölülerin 40. 52. gecesi ve sene-i devriyeleri ile ilgili gelenekler, ölüler için yapılan birtakım uygulamalar vb... bunlar dini zorunluluklar arasında yer almadığı halde, halkın önemli bir çoğunluğunun bunları yapmaya çalıştığı bilinmektedir. Halk arasında din eksenli bu tür gelenekler, yerleşmiş bulunmaktadır (Sandıkçı, 2010, s.36). Örneğin; cenaze törenlerinde cenaze evi tarafından başsağına gelen kimselere yemek dağıtılır ve çeşitli ikramlarda bulunulur. Komşular da muhakkak yemek ya da içecek yaparak cenaze evlerine yardımcı olurlar. İlk üç gün cenaze evinde oturulur ve sürekli Kur'an okunur.

Sosyal yaşantıdaki gelenekler ise hayatın pek çok alanında var olmaktadır. Nasıl ki cenaze için birtakım gelenekler uygulanıyorsa doğum içinde bu gelenekler geçerlidir. Örneğin; çocuk doğduktan sonra akraba, eş dost çocuk görmeye gider ve eli boş gidilmemesine özen gösterilir. Çocuğun göbek bağı sonu, arkadaşı, eşi, yoldaşı gibi adlarla tanımlanır. Çocuğun sonuna çocuğun bir parçası hatta çocuğun kendisi nazarıyla bakılmasından dolayı doğum sonrasında genellikle temiz bir beze sarılarak, temiz bir yere gömülmektedir (Sarı, 2017, s.86).

Türk halkının hayatında özel bir yeri olan Bayram günlerine bakıldığında; önce bayram temizlikleri yapılır, baklava börek açılır, ardından bayram için alışverişe çıkılır. Ev alışverişinin yanında birde çocuklara bayramlık kıyafet alınır. Arife günü ya da bayramın birinci günü kabir ziyaretlerine gidilir, dualar okunur. Camilere giderek bayram namazı kılınır ve ibadetler yapılır. Ardından eve gelinir ve bayram yemeği yenildikten sonra bayramlaşma gerçekleşir. Küçükler büyüklerin ellerini öperek onlardan bayram harçlığı alır. Ziyarete gelen misafirlere şeker, tatlı ikram edilir. Kapıya gelen çocuklar boş çevrilmez ve onlara da para veya şeker verilir.

Türklerin evlilik ve düğün gelenekleri ise; beğendikleri bir kızın evine birkaç gün önce haber vererek gidilir ve kızlarını görmeye giden misafire de ev sahibi saygıda kusur etmez. Görücü denilen bu olayda erkek evi, kızı beğenirse haber gönderir ve kızdan cevap gelmesini bekler. Olumlu cevap gelirse kız istemeye gidilir. Kız evine, oğlanın yakınlarından oluşan bir grup gider ve kahve içilme faslına geçilir. Özellikle damat için kahvenin içine bolca tuz atılır. Oğlan evi,

birkaç defa gelip gittikten sonra kızı verirler ve nişan merasimi gerçekleşir. Eğer bayrama denk geliyorsa nişanlı kıza bayram için alışveriş yapılır. Kurban bayramında ise kız evine, süsleyerek koç gönderilir. Halk kültüründe önemini koruyan ve gelinin evinde, yatacağı son gece yapılan kına gecesi töreninde de gelin, bindallı denilen yöresel kıyafet giyer ve eline kına yakılır. Bir taraftan da gelin söylenen ağıt ve türkülerle ağlatmaya çalışılır. Okunan ağıtların genellikle sıra, yalnızlık ile ayrılıkları öne çıkardığı görülmektedir. Hatta ağıtlarda bazen, gelinin ana babasına sitemini; bazen de ana babasının kızlarından ayrılmaları nedeniyle çektikleri acılarının en çarpıcı halini yansıtmaktadır (Demir ve Topbaşoğlu, 2016, s.6). Anadolu geleneklerinde gelinin döktüğü gözyaşlarının bereketin artmasına vesile olacağı düşünceleri bulunmaktadır ki bu nedenle düğünden önceki kına gecelerinde gelinlerin ağlatılmasına yönelik gayret sarf edilmektedir (Çetin, 2008, s.116). Gelin ağladıktan sonra gelinin avucuna kayınvalidesi tarafından altın konulur. Gelinin başında duran arkadaşları da kına tepsisi ve mumlarla beraber gelinin etrafında dönmeye başlar. Böylece kına gecesi damat tarafının aldığı kuruyemiş dağıtılarak son bulur. Eskiden düğün merasimi olmadan önce yük yığma, gelin hamamı, tel hamamı gibi ritüeller gerçekleşmekteyken günümüzde ise sadece düğün törenleri yapılmakta hatta bazı çiftlerin tercihi sade bir nikâh töreni olmaktadır.

Sosyal hayatta uygulanan diğer bir gelenek ise asker uğurlama geleneğidir. Ülkemizde vatani görevini yapmak üzere askere giden gençler törenlerle uğurlanmaktadırlar. Bu Türklerin asker millet olmaları geleneklerinin sürdüğünün de en önemli göstergesidir (Dikici, 2001, s.257). Askere gidecek gençler, hazırlanırlar ve aile ziyaretlerinde bulunurlar. Onlar için Kur'an okutulur, dua edilir ve ikramlarda bulunulur. Bazı yöreler de kurban kesilir ve kesilen bu kurbandan fakirlere dağıtılır. Gençlerin yakın arkadaşları, bir araya gelerek onlar için eğlence düzenler. Askere giden gençlere harçlık verilir ve konvoy eşliğinde arkadaşlarının kucağında taşınarak, davul zurna ile uğurlanırlar.

Anadolu'da yapılan Sünnet geleneği ise şöyledir; okul çağına başlamadan çocuklar küçük yaşta sünnet edilir. Günümüzde ise genellikle anne babalar, çocuklarını doğduktan kısa bir süre sonra hastanede sünnet ettirirler. Yine de durumu olan aileler, sünnet düğünü yapmaktan kaçınmazlar. Evde ya da bir salon tutarak hazırlıklara başlayan aile, çocuklarına sünnet kıyafeti olarak da "maşallah"

yazılı bir giysi satın alırlar. Gelen misafirler, hediye olarak sünnet çocuğuna, altın ya da para takarlar. Birtakım oyunlar düzenlenir ve oynanır, kimi zamanlar ise palyaço gelerek çocukları eğlendirir. Bazı yerlerde sünnet düğünü iki gün sürer ve bu ikinci günde de sünnet çocuğu gezdirilir ve sonrasında yemek ziyafeti verilir.

Mevsim değişikliğinde yapılan kutlamalar, tarihin ilk dönemlerinden başlayarak günümüze kadar gelmiştir. Yüzyıllardan beridir süregelen zengin kültürel bir değer olan Hıdrellez, farklı isimlerle kutlanmakta olan son derece güzel bir etkinliktir. Hıdrellez, Anadolu topraklarında “Hıdrellez”, Dobruca’da yaşayan Kırım Türklerinin arasında “Tepreş”, Makedonya’da “Ederlez, Edirlez, Hıdırles” gibi adlarla bilinmektedir (Artun, 1999, s.1). Baharın gelişini törenlerle karşıladığımız Hıdırellez kutlamalarına baktığımızda; Hızır ve İlyas peygamberlerin buluşma günü olarak bilinen, Hıdırellez de; bereketin ve bolluğa kavuşulacağı, dileklerin gerçekleşeceği, sağlık ve şifa geleceği, uğurun bol olacağı, kismetin açılacağı inancı yaygındır. Örneğin; Hıdırellez’den önceki akşam herkes dileğini yazarak ya da çizerek dilek ağacına bağlar veya ağaç diplerine paralar gömülür. Sabah erkenden kalkılır, evlerin önü, bolluk getireceği düşünülerek süpürülür. Soğuk su ile yıkanılır ve kutlamanın olduğu yere gidilir.

Hıdırellez kutlamalarında ateşin üzerinden atlama geleneği, eski Türk inanışlarında bulunur. Hıdrellez ateşinin yakılması bu ritüelin başlaması için çok önemli olmaktadır. Ateş kültürü birçok uygarlıkta aydınlığın, kötülüklerden arınmanın, temizleyiciliğin ve bolluk ve bereketin sembolü olmuştur. Ayrıca yakılmakta olan bu büyük ateş toprağı ısıtarak uyandırmasının da simgesi olmaktadır. Hıdrellez, Türk kültürü içerisinde baharı, yaşam sevinci, su ve kutsal arınma, yenilenme, uyanan doğayla beraber uyanma, bolluk-bereket simgeleyen anlamlar ve öğeler ile doludur (Artun, 1999, s.2).

Türk Dünyası’nda Hıdırellez kutlamalarının yapılması sırasında, kaynaklarının çok eski dönemlere dayandırıldığı adetler ile geleneklerin ortaya çıktığı görülmektedir. Bunların aşağıda belirtilen şekilde gruplandırılması mümkün olmaktadır (Uca, 2007, s.115):

- 1 -Kırlara Çıkmak, Eğlenceler düzenleme, Şenlik ve Oyunlar tertip etme,
- 2 -Yiyecekler Hazırlamak
- 3 -Temizlik Yapmak ve Giyim Kuşamda Değişiklik yapmak,

4 –Hediye alıp vermek,

5 –İsim Verme,

6- Kabir Ziyaretleri, Kurban, Dualar ve Diğer Dini ritüeller.

Sonuç olarak, Hıdırellez, geleneksel motifler eşliğinde hala kutlanmaktadır. Tören, şenlik, bereket, dua, uğur ve daha birçok geleneksel motiflerle iç içe geçmiş ritüelleri barındıran bu kutlamalar, diğer ülkelerde, farklı zaman ve farklı isimlerle anılarak Hıdırellez'e evrensel bir boyut kazandırmıştır.

2.2.3. Küreselleşme Öncesi ve Sonrası “*Geleneksel Türk Aile Yapısı*”

Türklerin tarihsel geçmişinde aile kavramı çok önemli bir yere sahiptir. Toplumsal hayatın belirli kurallarını aile düzeni belirler ve dünyada, her toplumda tüm evrelerin gerçekleşmesinde aile, her zaman var olmuştur. Her aile biriminde birtakım kurallar ve değer yargıları mevcuttur. Mevcut kurallar sayesinde aile içinde disiplin, düzen ve sorumluluk bilincinin farkında olma gibi edinimler gerçekleşmiş olur. Geleneksel toplumların yapısının temelinde akrabalık ilişkileri bulunmaktadır. Akrabalık bağları bir aile kavramının oluşması sağlar. Geleneksel aile yapısında, aile topluluğuna temel teşkil eden geleneklerden ve göreneklerden ödün verilmemektedir. Aile kurumunun oluşmasını sağlayan evlilik olayı, geleneksel toplum yapılarına, Durkheim'in ifadesiyle aile temeline dayanmaktadır. Geleneksel toplumların içerisinde gerçekleşen evlilikler sadece iki kişiyi değil aynı zamanda iki akrabalık grubunun birleşmesini sağlamaktadır. Bu sayede aile kurumu akrabalık gruplarına dayanmaktadır. Bu bağlamda yeni bir ailenin kurulması için yakın akraba grupları karar vermektedirler. Akrabalık grupları ile oluşan bir duygunun içerisinde benlik olgusu adeta görünmez bir niteliğe bürünür. Kısacası, aile ile beraber akrabalık grubu, kendi üyelerinin dünyaya gelmesine karar vermekte; onu büyütmekte; ona toprağını ve işini vermekte; evlendirmekte; ailesini kurarak çoluk çocuk sahibi yapmaktadır (İsmailova, 2007, s.576).

Aile, kuşaktan kuşağa kan bağıyla aktarılan ve insanın birçok ihtiyacına cevap veren kurumdur. İslamiyet öncelerine kadar gidildiğinde, ailenin önemi çok rahatlıkla görülebilir. Türklerin tarihsel geçmişleri itibarıyla aileye büyük önem verdikleri bilinen bir gerçektir. İslam dini öncesinde dahi ata, boy, soy vb.

terimlerin varlığı göstermektedir ki; bu kavramların barındırdığı anlamlar kutsal addedilmekte ve bu kavramlara özel bir önem verilmektedir. İslamiyet'in ise, akrabalık ilişkileri, inananlar arasındaki yakınlık, büyüklere saygı gibi özellikleri övmesi, bilinen gerçeklerdendir (Düzenli, 2011, s.1). İslamiyet öncesi aile yapısında, hiyerarşi çok daha baskın yapıdadır ve ataerkil toplum yapısı hâkim olmaktadır. İslamiyet'in etkisinde bulunan Türk aile modelinde en göze çarpan değişimlerin Osmanlı Devleti'nde yaşandığı ifade edilebilir. Osmanlı'nın aile yaşamında meydana gelen farklılıklar dini olmasından ziyade bölgesel, hatta etnik olmasından ziyade coğrafi olduğu ortak bir kanı olmaktadır (Ortaylı, 2009, s.18). Osmanlı ailesine yönelik olarak ifade edilebilir ki; aile, kişinin yaşamı boyunca bağlarını koparamayacağı en temel ve tek kurum olma özelliğindedir. Tüm problemlerin çözümlendiği makam ve desteğin bulunduğu yerdir. Boşanma hadisesi, hiçbir din tarafından hoş karşılanmayan ve aile bütünlüğünün korunmasını ilkesi üzerinde titizlikle durulan hususların ilk sırasında yer almaktadır (Doğan, 2001, s.57).

Toplumda tek bir aile tipinden bahsetmek olanaksızdır. Hayat şartlarına göre aile birimleri şekillenmiştir. Örneğin; geniş ailelerde, akrabalık bağları kuvvetli, dede ve ananın de içinde olduğu, erkeklerin ön plana çıktığı, geleneklere özen gösterildiği görülmektedir. Küçük aile yani çekirdek aile ise sadece anne, baba ve çocuklardan oluşur. Akrabalık bağları daha geri plana atılmıştır, Cumhuriyet dönemindeki ilk yıllar, Türklerin hem ekonomik hem de toplumsal yapıları daha çok kırsal ekonomiye dayanan, geleneksel geniş aile yapısının veya ataerkil geniş aile yapısının ve kısmen de olsa geçici geniş aile yapısının hâkim olduğu dönemdir. Nüfusun çoğunluğu genellikle kırsal bölgelerde yoğunlaşmış, şehirleşme çok fazla yaygın durumda değildir. Sanayileşmenin çok hızlı olmamasından dolayı çekirdek aile yapısının da gelişimi yavaş olarak seyretmiştir (Tezcan, 2006, s.3).

Genç Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla beraber gelişmeye başlayan bütün siyasal, toplumsal ve ekonomik olaylara paralel olarak Türk aile yapısı da etkilenmiş ve Türk aile yapısının da değişim ve dönüşümü başlamıştır. Literatürde bu değişimin ve dönüşümün üzerinde etkili olan faktörler ele alınarak incelendiği zaman karşımıza beş temel unsur çıkar. Bu unsurlar; göç, yoksulluk, toplumsal

değerler, teknoloji ve kadın bireylerin iş hayatına girmeye başlamasıdır (Ekici, 2014, s. 216).

Birtakım sosyal değişimlere bağlı olarak kitlelerin bir yerden başka bir yere gitmesiyle beraber yaşanan nüfus hareketleri ile oluşur. Sanayileşme ile başlayan bu hareketlerin belli başlıca nedenlerinden biri kırsal göç olmuştur. Kırsal göçün yaşanması, birçok sorunu da beraberinde getirmiştir. Özellikle aile bireyleri arasında sosyallik azalmış ve iletişim zayıflamıştır. Geniş aile tipinden çekirdek aileye geçilmiş ve böylece bireysellik artmıştır. Bu duruma bağlı olarak da çocuk sayısında düşüş gözlemlenmiştir. Uyumsuzluk yaşanmaya başlamış, sosyal ve ekonomik sıkıntılara bağlı olarak aile içi şiddet artmış ve bu süreç boşanmaya kadar gitmiştir. Sosyal ve ekonomik sıkıntılar, en çok gecekondu yerleşim birimlerinde görülmektedir. Daha çok göçmenlerin yaşadığı bu alanlarda eğitim seviyesi düşüktür, erken yaşta evlilik görülür, akrabalık ve komşuluk ilişkileri çok sıkıdır. Böylece, yoksulluğun fazlaca olduğu bu yerleşim biriminde yaşayanlar, bir bakıma kendi kültürünü yaratmıştır.

Değer problemi, Türk ailesinin hızlı değişim süresinde karşılaştığı belli sorunlar içerisinde yer almaktadır. 1940’larda Türkiye, yeni siyasal düzen ve modernleşme rağbet ve eğilimlerine rağmen sosyolojik gözle bakıldığında hala içe kapanık toplum özellikleri vardır. Aile büyüklerinin otoritesi devam eder ve dışarıdan bu değişiklik için bambaşka bir etkinin aile üyelerini değiştirmesi çok zordur. Gençlerin var olan bilgisi, babanın veya diğer ailede ki büyüklerin aktardıklarıyla sınırlıdır (Doğan, 2001, s.181).

Değişimin nasıl gerçekleştiği kapalı toplumdaki topluma nasıl geçildiği ise şu şekilde özetlenebilir.

- a- Ekonomide devletçilik ilkesinden tavizler verilmeye başlanmış ve ekonomideki dışa açılma aileye de yansımıştır.
- b- Bürokrasinin hantal yapısını kırarak önlemler alınmıştır.
- c- Kamu İktisadi Teşebbüslerinin ekonomideki rolü azaltılmıştır.
- d- Yurt dışına giriş çıkışlarda büyük kolaylıklar ve belirgin bir serbestlik getirilmiştir (Düzenli, 2011, s.61).

Yapılan bu değişiklikler, ülke için önemli adımlar olması ile birlikte, bilgiye daha kolay erişim sağlanmasının yolunu açmıştır. Böylece teknolojik araçların ve internetin toplumdaki yerini de daha önemli hale getirmiştir.

Bu dönemde evlenme şekilleri ve yöntemleri de değişmeye başlamıştır. Kitle iletişim vasıtalarının her geçen gün hem aile içi ilişkilerini, hem evliliğin yapısını hem de evlenme şekillerini etkilemekte olduğu açıkça görülebilmektedir. Medya tarafından devamlı olarak ve oldukça yoğun bir şekilde değişik aile modellerinin aktarılması, geleneksel aile yapısında ve aile içi ilişkiler ile rollerdeki süratli değişimler, geçiş ve çatışmaların yaşanmasına neden olmaktadır. Bir taraftan farklı kültürel kalıpların içerisinde bulunan ailevi yapının çeşitliliğinde tektipleşmeye, belirli rol ve davranış sisteminin çevresinde yeniden yapılanmaya yönelme başlamakta, diğer taraftan da ailedeki din boyut, din sosyalleşme üzerindeki etkinliği azaltabilmektedir (elik, 2009, s.30). Günümüzde teknolojik araçların yaygınlaşması ile beraber olumlu etkilerin yanında olumsuz etkiler de görülmeye başlanmıştır. Çocukların ailesiyle geçirdiği vakit azalmış, çocuğun aileden göreceği sevgi, saygı, ilgiyi dışarıda aramaya başlamıştır. Sosyal medya kullanan ve saatlerce televizyon izleyen bir aile, sosyalleşme gösterse de diğer taraftan aile içi etkileşimi zayıflatarak yalnızlaşmaktadır. Çünkü bireyler, farkına varmadan saatlerce sosyal medyada gezinmekte ve bu durum da aile içerisinde iletişim kopukluğuna yol açmaktadır.

Yapılan sosyolojik ve psikolojik araştırmalar, bireyler arası sınırların iyi tanımlanmış ve iletişimin yüksek olduğu ailelerdeki çocukların sorunlarını daha rahat zebildiği ve okul başarısının daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır (zgven, 2001, s.34). Sağlıklı bir iletişim, hem çocukları anlamak için gerekli bir olgudur hem de onların aileyle bağını da sağlamlaştırmaktadır. Böylece ocuk ya da yetişkin birey, aileden hiçbir şey saklamaz, onlara arkadaşlarıymış gibi yaklaşır. Bilinçli anne babalar, çocukların kendilerini taklit edebileceği düşüncesiyle beraber aile içerisinde tutum ve davranışlarına dikkat etmelidir. Çünkü ocukların gördüğü ve öğrendiği her hareket, bir zaman sonra davranışa dönüşmektedir. Ailelerin bu yüzden daha dikkatli ve ilgili davranması gerekir. Aileler için medya okur-yazarlığından daha çok İnternet okur-yazarlığına yönelik olarak bilinç kazandırılması birincil dereceden önemli olmaktadır. İnternet okur-yazarlığı konusunda bir ilerleme sağlanarak gelişim gösterilebilmesi açısından doğru devlet

politikaları izlenmesi gerekmekte ve gereken medya desteğinin verilmesi, ayrıca İnternet okur-yazarlığı konusuna gereken özenin gösterilmesi gerekmektedir. Tersi bir durumda İnternet konusunda ortaya çıkan olumsuz tartışmaların artarak sürmesi kaçınılmaz olacak ve toplumsal yapının da bu tartışmalar nedeniyle negatif olarak etkilenebileceği açıkça görülmektedir (Kırık, 2014, s.346).

Ekici'nin (2014) bahsettiği, aileyi etkileyen son faktör ise kadınların çalışma hayatlarına girmesidir. Kadınlarında günümüzde artık ekonomik bağımsızlıklarını kazanmaları ve çalışma yaşamında daha fazla yer almaya başlaması, kadın-erkek eşitliği üzerine feminizm içerikli düşüncelerde görülen artışlar, liberal demokrasinin iddiası içerisinde yer alan demokrasi, insan hakları vb. kavram setleri hem bireyi hem de bireyleri bir arada tutan en temel altyapı taşı olan aile kurumunu derinlemesine etkilemiştir. Toplumda kadının öncelik rolüne, çalışmaktan ziyade annelik ve ev işlerine koşturmak, olarak bakılır. Geleneksel olarak kalıplaşan 'ev hanımı' rolü ve erkek içinde 'evi geçindiren' rol biçimi bir bakıma ortadan kalkmıştır. Bu yüzden kadın, bazı yaptırımlarla karşılaşılabılır. Ekonomik özgürlüğünü elde etmek istemesi, erkekle eşit konuma gelmesi, özgüveninin artması, evde kadının sözünün de geçmesi bazı toplumlarda hoş karşılanmamaktadır. Daha çok kırsal toplumlarda kadının çalışmasına gereksiz bakılır. Bu toplumlara göre, kadının yeri evidir ve oturup çocuklarına analık yapmalıdır, görüşü hâkimdir. Kent toplumlarında ise kadınlar, çalıştığı için çocuk yalnızlaşır. Çünkü anneyle iç içe büyümez, 2-3 yaşına kadar bakıcı ya da anneanne, babaanne bakar ve sonra da çocuklar kreşe verilir. Bu durumda çocuklar için yeterince ilgi görememe, sevgiye muhtaç kalma gibi problemler de ortaya çıkmış olur. Ayrıca çocukların devlet veya özel okul fark etmeden aldıkları eğitim sonucu, ailelere özgü olan yerel norm ve motiflerin unutulduğu, ülkemiz gibi birçok farklı adet ve göreneği bünyesinde barındıran ülkelerde tek bir öğreti yaygın olmakta, zenginlik olan farklılıklar silinerek tek tip ortaya çıkmaktadır (Düzenli, 2011, s.75).

Sonuç olarak; Türk aile yapısının tarihsel gelişim sürecinden kaynaklı olarak aile yapısının, geleneksel birikimlerine ilave olunan modern unsurlar ile biçimlendirildiğinin söylenebilmesi mümkün olmaktadır. Günümüz koşullarında küreselleşme kavramının giderek daha da yaygınlaşmasıyla beraber, küreselleşen toplumsal alan büyümekte ve buna paralel olarak da Türk aile yapısındaki özgün

nitelikler kaybolarak küresel anlamda yeni nitelikler kazanmaya başladığı daha net bir şekilde görülebilmektedir (Elitaş ve Keskin, 2016, s.555).

2.2.4. Medyanın Türk Kültür ve Gelenekleri Üzerindeki Etkisi

Günümüzde artık hayatın bir parçası konumuna gelen, olumlu ya da olumsuz her kesimi etkileyen medya, etkisini gitgide artırmaktadır. Medya dendiği zaman sayılabilecek araçlar; televizyon, radyo, sinema, fotoğraf vb. türlerdir. Çoğunluk bu kitle iletişim araçlarını sıklıkla kullanmakta ve tüketmektedir. Şimdilerde ise medyanın aynı şekilde kullanılmasına rağmen ilk çıktığı zamanlara göre medya içeriğinde ve kullanımında birtakım değişiklikler ortaya çıkmıştır. Bu değişikliklere bağlı olarak medyanın geleneksel kullanım süreçleri de geride kalmış olur. Kitle, sadece kendisine sunulan bilgi ile yetinmez, aynı zamanda ihtiyaçları doğrultusunda verilen bilgilerden istediğini seçer, müdahale edebilir ve analiz etme fırsatını da bulur. Bireyler, bilgiyi rahatlıkla yeni medyada paylaşabilme imkânına sahip olurlar ve böylece bilgiyi sadece tüketmeyip, üreten konumunda da bulunurlar. Artık pasif izleyici, dinleyici, tüketen kitlesinden çıkıp aktif izleyici, dinleyici ve üreten kitlesine geçmiş olur.

İletişim esnasında kullanıcı denetimlerinin artmasıyla birlikte, üç tip kullanım imkânı ortaya çıkmıştır. Bunları aşağıda belirtilen şekilde ifade edilebilir:

- İzleyicilerin çeşitli kanallar ile araçların arasından tercih yapabilme şansları artırmıştır. Mesajlar izleyicinin haricinde belirlense de, kullanıcı bu mesaj içerikleriyle ilgili olarak sınırlı bilgi sahibi de olsa, kullanıcı aynen büyük bir kafeterya içerisinde yiyecek tercihini yapar gibi mesajların arasından tercih yapma olasılığına sahip olmaktadır.
- Kullanıcılar, hangi kanallarda ne şekilde bilgilere ulaşabileceğinin bilincinde olmaktadır ve araç seçimi konusunda özgür kılınmışlardır.
- Kullanıcıların doğrudan seçeneklerini belirleme özgürlüğü bulunmaktadır. Etkileşimci ortam şeklinde de değerlendirilebilen bu durum kullanıcıların kendi programlarını ve bilgilerini iletişim kanallarına yüklemesidir (Akt., Kılıç, 2015, s.43).

Ülkemizde, daha çok gençler ile çocukların gerek İnternet ortamından gerekse diğer sosyal medya ortamlarındaki bazı sakınca ve risklere karşı

korunmaları hususunda bir nevi ahlaki paniğin üretilmekte olduğu söylenebilir. Özellikle de özel televizyon yayıncılığının, Türkiye’de başlamasında koşut yaygınlaşmaya başlamış ve hem kamusal aktörler tarafından hem de yazılı basın eliyle üretilmiştir. Bugüne gelinen noktada söz konusu ahlaki paniğin yaşandığı mecra sosyal medya ortamları olarak değişim göstermiştir (Binark, 2013, s.54). Ahlaki panik bir anlamda toplumsal bir inşa olmaktadır diğer bir deyişle toplumda bulunan korkuları ve kaygıları tekrardan üretmekte ve pekiştirmektedir. Bu durumda asıl çözülmesi gereken birçok sorunun ötelendiği gerçeği yadsınamaz ve bu sorunlar ahlaki panik yüzünden gündeme getirilmez.

Toplumda gençlerin şekillendirilmesinde muhakkak ki geleneklerin oldukça önemli bir yeri bulunmaktadır. Geçen asırların, geleneklere aşırı dayanması da tam olarak bu sebepten olduğu düşünülmektedir. Fakat günümüz koşullarında sahip olunan gerek ulaşım gerekse iletişim faktörlerinin oldukça etkili olmalarının neticesinde, var olan gelenekler, söz konusu genç toplumun yapısının şekillendirilmesinde yeterli gelememekte, bundan dolayı da gençlik içerisindeki arayışlar âdeta iletişim araçlarından oluşan ve tüketime sunulmuş unsurlar tarafından yönlendirilerek, sömürülmektedir. Geleneksel olanların güncellenmesi de bu noktada daha güçlü bir gereksinim hâline gelmekte veya getirilmektedir (Ekici, 2008, s.37). İnternetin ve sosyal medyanın etkisiyle okuma ve yazma alışkanlığı günümüz gençliğinde hızlı bir şekilde kaybolmaktadır.

Kitap okumak ve yazı yazmak insanın beyin gücünü geliştiren önemli durumlardır. Elbette ki okuma ve yazma alışkanlığı ailede kazanılmaktadır. Dolayısıyla ailede, okulda ve toplumda okumaya yönelik özendirici faaliyetler oluşturulması gerekmektedir (Yavuzer, 2005, s.10–12).

İnternet ve medyanın artık günlük yaşantıda her şeyin yerine karar verdiği çok rahatça görülmektedir. Önceden gelenekler kılavuzdu fakat şimdiye bakıldığında; ne konuşulacağına, ne giyinileceğine, nerde ne yenmesi gerektiğine ve nasıl oturup kalkılacağına kadar İnternet, televizyon, sosyal medya gibi mecralar karar vermektedir. Bu gibi mecraların etkisine fazla maruz kalan birey, yeni oluşturulan imajları kabul görmek istemekte ve bu toplumsal kabullenme sürecine uyum sağlamaktadır. Televizyon toplumunda, geleneksel hale gelmiş ve kabul görüş ölçülerin çok ciddi oranda televizyonlardan görülerek, öğrenilenler ve

edinilenler olduğu açıkça görülebilmektedir. Örneğin; ünlülerin hayat hikâyeleri, beğenileri, giyim stilleri, sunucuların konuşma şekilleri, siyasilerin dikkat çekici düşünceleri, uygar ülkelerdeki yemek yeme, evlenme, misafir kabul etme, tartışma biçimleri, popüler sözcükler, ilginç mimikler vs. (Tezer, 2013, s.76). Bireylere yaratılan serbest zamanda aile ve eş dostla vakit geçirmek yerine saatlerin medyada harcandığı bilinmektedir. Bu durum da insanları birbirinden gitgide uzaklaştırıp, yabancılaştırmaktadır.

Toplumun, sosyo-ekonomik yapısına bakıldığında; birçok ailenin evinde televizyon bulunmaktadır. Televizyondaki programlar, diziler, reklamlar sadece bireyleri yabancılaştırmakla kalmaz aynı zamanda tüketim toplumuna da iter ve böylelikle birçok etkiyi de beraberinde getirmiş olur. Böylece, toplumun içerisinde oldukça sınırlı sayıda şanslı çocuk, aşırı uyarılan tüketim dürtülerinin giderilebilmesi için fırsat edinmiş olur. Ekonomik bakımdan şartları müsait olmayan ailelerdeki çocuklar ise bir taraftan aşırı duyarlı hale gelmiş tüketim dürtülerinin ve sahiplenme arzusunun, diğer taraftan da kısıtlı imkânlarının beraberinde getirmiş olduğu engellenme ile ket vurmanın bir ürünü olarak doğacak adeta çatışma halinin içerisinde girer (Arslan, 2016, s.11). Bu durumda da çocuklar, kişilik bozukluğuna sahip olabilir ve iletişim kurmakta sorunlar yaşayabilir. Çocukluk döneminin bıraktığı izler, ileri yaşta da devam edip içine kapanık ve yalnız bir birey olmasını tetikleyebilir.

Bir kişi yalnızsa ve mutsuzsa, hayatına renk katması umuduyla medyadan medet umması kabul edilebilir. Medya üzerinden birçok yabancı kelimeye maruz kalmakla birlikte yabancı program, diziler, yabancı reklamlar izletilmektedir. Başta Türk kültürüne uymayan bu unsurlar, gelenekleri ve kültürü topluma yabancılaştırmaktadır. Böylelikle geleneksel toplumlarda bilgi kaynağı durumunda olan yaşlılar ve din adamları gibi kişiler, yavaş yavaş terk edilmeye başlanmış ve medyanın gösterdikleri önem kazanır duruma gelmiştir. Günlük yaşamın her aşamasında medyanın dayattığı batı kültürünün izleri görülmektedir (Gönenç, 2012, s.59).

Televizyonlar konusundaki eleştirilerde genelde, programlar ile içeriklerinin daha çok ön plana çıktığı görülmektedir. Bennett tarafından, kişilerin tüketime feda edilmelerinin televizyonlarda çok daha yaygın olduğu ifade edilmektedir. Öte yandan televizyon, yalnızca haberlerin kalitesinde meydana gelen

genel düşüştten sorumlu tutulmakla kalmamış, aynı zamanda politika konusundaki genel cehaletten, suçtan şiddete kadar, akşam sofralarındaki muhabbetin eksikliğine varına kadar bütün var olan toplumsal rahatsızlıkların sorumlusu olarak görülmektedir. Bu bağlamda, toplumsal açılardan konu ele alındığında, insanlar arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesini sağlayan değer yargılarının yerini, televizyonla birlikte hayata girmiş olan bu yeni kültürel değerlere terk ettiği görülmektedir. Televizyon, yabancı dizilerin ve reklamların vasıtasıyla kültürlerin arasından bulunan etkileşimin artmasına yol açarken, diğer yandan da refah seviyesi yüksek gelişmiş ülkelerdeki zengin kişilerin hayat ve estetik anlayışlarını öne çıkarmak suretiyle, zaman içerisinde söz konusu değerlerin benimsenerek kabul edilmesine yönelik olarak öğretici olduğu görülmektedir (Kocadaş, 2006, s.6).

Sosyal medyanın, toplumsal zedeleme rolüne bakıldığında; bireylerin hayatını etkileme alanı çok daha fazladır çünkü bu mecra, açık bilgiler sunar ve özgürce gezinme fırsatı verir. Sosyal paylaşım sitelerinden en çok kullanılan Facebook da bireyler, kendilerini yücelterek yani var olan özelliklerini değiştirerek, olmak istedikleri biri gibi davranır ve böylelikle sanal benlik yaratmış olur. Bir konu hakkında fikir sahibi olunmasa dahi konuya çok hâkimmiş gibi yorum yapılabilmekte, tepki gösterilmekte ve gündemden geri kalmıyormuş havası verilmeye çalışılmaktadır. Beğenilen fotoğraflar, beğeni sayısı, takipçi sayısının ehemmiyeti gibi birçok etken popülerlik kavramını yansıtmaktadır. Bu yüzden popüler olmak için ortaya konan fotoğraflarda hep neşeli, mutlu, taklitçi, hatta hüzünlü bir fotoğraf görüldüğünde ise o kişi üzerinden sevinme, hep daha çok okuyup, daha çok gezip kültür seviyesini artırıyormuş havası yaratılmakta ve kısacası -miş gibi davranılmaktadır. Hep beğenilme ihtiyacı güden bu bireyler, eğer bir fotoğrafı eskiye göre daha az beğenilmekteyse, attığı fotoğrafı hemen silerek prestijini korumaya çalışmakta ve rezil olmak istememektedir.

Sonuç itibariyle ergenlik çağına henüz gelmiş ve kişiliği daha yerleşmemiş bir gencin bu şekildeki bir ortamdan etkilenmemiş olması oldukça düşük bir ihtimaldir. Daha ziyade bilinçsiz bir aile ortamında yetişmekte olan gençlerin sosyal medyaya bağımlılığının daha fazla olacağı açıkça görülmektedir. Gençler açısından sosyal medya adeta sığınılacak bir yer gibi görülmekte ve problemlerinden kurtulmaya veya kaçmaya yardımcı olmaktadır. Sosyal paylaşım ağları, teknik özelliklerinin yardımıyla küreselleşen dünyaya oldukça basit şekilde ve son derece

hızlı bir biçimde yayılabilmektedir. Bu noktadan rahatça anlaşıldığı gibi “sosyal medya” küreselleşmenin etkisiyle gelen başat kültürel değerlerin ana taşıyıcılığını ve dağıtıcılığını yapan konumundadır. Dolayısıyla gençlerin birbirine özenmesi ve sosyal paylaşım ağlarına katılması demek başat kültürlerin hâkimiyetine girmek demektir (Kırık, 2012, s.1027).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TELEVİZYON FİMLERİ VE ” TRT EV SİNEMASI KUŞAĞI”

3.1. Televizyon Filmleri

Televizyon filmi, TDK'nın sözlüğünde belirtildiği gibi “Televizyonda gösterilmek için hazırlanmış film (TDK, 2006)” demektir. Başka bir kaynakta ise; “Televizyon sineması (daha çok bilinen adıyla TV film, televizyon filmleri, TV sineması, telefilm, telesinema, televizyon yapımı) sadece televizyonda yayımlanmak için yapılan televizyon şirketleri tarafından finanse edilen içerikli filmlerdir (“Televizyon Sineması”)” diye bir tanımlamaya rastlanmıştır. Televizyon filmlerinin bütçesi düşüktür, sinema filmine göre maliyeti fazla olmaz çünkü televizyon filmleri vizyona girmez ve böylelikle gişe beklentisi yoktur.

TRT, 1974'te Türk edebiyatından uyarlamalar yaparak, televizyon filmleri üretmeye başlamıştır. Aziz Nesin'in Yaşar Ne Yaşamaz, Sait Faik'in Kumpanya'sı bu dönemde televizyon filmi olarak uyarlanmışlardır (Cankaya, 2015, s.144). Özellikle doksanlı yıllarda televizyon filmi daha çok yapılmıştır ve izler kitlesi oldukça fazladır. Başta TRT'nin edebiyat uyarlamaları olmak üzere ATV, Star TV, Kanal 7 gibi özel kanallarda da birçok televizyon filmi ortaya çıkmıştır. Günümüzde bu türün örneklerine çok az rastlasak da TRT 2014' de başlattığı “TV Filmleri Projesi” ile televizyon filmlerine yeni bir soluk getirmiştir. Araştırmacı, TRT TV Filmleri Projesi' ne ayrıntılı olarak sonraki alt başlıklarda değinecektir.

Özel kanallar da yayınlanmış televizyon filmi örneklerine baktığımızda; İsmet ÖZHAN'ın rol aldığı “Danimarkalı Gelin (1993)” ve Kerim TEKİN'in oynadığı “Yaz Aşkım (1998)”, TGRT'de yayınlanmıştır. Çağan IRMAK'ın yönettiği televizyon filmlerden “Günaydın İstanbul Kardeş (1998) ve Çilekli Pasta (2000)” ATV'de gösterilmiştir. ATV'nin diğer televizyon filmlerinden “Taştan Kalp (2003)” Erkan PETEKKAYA ve Burçin TERZİOĞLU'nun oynadığı bir filmidir. “Gülizar (2004)” filminde ise Tuğba BÜYÜKÜSTÜN ve Şevket ÇORUH beraber rol almıştır. Yine Tuğba BÜYÜKÜSTÜN'ün bu sefer Bülent İNAL'la rol aldığı diğer bir televizyon filmi ise “Aşk Yolu (2004)”dur. Fikret KUŞKAN, Yasemin ALKAYA ve Binnur KAYA'nın rol aldığı Muhallebicinin Oğlu (2004), Dolunay SOYSERT'in ve Mustafa UĞURLU'nun oynadığı “Yürek Çılgılığı (2004)”, Aydan ŞENER ve Mustafa AVKIRAN'ın “Beni Bekledinse (2004)”,

Selçuk YÖNTEM, Perihan SAVAŞ, Yiğit ÖZŞENER'in oynadığı “Çalınan Ceset (2004)” ve Ahmet Mümtaz TAYLAN, Melisa SÖZEN yine Şevket ÇORUH'un içinde bulunduğu “Kayıp Aşklar”da ATV'nin önde gelen televizyon filmleri arasında gösterilir.

Star TV de yayınlanan bazı televizyon filmlerine; Aydan ŞENER, Münir ÖZKUL, Toprak SERGEN'in oynadığı “Ay, Işığında Saklıdır (1996)”, yine Aydan ŞENER ve Behzat UYGUR'un rol aldığı “Bir Aşkın Bittiği Yer (1996)”, Sinan BENGİER ve Cengiz KÜÇÜKAYVAZ'ın oyunculuğunu üstlendiği “Naylon Kemal (1998)” ve Emine ÜN'ün oynadığı “Altın Saçlı Kız (2000)” gibi yapımlar örnek gösterilebilir.

Kanal 7, günümüzde halen televizyon filmi yayınlayan nadir televizyon kanallarından biridir. Kanal 7'nin televizyon filmi çerçevesinde Şubat 2019 yayın akışına bakıldığında;

02 Şubat Cumartesi “Çeşme”,

06 Şubat Çarşamba “Annemin Gelini”,

09 Şubat Cumartesi “Bülbülüm Altın Kafeste”,

10 Şubat Pazar “Zeytinyağlı Yiyemem Aman” ve “Umut Hiç Bitmeyecek”,

12 Şubat Salı, “Büyük Günah”,

14 Şubat Perşembe “Veysel Karani”,

15 Şubat Cuma “Annem Bana Yeter”,

16 Şubat Cumartesi “Amentü” yer almaktadır (Kanal 7, “TV Film”).

Sonuç olarak; bir kısmı Yağmur Yapım'a ait olan bu filmler, 1990'ların sonu ve 2000'lerin başında ağırlıklı olarak Star TV ve ATV kanallarında gösterilmiştir. Günümüzde ise TRT'nin “TV Filmleri Projesi” hariç televizyon filmlerinin, çoğunlukla Kanal 7 ekranlarında yayınlandığı saptanmıştır.

3.2. TRT'nin Yayıncılık Tarihi

1 Mayıs 1964 tarihinde kabul edilerek yürürlüğe giren TRT Kanunu ile 1927 yılında TTTAŞ ile başlayan radyo yayıncılığı, Türkiye Radyo ve Televizyon

Kurumu'nun sorumluluğuna verilmiştir (Ünlü, 2015, s.38). Böylece ilk düzenli radyo yayınları 1927'de başlamıştır.

"Alo Alo Muhterem Samiin (dinleyiciler), Burası İstanbul Telsiz Telefonu... 1200 metre tulu mevç (dalga boyu), 250 kilosıkl. Şimdi akşam neşriyatımıza başlıyoruz. (Şefik, 1927: ilk radyo anonsu)" 6 Mayıs 1927'de Sirkeci Büyük Postane'sinin bodrum katında 5 kilovat vericiyle yapılan ilk radyo yayını, Eşref Şefik'in yaptığı bu anonsla başlamıştır (Açıklan, 2018, s.10).

Resim 4. TRT'nin İlk Radyo Anonsu, (TRT Haber, 2018)

Ankara ve İstanbul Radyoları 08 Eylül 1936 tarihinde PTT'ye devredilerek, vericisi güçlendirilen Ankara Radyosu, 28 Ekim 1938'de resmen işletmeye açılmıştır. Ekim 1938 yayınlarına ara veren İstanbul Radyosu, 19 Kasım 1949'da yayın hayatına geri dönmüştür. II. Dünya Savaşı ile birlikte radyolar yeni kurulan Matbuat Umum Müdürlüğü'ne (Basın Yayın ve Turizm/Enformasyon Genel Müdürlüğü) bağlanmıştır. 1950'de yayın hayatına İzmir Belediyesi'ne bağlı olarak başlayan İzmir Radyosu, 1953'ten itibaren Matbuat Umum Müdürlüğü bünyesinde yayınlarını sürdürmüştür. 1960'dan sonra sekiz ilde İl Radyoları kurulmuştur (<https://www.trt.net.tr/Kurumsal/tarihce.aspx>, E.T. 01.02.2019). Böylelikle birçok ilde bölge radyosu açılmış ve yavaş yavaş televizyon yayın hayatına geçildikten sonra bölgelerde stüdyolarda kurulmaya başlanmıştır. Televizyon yayınına geçmek çok uzun sürmemiştir.

TRT ilk televizyon yayınına 31 Ocak 1968'de gerçekleştirmiştir. 1969'da astronotların Ay'a ayak basmaları ve Zeki Müren'in Ankara'da verdiği konser,

televizyon ekranından yansımıştır. 1973’de ise, Türkiye Cumhuriyeti’nin 2. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü’nün cenaze töreni naklen yayınlanmıştır. 20 Temmuz 1974’de başlayan Kıbrıs Barış Harekâtından tüm Türkiye ve Avrupa TRT yayınlarıyla haberdar olmuştur. Eurovision Şarkı ve Beste Yarışması’na Türkiye, ilk kez 1975’de TRT’nin organizasyonu ile girmiştir. 1978’de ilk kez su altı kameraları kullanılarak “Derinlerdeki Geçmiş” adlı belgesel renkli film çekilmiştir (<https://www.trt.net.tr/Kurumsal/tarihce.aspx>, E.T. 01.02.2019).

Resim 5. TRT Eurovision Ulusal Elemeleri (<https://eurovision-turkey-love.tr.gg/Eurovision-Ser.ue.venimiz.htm>, 2013)

Ülkedeki her türlü siyasal gelişmeden etkilenen TRT’de 12 Eylül 1980 askeri darbesinin etkileri büyük olmuştur. Yeni gelen askeri hükümet, TRT’nin üst düzey yönetimini değiştirerek yayınlarda pek çok kısıtlama getirmiştir. Radyo ve televizyon yayınlarının tekel olduğu bu dönemde, TRT askeri darbenin toplum üzerindeki etkisinde önemli bir rol oynamıştır (Tekiner, 2016, s.37). 11 Kasım 1983’de çıkarılan ve 14 Kasım 1983 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren 2954 sayılı yasa, Türkiye’deki tüm radyo ve televizyon yayınları ile ilgili düzenlemeleri içermektedir. Bu yeni yasanın yürürlüğe girmesiyle 1964 yılında kabul edilen 359 sayılı yasa da artık geçersiz olmuştur (Yıldız, 2012, s.96).

Televizyon yayıncılığına tekrar dönersek; TRT 1984’de tamamen renkli yayına geçmiştir. 1986 yılında televizyonun 2. kanalı TRT-2 yayın hayatına merhaba demiştir. 1987’de “İntelsat” uydusundan kiralanan bir aktarıcıdan TRT-1 ve TRT-2 programları uydu yoluyla bütün Türkiye’ye ulaşmıştır. TRT-3 ve GAP-TV, 1989 yılında hizmete girmiş ve TRT’nin kanal sayısı 4’e çıkmıştır. 1990’da ise

eğitim ağırlıklı TRT-4 ile Avrupa’da yaşayan Türk işçilerine yönelik TRT-INT yayınları başlamıştır. 1993’te Kafkasya ve Orta Asya’ya yönelik programların yer aldığı TRT-AVRASYA kanalı, 1995’te ise TBMM TV yayına girmiştir (<https://www.trt.net.tr/Kurumsal/tarihce.aspx>, E.T. 01.02.2019). Ayrıca aynı zamanlarda toplumu bilgilendirmek adına “Telegn” ismi ile Teleteks yayınlarına da başlanmıştır.

1998 yılında ilk yurt dışı temsilciliği TRT Almanya - Berlin Temsilciliği açılmıştır. Bunu sırasıyla 1999 yılında Türkmenistan-Aşkabat Temsilciliği, 2000 yılında Azerbaycan-Bak, Mısır-Kahire ve Belçika-Brüksel takip etmiş ve 2002 yılında 6’ncı yurt dışı bürosu ABD-Washington’da, 2004 yılında da Özbekistan-Taşkent bürosu açılmıştır (Başar, 2011, s.106).

2003 yılında TRT, katıldığı 48. Eurovision şarkı Yarışmasını, Sertap ERENER’ in yorumladığı “Every Way That I Can” şarkısıyla kazanmış, böylece TRT, yurtdışında daha etkin olmaya başlamıştır ve 2004 yılında (ABU) Asya-Pasifik Yayın Birliği, Asiavision sözleşmesini imzalamıştır. Daha sonra 2008 yılında TRT 4’le aynı frekanstan yayın yapan TRT ocuk kurulmuş, 1 Ocak 2009 tarihinde de TRT 6 kanalı yayına başlamıştır (şeker, 2016, s.38). TRT 6 kanalının ismi, 2015’te TRT Kurdi olarak değiştirilmiştir.

TRT Avaz ise 21.03.2009’da yayın hayatına başlayarak Türkçe, Azerbaycan Türkçesi, Kazakça, Kırgızca, Özbekçe ve Türkmençe programları ile yayın coğrafyasındaki bütün ülkelerin yer alacağı ve her ülkeden izleyicinin kendinden bir şeyler bulacağı “ortak kanal” olmuştur. Aynı yıl bir başka kanal yani TRT Türk, 08.05.2009 tarihinde uluslararası Türkçe haber ve kültür kanalı kimliğiyle yayınlarına başlarken, TRT Anadolu, 2012 yılı Ramazan ayında, 24 saat kesintisiz yayın yapan TRT Diyanet kanalına dönüşmüştür. 17 Ekim 2009’da yayına başlayan TRT Belgesel Kanalı Türkiye’yi; İngilizce, Almanca, Fransızca, Rusça ve Türkçe ile beş farklı dilde dünyaya tanıtılmaktadır (<https://www.trt.net.tr/Kurumsal/tarihce.aspx>, E.T. 01.02.2019). Yine aynı yıl TRT Müzik yayın hayatına geçmiş ve geçmişten bugüne dek birçok farklı müzik tarzını ekrana getirmiştir.

Çok süre geçmeden 2010’ da TRT Haber kanalı da yayına başlamış ve böylece bir tematik kanal daha topluma kazandırılmıştır. Ardından Arapça yayına

başlayan TRT-ETTÜRKİYE kanalı da 2015 yılında TRT-El Arabia ismi ile değiştirilerek yayın hayatına devam etmiştir. Aynı yıl yurtiçi ve yurtdışı tüm spor karşılaşmalarının ve haberlerinin verildiği TRT Spor açılmış, TRT’ de böylelikle bir ilke imza atarak bir futbol maçını, 4K olarak yayınlamıştır.

2011 yılında da birçok yaş grubu için eğitim-kültür programlarının hazırlandığı, TRT Okul kanalı yayın hayatına başlamıştır. 2015’te ise yayın dilinin İngilizce olduğu TRT World kanalı açılmıştır ve son olarak; yayın hayatına ara veren TRT 2, 22.02.2019 tarihi itibariyle tekrar kültür-sanat kanalı olarak açılacaktır.

3.2.1. TRT’nin İçeriğine Dair: Radyo Kanalları, Televizyon Kanalları ve TRT’nin Dergileri

TRT’nin yayın hayatına başladığı günden itibaren birçok radyosu kurulmuş, televizyon yayınına geçildikten sonra televizyon kanalları açılmış ve bunların yanı sıra çeşitli dergileri de basılmaya başlamıştır. Bu başlık altında TRT kurumunun radyo kanalları, televizyon kanalları ve dergilerinin neler olduğu ve hangi işlevlere sahip olduğu anlatılmaya çalışılmıştır.

Öncelikle radyo kanalları ile başlarsak;

Radyo 1: Hedef kitlesi genel dinleyici olarak belirlenmiştir. Eğitim, kültür, sanat, müzik, eğlence, spor, ekonomi gibi birçok konuda uydu ve internetten yayın yapmaktadır.

TRT Fm: Daha çok pop müziğin ve sohbet programlarının yer aldığı, yeni çıkan parçaların çalındığı ve canlı yayına bağlanma unsurunun gerçekleştiği radyodur.

Radyo 3: Opera ve Bale Müziği, Klasik Batı Müziği ve Hafif Batı Müziği ile ilgili programların yapıldığı kanaldır.

TRT Türkü: Halk ozanları, genç topluluklar, usta türkücülerini bir araya getiren radyo kanalıdır. Uzun hava, bozlak, ağıt gibi birçok seçme eserleri içinde barındırır.

TRT Nağme: Türk Sanat Müziği’nin, TRT sanatçılarının konser kayıtları ve TRT arşivinden çalınan parçaların yer aldığı radyo kanalıdır.

TRT TSR: Türkiye'nin Sesi Radyosu, yurtdışında yaşayan Türklere yönelik 34 dilde yayın yaparak birçok konuda bilgi vermektedir.

TRT Erzurum Radyosu: 1960'ta kurulmuştur ve Doğu Anadolu'ya ait bölgesel yayın yapmaktadır.

TRT Antalya Radyosu: 1962'de kurulmuştur ve Akdeniz'e ait bölgesel yayın yapmaktadır.

TRT GAP Diyarbakır Radyosu: 1964'de kurulmuştur ve Güneydoğu Anadolu'ya ait bölgesel yayın yapmaktadır.

TRT Çukurova Radyosu: 1968'de kurulmuştur ve Toroslar'a ait bölgesel yayın yapmaktadır.

TRT Trabzon Radyosu: 1968'de kurulmuştur ve Karadeniz'e ait bölgesel yayın yapmaktadır.

TRT Radyo Kurdi: 2009'da kurulmuştur Radyo 6 adıyla ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki dinleyicisine hitap eden Kürtçe radyo kanalıdır.

TRT Radyo Haber: Ülkede yaşanan birçok gelişmeyi her kesime aktarmayı amaçlayan radyo kanalıdır.

TRT'nin Televizyon kanalları;

TRT 1: Aileye yönelik programlar, diziler, filmler verilmektedir. Ayrıca günlük haberler, spor ve kültür-sanat haberleri de TRT 1'de yer almaktadır. Hedef kitlesi genel izleyicidir.

TRT-Türk: Türk Cumhuriyetleri için kültür-sanat, haber, müzik ve daha birçok yönlü program yapılmaktadır. Yayın dili Türkçedir ve ihtiyaç duyulduğunda başka dillerde altyazı geçilir.

TRT 2: Yeniden 22 Şubat 2019'da açılan TRT 2, kültür-sanat kanalıdır. Türkiye ve dünyada yaşanan tüm gelişmeler, filmler, programlar yayınlanmaktadır.

TRT Haber: Güncel haberlerin ve programların yer aldığı televizyon kanalıdır. Aynı zamanda spor, kültür-sanat, belgesel gibi çok zengin içeriğe sahiptir.

TRT World: Güncel haberlerin ve programların tamamen İngilizce olarak verildiği haber kanalıdır.

TRT Spor: 2010'da yayına başlayarak yurtiçi ve yurtdışı tüm spor karşılaşmalarının ve haberlerinin verildiği televizyon kanalıdır.

TRT Avaz: Türk dünyasına yayın yapmaya 2009'da başlamıştır. Özbekistan, Azerbaycan, Arnavutluk gibi toplam 27 ülkede 8 dilde yayın yapmaktadır.

TRT Çocuk: Çocuklara yönelik birçok yayın içeriği bulunana ve onlara yol gösterici olmayı hedefleyen çizgi film kanalıdır.

TRT-Belgesel: 2009'da yayına başlayan ve beş dilde yayın yapan belgesel kanalıdır.

TRT Arabi: 2010'da yayına başlayan ve Türkiye ile Arap dünyasına dair birçok program, haber yayını yapan kanalıdır.

TRT Okul: 2011'de yayın hayatına başlamıştır. Anadolu Üniversitesi ile ortak ders programı hazırlanarak, çeşitli dersler yayınlanmaktadır.

TRT Kurdi: 2009'da yayın hayatına başlamıştır ve uluslararası Kürtçe yayın yapmaktadır.

TRT Müzik: Geçmişten günümüze dek tüm parçaların ekrana geldiği kanalıdır. Ayrıca canlı programlar, yarışma konser gibi birçok çeşitliliği de içerisinde barındırmaktadır.

TRT'nin çıkardığı dergiler:

Radyovizyon: Türkiye'nin ilk ve tek radyo dergisidir. 2009'da üç aylık arayla çıkmakta ve bölgeler ile birlikte TRT radyolarında gerçekleşen faaliyetleri okuyucuya aktarmaktadır. Türkçe dilinin yanı sıra İngilizce de çıkarılan dergi, iletişim fakültelerine ve yayıncılara da gönderilmektedir.

Bir Dünya Müzik: Aylık olarak çıkarılan dergide, müziğe dair haber, konser programları, festivaller ve daha birçok konu hakkında bilgi veren müzik dergisidir.

TRT Çocuk: Aylık olarak çıkarılan dergide; öykü, bulmaca, oyun, karikatür, yapboz, çıkartma gibi birçok konu hakkında bilgi veren çocuk dergisidir.

TRT Vizyon: Aylık olarak çıkarılan dergide; kültür-sanat, spor, doğa, fotoğraf köşesi gibi günlük hayata dair birçok konu hakkında bilgi veren radyo ve televizyon dergisidir.

TRT Akademi: Yılda iki kere çıkarılan hakemli dergide; akademisyenlerin ve medyada öne çıkmış isimlerin makaleleri, röportajları ve öğrencilerin atölye çalışmaları yer almaktadır. TRT'nin belirlediği Yayın İlkeleri ve Yazım Kurallarına göre makaleler, hakem kurulundan geçerek değerlendirilir ve kabul edilen makaleler yayınlanmaya hak kazanır.

Sonuç olarak; TRT radyolarının eğitim-kültür kanalı Radyo 1, pop müzik kanalı TRT Fm, Klasik Batı Müziği'nin çaldığı kanal Radyo 3, 5 bölge radyosu(Erzurum, Antalya, Çukurova, Trabzon, Diyarbakır, Ankara-İs), Türkü kanalı TRT Türkü, Türk Sanat Müziği sevenler için TRT Nağme, haber kanalı TRT Radyo Haber, Kürtçe yayın yapan radyo kanalı TRT Kurdi ve uluslararası radyo kanalı Türkiye'nin Sesi Radyosu ve Ankara, İstanbul, İzmir radyoları dahil toplam 16 radyosu bulunmaktadır. Televizyon kanalları ise; aile kanalı TRT 1, kültür-sanat kanalı TRT 2, müzik severler için TRT Müzik, spor haberleri ve programları için TRT Spor, belgesel izlemeyi sevenlere TRT Belgesel, haberlerin yayınlandığı kanal TRT Haber, Kürtçe yayın yapan TRT Kurdi, İngilizce dilinde haber ve programları birçok ülkeye yayınlayan TRT World, Türkiye Cumhuriyet'lerine Türkçe dilde yayın yapan TRT Türk, çocuklar için çizgi film kanalı TRT Çocuk, Arap dünyasına yayın yapan TRT Arabi, eğitim programlarının yer aldığı TRT Okul ve Türk dünyasına 8 dilde yayın yapan TRT Avaz ile toplam 13 televizyon kanalı bulunmaktadır. Son olarak TRT'nin dergilerine bakılırsa; kültür-sanat ağırlıklı radyo televizyon dergisi TRT Vizyon, makalelerin yer aldığı hakemli dergi TRT Akademi, radyoya ait etkinliklerin bulunduğu radyo dergisi Radyovizyon, müzik dergisi Bir Dünya Müzik ve çocuklara yönelik zengin içeriğiyle çocuk dergisi TRT Çocuk ile toplam 5 dergisi bulunmaktadır. TRT, topluma faydalı, milli kültürün gelişmesine katkı yapmak ve diğer ülkelerle de dil ve düşünce bütünlüğünü sağlamak amacıyla yayınlarını yapmaktadır.

3.2.2. TRT'nin Yayın Hizmet İlkeleri 2954 Sayılı Kanundaki Görevleri

TRT'nin Yayın İlkeleri ile ülkemizde, yayıncılık ilke ve esasları konusunda bir öz denetim mekanizmasına gidecek yolun ilk adımı atılmış ve yayın kuruluşları ortak ilke ve görüşlere imza atmışlardır. Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) ile Televizyon Yayıncıları Derneği'nin (TVYD) işbirliğiyle yürüttüğü çalışmalar

sonucunda hazırlanan “Yayıncılık Etik İlkeleri” ile yayın kuruluşlarının kamuoyu önünde daha güvenilir hale gelmesi hedeflenmiştir. Yayıncılık Etik İlkeleri, “Biz Türk radyo ve televizyon yayıncıları, yayıncılığın toplumsal öneminin ve sorumluluğunun bilincinde olarak aşağıda yer alan ilkelere bağlılığımızı ilan ederiz” şeklinde başlamaktadır (Yıldız, 2012, s.69).

EK-1’de yer alan TRT yayın esaslarının “e” maddesinde ve EK-2’de bulunan TRT Kurumunun görevlerinden “e” maddesinin 3.alt maddesine göre “milli geleneklerin ve maddi değerlerin gözetilerek yayın yapılması” kural olarak belirlenmiştir. TRT’nin bir kamu kuruluşu olarak toplumu bir arada tutan, kültürel değerleri göz ardı etmeden yayınlarında kullanan bir politikaya sahip olması milli birlik ve beraberlik açısından, aynı zamanda gelecek kuşaklar için de çok önemli bir yere sahiptir.

Yayın esaslarında bulunan “g” maddesine bakıldığında ise yayınlarda doğru bir Türkçe kullanmak ve kolayca anlaşılabilir olması izleyenlere örnek bir dil aktarmak açısından değerli bir kuraldır. Böylelikle TRT Kurumu, güzel konuşmanın birçok özelliğini de yaptığı yayınlarda göstermektedir. Dil, kültürün en önemli parçalarından biridir. Bu yüzden topluma, doğru ve güzel konuşmayı öğretmek, bu değerleri koruyarak devam ettirmek örnek bir yayıncılık politikasıdır.

Türkiye Radyo Televizyon Kurumu, yayın ilkeleri ve üstlendiği görevler ile topluma örnek olmayı amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda TRT, hazırladığı tüm yayınlarda bu bilinçle hareket etmektedir.

3.2.3. TRT’nin Türk Kültür ve Gelenekleriyle İlişkisi

İnsanın doğasında, içinde bulunduğu topluma ve çevreye uyma zorunluluğu vardır. Bu yüzden, günümüzde teknolojinin gelişmesi ile birlikte kültürel değerlere verilen önem azalmaya başlamıştır. Kitle iletişim araçları ile küreselleşme daha yoğun hissedilmiş ve örf- adet, milli değerler, gelenek-görenek gibi unsurlar eskiye nazaran etkisini kaybetmeye başlamıştır. Özel televizyonların ortaya çıkması ve yaygınlaşması, program içeriklerinin çoğalmasına ve seçeneğin artmasına neden olmuştur. Böylece Türk aile yapısı ve kültürel değerlerimizle ilgisi olmayan birçok gereksiz dizi, program, etkinlikler yer almaya başlamıştır. Sonuç ise; milli değerlerimiz tahribata uğrayarak, toplumsal zedelenmenin yaşanması ve aile kurumuna olan saygı ve bağlılık duygusunun önemini yitirmesidir. Bu bağlamda

TRT'nin yapımlarına bakıldığında; program konularının kültürel ve toplumsal bağları güçlendiren yayınlar olduğunu, araştırmacı, alt başlıklarda ortaya koymakta ve ekrana gelen yayınları incelemektedir.

3.2.3.1 Dizi Örnekleri

TRT 1'de 1986-1988 yılları arasında yayınlanmış olan "Perihan Abla" dizisi, Türk televizyon tarihinde dizi kültürünü başlatan öncü yapımlardan biridir. Dizi, kültürel yapıyı ekranlara aktarması açısından başarılı bir yapımlar olarak değerlendirilebilir ve sonraki yıllarda aile dizisi çeken diğer yapımlara da ilham olmuştur.

Perihan Abla, iki kardeşine bakmak durumundadır. Bu yüzden hayatını onlara adanmış ve her isteklerini yapmak için uğraşmıştır. Dizi ayrıca Perihan'a aşık olan Şakir'i ve mahallede yaşayan farklı insanların öyküsünü anlatır. Dizideki karakterler; Perihan Abla, Şakir, Şoför İsmet, Meraklı Melahat, Patron Cihat, Kasap Cavit, Kahveci Saffet ve diğer karakterlerde diziyeye konularına göre eklenmektedir. Dizide geçen olaylarda Türk toplumunun kültürel yapısını ortaya koyan unsurlar yansıtılmıştır.

Dizinin içerik olarak incelendiğinde birçok "dersi" kapsadığı görülmektedir. Bu dersler; toplumsal kurallara uyum, diğer insanlara saygı, anne babaya saygı, çocuk yetiştirme, karşı cinsle ilişkiler, ahlaki değerleri koruma, düzeni bozmama, toplumsal düzeni koruma, vatani sevmeye, toplumsal olayları takip etme, toplumun temel değerlerini koruma, yeniliklerden toplum için gerekli olanı alma, devleti sevmeye gibi konularda olmaktadır (Oğuz, 2005, s.180).

TRT'nin diğer bir dizisi Seksenler'e bakarsak; 2012 yapımı olan dizi 1980'lerdeki aile kavramını, komşuluk ilişkilerini, o dönemin toplumsal yapısını anlatmaktadır. Dizide yeniliğin getirdiği değişimler, yavaş yavaş işlenerek komedi unsurları ile birlikte izleyiciye sunulmuştur. Dizide, Türk toplumunun yaşam alanının birer parçası olarak ifade edilebilecek bakkal, kasap, kahvehane, manav, balıkçı, simitçi, seyyar satıcı, mahalle bekçisi, karakol polisi, plakçı vb. küçük esnafın yani orta-alt sınıf bireylerin hayatlarının 1980'li yıllardaki akışı yansıtılmaktadır (Çağlar, 2018, s.169).

Seksenler dizisinde aile birbirine çok bağlıdır, saygı çerçevesinde ilişkiler ilerlemektedir. Fehmi baba ve Rukiye Hanım anne, oğulları Ahmet ve Çağatay, kızları Nazlı'dır. Çevrelerinde var olan komşuları ise Ergün plak, bekçi Bekir, pastacı Sami, Butik Ali, aileye sonradan eklenen Almancı yeğen Şahin ve diğer karakterlerdir. Geçmişe yolculuk yapan dizi, günümüz yetişkinlerine ve çocuklarına o döneme ait birçok nostalji unsurlarını göstermektedir. Örneğin; o döneme ait kıyafetler, saç modelleri, plaklar, el işi örnekleri, mobilyalar, dekorasyon, mekânlar, mektuplar, oyunlar ve daha birçok unsur dizide yer almıştır.

Son olarak 2016 da TRT 1'de yayınlanan "Hangimiz Sevmedik" dizisinde; nostalji ile iç içe geçmiş, mahalle kültürü ve komşuluk ilişkileri ele alınmaktadır. Ailenin önemini de vurgulayan dizi ayrıca 80'lerin çalkantılı dönemini ekrana getirmektedir. Dizide mekânsal açıdan kullanılan kültürel unsurlar; cami, tatlıcı, bakkal, muhtarlık, fırın gibi yerlerdir. Böylece, bu mekânlar Türk kültüründe var olan değerlerimizle örtüşmektedir. Dizi oyuncularının rolleri ve isimleri Neşeli Günler, Bizim Aile, Çiçek Abbas, Aile Şerefi filmi oyuncularından esinlenerek ortaya çıkmıştır. Adile ve Münir iki âşıktır fakat inatlarından dolayı bir türlü evlenip bir araya gelemezler. İlerleyen zamanlarda Adile ve Münir'in çocukları yani Tarık ve İtir birbirlerini sever ve gizli nikâh kıyarlar. Nikâh şahitleri ise Adile'nin kardeşi Ayşen ve Münir'in kardeşi Şener'dir. Dizide Tarık ve İtir evliliklerini söylemeye çalışır ve bir türlü anne babaları yüzünden açıklayamazlar. Dizi bu konu etrafında ilerlerken izleyenlerin, Yeşilçam hatıraları ve geleneksel aile yaşantısından izler görmesi mümkündür.

TRT'nin aile dizisi örnekleri çoğaltılabilir. Dönem dizilerini de aile temelli ve kültürel değerleri göz önünde bulundurarak oluşturmaya çalışmıştır. TRT'nin yukarıda bahsedilen Yayın İlkeleri'ne uygun biçimde diziler yayınlanmıştır. Birlik ve beraberlik, toplumsal yaşamın gerekliliği, sevgi, saygı öğeleri, milli değer gibi unsurlar bu dizilere yansıtılmıştır.

3.2.3.2. Belgesel Örnekleri

TRT'de yayınlanan "Ömür Dediğin" belgeseli, ailenin önemini, unutulmuş değerleri hatırlatmak için yarım asırlık evlilikleri araştırmakta ve ekrana

getirmektedir. Programda bazen aile saadeti, mutluluk ön plana çıkarken bazen de yaşlıların yalnızlığı, tek başına verdiği hayat mücadelesi konu edinmektedir.

“Ömür Dediğin” belgeseli, Türk kültür ve değerlerinin yaşlıların kendi ağzından anlatıldığı, güzel bir evliliğin nasıl yürütülmesi gerektiği, sevginin saygının ön plana çıkarıldığı, eskilerde bırakılan sıkı aile bağlarının gösterildiği ve geleneklerin aktarıldığı TRT'nin yapımlarındandır. Böylece program, geleneksel Türk ailesinde saygın bir yere sahip olan yaşlılarımızın hem toplumdaki yerini öne çıkarmakta hem de büyüklerin genç kuşağa nasihat vermeleri bağlamında önemli bir kültür aktarıcısıdır.

Diğer bir belgesel ise “Aile Olmak” adlı yapımdır. Belgesel, aile kavramını izleyiciye farklı hayatlarla anlatmaya çalışmaktadır. Aile kurumunu bir arada tutmak için tüm sıkıntılara göğüs geren, elinden gelen her şeyi yapan, mücadeleciler aile bireylerinin öyküsünü anlatmaktadır. Farklı ülkelerdeki hayatları ele alan “Aile Olmak” belgeseli, dünyada ailenin önemli bir kurum olduğunu göstermek ve insanları bir arada tutan değerleri hatırlatmak adına çekilmiş bir belgesel serisidir.

“Geleneği Yaşatmak” adlı belgeselde ilerleyen teknoloji ile birlikte geleneksel meslekleri ve yaşam tarzını ayakta tutmaya çalışan insanların hayat öyküsü konu edilmiştir. yapımda hızla ilerleyen sanayileşme ve teknolojinin ardından, ayakta kalmaya çalışan meslekler anlatılmaktadır. Eski kültür birikiminin aktarıldığı belgeselde gelenekleri unutmamak ve Türk kültürü içinde yer alan meslekleri, hayatları anlatmak temel hedeflerden birisidir. Böylece unutulmaya yüz tutmuş mesleklerin ekrana gelmesi, Türk kültürel mirasının değerleri ve geleneklerimiz açısından, gelecek kuşaklar için önemlidir.

3.2.3.3. Televizyon Programı Örnekleri

TRT Çocuk'da yayınlanan “Canım Kardeşim” çizgi filmde; okul öncesi ve ilkokul yaşındaki çocuklara geleneksel Türk aile yapısı ve aile bağlarının önemi anlatılmaktadır. İlkokula giden Müge ve küçük kız kardeşi Mine, ailenin iki kızıdır. Babaları Galip Bey ve ailenin annesi de Lale hanımdır. Bir de Mincır adında küçük kedileri vardır. Çizgi filmde küçük kardeş Mine'nin sonsuz hayal dünyası aktarılmaktadır. Hayvanları çok seven Mine, her bölümde hayvanlarla dost olur.

Böylece hayvan sevgisi ve evdeki kedilerinden ötürü hayvanı besleme sorumluluğu da anlatılmış olur. Çizgi film aile içi ilişkiler de çocukların rolünü, büyüklere nasıl davranılacağını, iki kardeş arasındaki ilişkiyi, arkadaşlık bağlarının nasıl olması gerektiğini anlatarak, izleyenlere örnek olmayı hedeflemiştir. Ayrıca aile bir olumsuz olayla karşılaştığı an olaya nasıl yaklaşılacağını, kardeşler arasında kavganın, ayrımcılığın hoş olmadığını, kıskançlığın kötü bir davranış olduğunu ve daha birçok örnek davranışı da çocuklara aktarmaktadır.

TRT 1’de yayınlanan “Aileler Yarışıyor” programı ise; her bölümde iki aileyi ağırlayan yarışmada, sokakta ki vatandaşların çoğunlukla verdiği cevaplara göre aileler soruları bilmeye çalışmaktadır. Ailelerin birlikte eğlendiği ve beraber güzel bir deneyim kazandıkları yarışma, herkesin izleyebileceği bir formatta çekilmiştir. Ailecek ekran başına geçip izlenecek yapımlardan biri olan Aileler Yarışıyor programı, hem insanların TRT ile bağını güçlendirmek adına hem de yarışmacıların aile olarak katılmalarından ötürü önemli bir programdır.

Son olarak TRT 1’de ekrana gelen “Evlilik Okulu” evliliklerde yaşanan problemleri çözmek ve daha güzel bir ilişki yürütebilmek için evli çiftlerin katılarak sorunlarını anlattığı programdır. Beş çiftin katıldığı programda; yarışmalar düzenlenmekte, birtakım verilen ödevler yerine getirilmekte ve uzman psikolog desteğiyle ortaya çıkan sonuçlar yorumlanmaktadır. Ev ödevleri sayesinde eşlerin birbirini anlaması sağlanarak empati duygusu aşılır. Program, evliliklerin daha uzun ömürlü olması ve aile kavramının değerli olduğunu anlatmak için yapılmıştır.

3.2.3.4. TRT’nin Yurtdışındaki Türklere Yönelik Çalışmaları

TRT, yurtdışında yaşayan Türk ve Türk soydaşları ile kültürel bağı güçlendirmek ve sosyal ilişkiler kurmak için yayın içeriklerini, birtakım değerleri ön planda tutarak hazırlar. İlk olarak Türk dünyasına yayın yapan TRT Avaz’ın belgeseli “Ortak Miras”a bakıldığında; belgesel, Türk kültürünün zenginliğini ortaya koymaktadır. Türkiye’nin 7 bölgesi ile beraber 18 ülkenin belgesel kapsamına alındığı yapım, Türk-İslam medeniyetlerinin asırlardır ayakta kaldığını göstermek için çekilmiştir. Misafir kültürü, Türk sanatı, eski tedavi yöntemleri, geleneksel motifler, mutfak ve eğlence kültürü, yardımlaşma, aile ziyaretleri gibi

birçok değerler belgeselde gösterilmektedir. Böylelikle TRT, milli kültür değerlerini izleyenlere benimseterek kültür faaliyetlerinin de önünü açmaktadır.

Yine TRT Türk kanalında yayınlanan “Orda Bir Köy Var Uzakta” belgeseli, Azerbaycan, Kırgızistan, Makedonya gibi ülkelerin köylerinde yaşayan Türk soydaşlara ve Türk vatandaşına, destek olmak için çekilmiştir. Adının hiç duyulmadığı köylerde, yaşayan vatandaşların sesini duyurmak istedikleri, dertlerini, sıkıntılarını anlattığı belgesel, birbirinden farklı hayat mücadelesini de konu edinmektedir. Vatandaşın ihtiyaçlarına yönelik, kültürel kimliği yansıtan, duygu ve düşüncelerinin aktarılmasını sağlayan belgesel, ortak bir algının oluşmasına da yardımcı olmaktadır.

Son olarak TRT Avaz’da yayınlanan “Türk Dünyası Çocuk Oyunları Birdirbir” programı, farklı coğrafyalarda oynanan oyunların çocuklara tanıtılmasını sağlamaktadır. Türk dünyasında ki geleneksel oyunları gösteren program, çocukları hem eğlendirip hem de oyunları öğrenmelerinde yardımcı olmaktadır. Günümüzde çok az oynanan ip atlama, çinçan oyunu, kalpak attı, kulaktan kulağa, bezirgânbaşı gibi birçok oyunu öğrenen çocuklar, böylelikle Türk kültürünün bir parçası olan geleneksel oyunlardan da kopmamış olur.

3.2.3.5. Kurumsal Etkinlikleri

TRT’nin aile kavramını, Türk kültürünü ve geleneklerini yansıtmak için dizileri, belgeselleri ve hazırlamış olduğu programlarının yanı sıra bir de özel günlerde anmadan geçmeyeceği kurumsal etkinlikleri ve çeşitli programları mevcuttur. Örneğin; Hazreti Mevlana’nın Vuslat Yıl Dönümü Uluslararası Anma Töreni diğer bir deyişle Şeb-i Arus; barış, kardeşlik, birliği hatırlatan Mevlana’nın anıldığı törendir. TRT’nin dört kanalından aynı anda yayınlanan tören için TRT, iki adet naklen yayın aracını Konya’ya götürerek yayına hazırlanmaktadır. Böylece programı izleyen birçok insan da Selam Vakti, Semazen gösterisi, İlahi dinletisi gibi etkinliklere dâhil olmaktadır.

TRT, 1979’da “Dünya Çocuk Yılı” ilan edilmesinin ardından farklı ülkelerdeki çocukların bir araya gelmesini sağlayacak “TRT 23 Nisan Uluslararası Çocuk Şenliği” projesini hazırlamıştır. 41 yıldır çocuklar arasındaki kardeşliği, sevgiyi, hoşgörüyü güçlendirmek amaçlı, uluslararası düzeyde yapılan ilk ve tek çocuk bayramıdır. 150 farklı ülkeden gelen çocuklar, 23 Nisan etkinliği kapsamında

halkoyunlarını sergileyerek, şenlik gösterileri, gezi ve yürüyüşlere katılarak, çocuklar için hazırlanan fotoğraf sergisini gezerek, pikniklere ve konsere giderek hem birbirlerinin kültürünü öğrenmekte hem de güzel bir arkadaşlık kurmaktadır.

TRT'nin anma etkinlikleri ve uluslararası kutlamalarının yanı sıra bir de yeni nesli geçmişle buluşturan TRT Arşiv'i internet üzerinden erişime açması, değerleri hatırlamak adına yapmış olduğu bir projedir. TRT, arşivini açarak geçmişle bugünün kucaklaşmasına imkan sağlamış, radyo geleneğini bugünün televizyonlarına taşıyarak izleyiciyi tarihi bir yolculuğa çıkarmıştır, (Akt., Kuyucu, 2015, s.255). Arşiv, 1968'den 2015 yılına kadar diziler, programlar, röportajlar, yarışmalar, özel videolar ve radyonun canlı yayınları gibi birçok seçeneği içerisinde barındırmaktadır. Örneğin; Türkiye'nin 1980 darbesinin okunduğu bildiriye, ilk radyo anonsunu, telefonların hayata girdiği günleri ve daha sayısız ilkleri TRT Arşiv'de izlemek mümkündür. 200 bin saatlik yayını bulunan arşiv, kültürel ve sosyolojik açıdan dönemleri analiz etmek için önemli bir yere sahiptir. İnsanların bu sayede geçmişe tanık olabileceği gibi aynı zamanda toplumsal kimliğin ve yakın tarihin hatırlanmasında da büyük rol oynamaktadır.

3.2.4. TRT Televizyon Filmleri Projesi : “TRT Ev Sineması Kuşağı”

“TRT TV Filmleri Projesi” Perşembe günleri, Ev Sineması Kuşağı olarak ekrana gelmiştir. 2014 yılında hayata geçirilen projenin hedeflerinden biri, aileyi, eskiden olduğu gibi tekrar televizyon karşısında bir arada tutmaktır. Aile bağlarını da bu süreçte güçlendiren Ev Sineması Kuşağı, aile bireylerinin beraber hareket ederek ortak bir zaman yaratmaları açısından önemlidir.

Resim 6. TRT Ev Sineması Kuşağı Afişi

TRT birçok dizi, program ve belgeselin yanı sıra son olarak da televizyon filmi çekmeye başlamıştır. Türk sinemasına yeni eserler ve genç senaristler kazandırmak, projenin diğer hedeflerinden biridir. Böylece proje internet sitesinde söylendiği gibi 'hikâyesi olan herkese açık' bir şekilde tasarlanmıştır. Ayrıca sitede, senaryo yazmayı bilmeyen fakat senaryo göndermek isteyenler için "Senaryo Nasıl Yazılır" köşesinde, The Script Lab ile beraber hazırlanan senaryo dersleri bulunmaktadır. Yine bu süreçte, hayata geçirilecek projelere yönelik, alanında uzman senaristler ve senaryo doktorları ile birlikte gerçekleştirilecek "Senaryo Geliştirme Atölyeleri" ve dünyanın en ünlü sinema okullarından "New York Film Akademisi"nin Hollywood deneyimli uzman eğitmenleri eşliğinde gerçekleşecek "Yapım Geliştirme Atölyeleri" ile filmlerin sanatsal ve yapım niteliklerinin artırılması amaçlanmaktadır (<http://www.trttvfilmleri.com/tr/proje-hakkinda>, E.T._03.02.2019). Bu atölyelerde 12 gün süre ile 6-10 kişilik ekipler şeklinde çalışmalar yürütülür ve eğitmenler tarafından dramın evrensel ilkeleri ile senaryo değerlendirilerek çekilecek filmler bu süreçlerden sonra belirlenmiş olur.

Bir okul olarak tasarlanan TRT TV Filmleri Projesi, kapsamında sunulan yapım öncesi eğitimler, senaryo geliştirme ve yapım geliştirmenin yanı sıra halkla

ilişkiler ve reklam atölyeleriyle zenginleştirilmiş ve eğitimlerin tamamlanmasının akabinde her bir film için yapımcı ve yönetmen filme özel ön hazırlık, yapım ve yapım sonrası süreçlerini sürdürmüştür. TRT TV Filmleri Projesi'nin 2016 yılında ilk etabının tamamlanmasıyla 33 film çekilmiş filmlerin bir kısmı ulusal ve uluslararası festivallerde yarışmış, bir kısmı vizyona girmiş ve tamamı TRT 1 kanalında gösterilmiştir (Şimşek, 2018, s.25).

Televizyonun sinemaya kavuştuğu projede, 900 senaryo arasından seçilen filmlerin fantastik, komedi, korku, dram, polisiye gibi toplamda 12 tür film olması çeşitlilik açısından önem kazanmıştır. “Senin Senaryon, Senin Filmin” sloganı ile yola çıkan projenin amaçlarından biri de sürdürülebilir olmak ve tür bakımından açılım yaparak yeni hikâyelere yer vermektir. Ayrıca sektöre farklı bir alan açmak ve birçok insana da bu süreçte olanak tanımak, bir kamu yayıncısının üstlenmekten çekinmeyeceği önemli bir roldür. Kamu hizmeti yayıncısı olarak TRT'nin toplumdaki bireyleri üretim sürecine dâhil etmesi kanalın topluma ait olduğunu göstermektedir. Bu dâhil olma süreciyle halkın beğendiği ve istediği ya da en azından televizyonda görmek isteyeceği filmler ortaya çıkabilmektedir (Ökmen, 2017, s.45). Bu beklentinin temelinde ise; halkla iç içe olmak, başvuru yaparken toplumdaki herkesin senaryosunu gönderebilmesi ve başvuru için herhangi bir şart aranmamasıdır.

Bir sonraki bölümde işlenecek olan “Geleneksel Unsurlar Çerçevesinde ‘TRT TV Filmleri Projesi’nden Film Analizleri” konusunda, birçok uzman yapımcı ve eğitmenen başarıyla geçmiş senaryoların, Türk geleneklerini ne kadar yansıtabildiği incelenecektir. Araştırmanın sınırlılığı çerçevesinde konu ile ilgili olan filmler, analize tabi tutulacaktır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. GELENEKSEL UNSURLAR ÇERÇEVESİNDE “TRT TV FİMLERİ PROJESİ’NDEN FİLM ANALİZLERİ

TRT TV Filmleri Projesi kapsamında çekilen 25 senaryo, incelenmiş ve geleneksel unsurlara “Son Kuşlar”, “Ekisporter”, “Bir Sevda İşi” filmlerinde rastlanmıştır. Seçilen bu filmler, önce “dekor ve mekânlar” özellikleri açısından incelenmiş, filmlerde geçen geleneksel eşyalara ve kullanılan mekânlara bakılmıştır. “Kostümler” başlığında, filmlerde oyuncuların giydiği kıyafetler ve aksesuarlar incelenmiştir.

Türk kültüründe var olan birtakım ritüeller vardır. Örneğin; asker uğurlama, bayram, düğün, ölüm ve doğum ziyaretleri, sofrada bir arada oturma, gelen misafirlere ikramda bulunma vb. gibi. “Ritüeller” başlıklı temada bu unsurlar göz önünde bulundurularak filmler değerlendirilmiştir. İslamiyet de dinsel kodlar ve birtakım inançlar çerçevesinde Müslümanlar için çok önemli bir yerde konumlandırılmaktadır. Bu yüzden tarihsel sürece bakıldığında İslam dini, her zaman toplumda saygınlığını korumuştur. Türk kültüründe de dini pratikler, her daim gelenek görenek, örf adetlerle iç içe geçmiş ve birbirine bağlı öğeler olmuştur. “Dinsel Kodlar” teması ile gelenekselliğin dine nasıl yansıtıldığı filmlerde sorgulanmıştır.

Türklerin tarihte, geniş bir coğrafyada yayılarak farklı kültürlerle iç içe olması, Türk kültürünün zenginleşip bugünlere gelmesini sağlamıştır. Bu kültür içerisinde atasözleri, deyimler, dua, beddua, nasihat vermek, adab-ı muaşeret vb. öğeler, dilsel kodları oluşturmaktadır. Bu sebeple, “Dilsel Kodlar” temasının, filmlerde nasıl ve nerede kullanıldığı incelenmiştir. Böylelikle seçilen bu filmler, Türk kültürünü ve geleneklerini ne kadar ve nasıl yansıttığı konusunda, yukarıda bahsedilen beş başlık özelinde, analize tabi tutulmuştur. Film üzerinden değerlendirme yapan araştırmacı, her filmin sonunda geleneksel kodların filmle ilişkisine açıklık getirmeye çalışmıştır.

4.1. Geleneksel Bağlamda “Son Kuşlar” Filmi

TRT TV Filmleri kapsamında 2016’da çekilen Son Kuşlar filmi, dram ağırlıklı olup 89 dakika sürmektedir.

Resim 7. Son Kuşlar Filmi'nin Afişi

Tablo 1. Son Kuşlar Filmi'nin Künyesi

Yapımcı	Bünyamin Duranoğlu
Yönetmen	Bedir Afşin
Senaryo	Bünyamin Duranoğlu, Bedir Afşin
Oyuncular	Şahverdi Ali Eren, Sencar Sağdıç, Fatma Öney, Fatih Sönmez, Turgay Atalay, Tolga Kurtunay, Nursel Çelik Tür
Görüntü Yönetmeni	Hayk Kirakosyan
Sanat Yönetmeni	Levent Ucma
Müzik	Murat Küçükarslan
Kurgu	Bedir Afşin

4.1.1. Filmin Konusu ve Özeti

Filmin Konusu: İstanbul'da esnaf olan Bekir, şehrin kalabalığından ve hayat temposundan bıkmıştır. Tatil için köyüne gitmeye karar verir. Köyüne vardığında ava çıkarak, tatili geçirebileceğini düşünür. Tüfeğini alıp ormana doğru yola koyulur fakat av mevsimi değildir ve köylüler Bekir'e karşı çıkmaya başlar.

Aldırmadan kuş avına devam eden Bekir'in başına beklenmedik olaylar gelmektedir...

Filmin Özeti: Son Kuşlar filmi, Bekir'in köye giderken arabayla durup karşıdan geçen cenazeyi izlemesiyle başlar. Bekir köye gelir ve kaldırılan cenazeye katılır. Burada kendi arkadaşlarına rast gelir. Böylece Bekir'in köye geldiğini tüm köy halkı duymaya başlar.

Akşam babasının, bahçede ayıları korkuttuğunu görür ve babasına, ayıları korkutmaktansa onları vurması gerektiğini söyler. Babası ise bu mevsimde hiçbir şeye ilişmemek gerek, diye cevap verir. Annesi ise Bekir'in birden çıkıp gelmesine telaşlanarak, onun bir sıkıntısı olduğunu ve ailesine söylemediğini düşünmüştür. Bekir de iş hayatından bıkip, dinlenmeye geldiğini söyler. Sabah kahvaltıdan sonra Bekir, stres atmak için tüfeğini alır ve kuş seslerini takip ederek ormana doğru yol alır.

Resim 8. Son Kuşlar, Bekir'in Kuş Avlama Sahnesi

Kuş avladıktan sonra evinin bahçesine gelip kuşları pişirmek isteyen Bekir, annesine düdüklü tencere sorar ve annesi bunun üzerine tencerenin yerini söylemez, bu mevsimde kuş avlanmayacağını, kuşların üreme mevsimi olduğunu söyler. Bekir, annesini dinlemez gider düdüklü tencereyi bulur ve kuşları pişirmeye başlar. Pişirdiği esnada düdüklü tencere patlar ve Bekir'in iki eli birden yanar. Bunu duyan köy halkı kendi arasında konuşmaya başlar. Bekir'in arkadaşı Mahmut, kahvede Bekir'e "bu mevsimde avlanma sakın, başına iş alırsın", der. Ayrıca Mahmut'un düğünü yakında olacaktır ve başlarına bir iş gelip, düğünün yapılamayacağından korkmaktadır. Mahmut, Bekir'in köye kötü şans getirdiğine inanarak ona sürekli nasihat eder. Akşam olur, Bekir eşiyile konuşurken babası gelir ve arazilere heyelan

vurduğunu ve ekinlerin zarar gördüğünü söyler. Bekir hiç umursamaz, kendisinin sorumlu tutulma düşüncesi saçma gelir hatta içten içe gülmektedir.

Köy halkı,” Oda” diye tabir ettikleri hikâye dinleme odasına her akşam gitmektedir. Ayşe hala, bilge bir kişidir ve odada her akşam hikâye anlatmaktadır. Bekir’in olduğu akşam anlattığı hikâye şöyledir; “Japonlarda bir gelenek vardır. 70 yaşına basıp, ağzında diş kalmayan her ihtiyar, gereksiz görülür ve sofralardan bir boğaz eksilsin diye bir dağa götürülüp ölüme terk edilmiştir. Narayama dağına...” Yaşlı bir kadının hikâyesini, bu gelenek üzerinden anlatan Ayşe hala, kadının son azığını koynuna koyarak ölümü beklediğini ve gökyüzünde en son gördüğü sıra sıra dizili yıldızlar ve leş yiyen kuşlar, olduğunu anlatmaktadır. Bekir’i de gördüğünde ona, avlandığını ima ederek, “haddini bilmeyeni kimler terbiye etsin, bunlar daha iyi günlerin” diye azarlar.

Resim 9. Son Kuşlar, Oda’da Köy Halkının Hikâye Dinleme Sahnesi

Bekir, yine kuş avlamaya çıkar ve bir grup ilkokul öğrencilerinin piknik yaptığını görür. Başlarında bulunan öğretmenleri Bekir’i görünce, çocuklara beş dakika göz kulak olmasını rica eder ve işini halledip hemen geleceğini söyler. Öğretmen döndüğünde Bekir’in avladığı kuşu, çocukların yanında pişirdiğini görür ve ormanda ateş yakmanın yasak olduğunu belirterek sinirlenir. Öğrencilerini toplayan öğretmen, bir çocuğun kaybolduğunu fark eder. Çocuğu gece gündüz ararlar ve sonunda Jandarma bulur. Çocuğun annesi, Bekir’e “köyümüze uğursuzluk getirdin, çek git nereden geldiyse” diye kızar. Akşam Bekir’in yüzüne anne ve babası bakmaz. Bekir’e babası, “git buradan, insanlar kaderlerini buraya bağlamış, öyle canının istediğinde gelip istediğini yapamazsın” diye söylenir. Bekir de hiçbir yere gitmediğini, kendisinin de bu topraklara ait olduğunu ve inadına

istediğini yapacağını ifade eder. Ertesi gün tekrar kuş avlamaya çıkan Bekir, ağaca tırmanıp kuş yuvasını bozmaya çalışırken ağaçtan düşer. Diğer taraftan Mahmut'un düğün günü gelir ve her şey aksi gider, Mahmut düğün evinden kavgalı çıkarak düğünü iptal eder.

Gece olur ve köy halkı, Bekir'in evine gelir. Bekir'e, "her şeyimiz ters yüz oldu ne zamandır, buralı değilsin gideceksin, artık acısını bizden çıkaracaklar" diye söylenmeye başlarlar. Bekir de bağınıza bahçenize sahip çıkamıyorsunuz, çocuğunuzu evlendireceğinize kavga ediyorsunuz, sonrada kapıma gelip benden hesap mı soruyorsunuz, defolun gidin kapımdan" diyerek çıkışır köy halkına. O esnada Ayşe hala Bekir'in babasına, "haydi erkekler kalkıp gereğini yapsın" diyerek Bekir'i cezalandırmanın vakti geldiğini söyler. Bekir, İstanbul'a gitmek için yola çıkmıştır ve köy halkı yolda Bekir'i durdurur. Babası, Bekir'in elini bağlayarak ormana götürür. Bekir'e dönüp; "sana söyledim, anlattım, beni dinlemedin, başımı öne eğdirdin" der. Bekir'i gece ormanda eli kolu bağlı bırakır ve ormandaki kuşlara dönüp: " işte sizin çocuklarınıza karşı benim çocuğum" diyerek ormandan ayrılır. Film, Bekir'in "baba yapma ne olur, baba" inlemeleriyle biter.

Resim 10. Son Kuşlar, "İşte Sizin Çocuklarınıza Karşı Benim Çocuğum" Babasının Kuşlara Karşı Seslendiği Sahne

4.1.2. Son Kuşlar Filmi'nde Geleneksel Unsurların Kullanımı

4.1.2.1. Dekor ve Mekânlar

Son Kuşlar filminde kullanılan mekânlar, gerçekliği yansıtması bakımından önemlidir. Filmin konusu dikkate alındığında, çekimlerin köy ortamında gerçekleşmesi inandırıcılığı daha çok artırmaktadır. Ayrıca birçok sahnenin

ormanda geçmesi ve kuşların üreme zamanı ile aynı mevsimde çekim yapmak, filmi tutarlı kılmıştır.

Filmde mekan olarak köy evi, sıkça gösterilmiştir. Köy evlerinin günümüz modern evlerinden ayrılan bazı özellikleri vardır. Türk evi mimarisi, bölgelere göre çeşitlilik ortaya koymakla birlikte işleyiş ve kullanım açısından ortak özellikler göstermektedir. Türk haneleri, beş asır içerisinde gelişmiş, yayılım göstermiş ve iklim, malzeme, topografya ve kültürel etkileşimlerle bir takım unsur meydana getirmiş, buna rağmen bazı özellikleri aynı kalmıştır (Baran ve Yıldırım, 2008, s.228). Evin en sade hali köylerde, genellikle bir katlı ve bir iki odadan oluşan, önünde direkli ve önü açık bir kısım olan yapılar biçiminde olmuştur (İltar, 2016, s.18). Filmde, evin bir bölümünde merdivenle dama inilen bir kapı bulunmaktadır. Bazı köy evlerinde dam evlerin içinde ya da evin bitişiğinde bulunur. Ayrıca hayvancılıkla uğraşan aileler içinde aşağı kat, hayvanların sığınağı ve yiyeceklerinin bulunduğu kiler veya depo gibi bölümlere ayrılmaktadır. Üst katlar ise yaşam alanı için kullanılmıştır (Azezli, 2009, s.13).

Türk ailelerinde “ev” kavramı mahremiyeti simgeler ve önemi büyüktür. Bekir’in annesi ve babasıyla birçok diyalogu evde geçmiştir. Bu da geleneksel Türk aile yapısında “evin içinde her şey konuşulur ve konuşulanlar evde kalır” sözünden hareketle, ailenin bir problemi varsa ev içinde halletmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Filmin başka bir sahnesi de camide geçmektedir. Filmde, camide kadınlar üst bölümde, erkeler de aşağı bölümde vaaz dinlerken görülmektedir. Cami, tüm Müslümanlar için değerli bir ibadet yeridir ve yüzyıllardır kültürümüzün önemli bir parçasıdır. Türkiye sınırları içerisindeki ilk caminin Menuçihir Camii olup, Büyük Selçuklu İmparatorluğu'na bağlı inşa edildiği ve 1072'de kurulduğu bilinmektedir (Wikipedia, 2018). Mimari açıdan ve bölgelere göre değişiklik gösteren camiler, Türk-İslam yapılarını yansıtmaktadır. Örneğin; filmde gösterilen caminin içi ahşaptan oluşmaktadır. Orta Asya Türk mimarisinde görülebilen ahşap kullanımının daha sonra Anadolu mimarlığında da geleneksel olarak devam ettiği görülür (Bayhan, 2009, s.58). Kentlerde inşa edilen camiler daha modern olurken köylerde bu mimari yapı değişerek daha sade yapılar görülür.

Diğer bir mekân olan, hikaye dinlenen yer olan “oda”da köy halkı akşamları bir araya gelmektedir. Böylece köy halkı birbirinden kopmaz ve her gün beraber vakit geçirerek ilişkilerini sağlamlaştırmaktadır. Köyün imamı ya da dini bilgisi olan yaşça büyük kişiler, odaya gelenlere vaaz, hikaye, nasihat ederler (Özkan, 2012, s.3). Odalarda ki sohbetler sayesinde, kültürel değerlerin, sorumluluk üstlenmenin, büyüğe saygı göstermenin, ahlaklı olabilmenin, hak yememenin, konuksever olmanın gençlere bu odalarda öğretilmesi kültürün aktarımı açısından örgün olmayan bir eğitim özelliği de içerisinde bulundurur (Abdurrezzak, 2015, s.41). Türk adetlerinde “oda”lar, daima gelen misafirlerin ağırlanması ve sohbet edilmesi için misafirperverliğin göstergelerinden biri olmuştur. Odaların asıl görevi, kültürün aktarılması, örf, adet, geleneklerin devam ettiği yerlerdir. Odalar, birer halk okuluna benzer ve kültürün harmanlaştığı, insanların kaynaştığı yerlerdir (Merhabahaber.com, 2014).

Buna benzer başka bir mekân ise kahvehanedir. Köy halkı gündüzleri de kahveye giderek çay içip, muhabbet ederler. Köyle ilgili var olan durum konuşulur ve kahvedeki erkekler arasında günlük konuşmalar geçer. “Son Kuşlar” filminin kahvehane sahnesinde Mahmut, gülerek içeri girer ve Bekir’in düdüklü tencereden elleri yandığı için geçmiş olsun, der. Böylece kahvede Bekir’in bu durumu hemen duyulur ve köye yayılır. Tarihsel sürece bakıldığında günümüzde halen kahve kültürü devam etmekte ve Türk geleneğini yansıtmaktadır. Kahvehanelerin açılması, sürekli ev-cami-çarşı arasında gidip gelenler için yeni bir seçenek olmuştur. (Sökmen, 2010, s.17). Özellikle de metropol olarak bilinen büyük ve kalabalık şehirlerdeki kadar alternatiflere sahip olamayan kırsal kesimler için kahvehane, eğlenme ve boş vakti doldurma aracıdır. Sinemaların ve televizyonların daha ortaya çıkmadığı zamanlar, 16. yüzyıldan itibaren, Türk insanının hayatına giren kahvehaneler, Osmanlı izleri barındıran geçmişe ait oldukça geniş ve çok renkli kültürel birikimi aktarmıştır. Farklı sosyo-ekonomik düzeylerden bireylerin bir araya gelerek kültürel birikimlerini birbiriyle paylaşmaları neticesinde de kahvehaneler, kültür aktarıcısı ya da “hayat okulu” olarak tanımlanmıştır (Şahbaz, 2007, 33-37).

Dekor olarak köy evine bakıldığında; divan kullanıldığı görülmektedir. Eskiden sedir, tahta divan, sandıklı kanepeler sıkça kullanılmıştır ve Türk kültürünün bir parçasıdır. Geleneklerin ve sonrasında devam eden alışkanlıkların

getirdiği yere yakın oturma edimi, bu durumun meydana gelmesinde önemli bir etken olmuştur. Odalarda duvar boyunca var olan sedirler yüksekliği düşük, derinliği fazla oturma köşeleridir (Göker, 2009, s.166).

Bekir, annesiyle yer sofrasında yemek yediğinde ise ortaya konulan sinide eski taslar ve alüminyum tencere bulunmaktadır. Yine yer sofrası ve ortadan yeme alışkanlığı da Türk gelenekleri içerisinde yer almaktadır. Köy evlerinde eşyaların sadeliği, taşınabilir olması aynı zamanda çok yönlü kullanılması gerekmektedir. Portatif yer sofrası ve minderler bu durumun sonucunda ortaya çıkmıştır. Zemine çok yakın mesafede bulunan sofranın düzeni ve yer minderleri o dönemin çalışma modeline yakın olan oturma şeklini aldığı için kullanışlıdır. Halk tarlada çalışır, ürününü yerde sürekli işler. İş bittiğinde ise eve gelir ve yorgundur. Ancak bu kişilerin çalışma biçimine yakın yerde uzanarak oturmaları, onların dinlenmesinde yardımcı olur ve rahatlatır. Yemek yerken de minderleri alır ve alçak yerdeki sofranın etrafına oturur (Göker, 2009, s.166-167).

Resim 11. Son Kuşlar, Yer Sofrası

Evde başka bir kültür yansıması olarak tandır görülür. Filmde Bekir'in annesi tandır başında oklava ile hamur açarken görülür. Tandır'ın yanında da ibrik, kazan ve un eleği bulunmaktadır. Köylerde tandır, genelde ekmek ve yemek pişirmek için kullanılır. Anadolu'da neolitik dönemden itibaren yerleşme ve konut biçimlerinde pişirme, ısınmak, eritmek vb. özel amaçlar için tandır kullandığı ve fırınların da aynı amaçlarla (daha sınırlı biçimde) bu alanları kullanıldığı arkeolojik kazılarla bilinmektedir (Naumann, 1985). Tandırbaşı diye adlandırılan alanın, aynı zamanda aile bireylerinin toplandığı, muhabbet ettiği, yemek yediği ve aile

fertlerinin oluşturulduğu geleneksel yaşam evlerinin ortaya çıkmasını da sağlamıştır (Karpuz, 1993).

Hikâye dinlenen odada, yer oturağı yani döşekte herkes oturur. Türk halkının ihtiyacı ve oturma modeline bakıldığında sedir ölçüleri değişkenlik gösterir. Burada öngörülen genişlik, oturan bir kişinin rahat bir biçimde bağdaş kurma, bir ayağı üstüne oturma gibi gereksinim duyulan otuma şekillerinden ortaya çıkmaktadır (Arat, 2011, s.45). Herkesin ulaşabileceği şekilde ortada üç adet yer sinisi bulunur ve üzerinde ikram olarak sadece bir sürahi su ve bardak bulunmaktadır. Kahvehanenin içinde ise duvara asılan manzara desenli bir kilim, ortada duran soba ve duvarda takvim bulunmaktadır. Anadolu’da birçok evin duvarında, birbirinden farklı süsleme bulunur. Bazı evlerin duvarında tablolar ve duvar aksesuarları yer alırken, bazılarında ise el yapımı süsler bulunmaktadır (Sökmen, 2014, s.652).

Ayşe halanın evine bakılırsa; gaz lambası, eski tahta sandalyeler ve duvarda raflar bulunur. Köy evlerinde, odalarda bulunan şömine yerine ocaklar, içlerinde genelde yatak, yorgan, yastığın bulunduğu yüklükler, lamba, vazo ya da süs objesi koymak için kullanılan duvara yapılmış raflar yer alır (Balcı, 1980, s.32). Filmde, Mahmut’un kamyonu da bazı sahnelerde gösterilmektedir. Mahmut, kamyonunu düğün arabası olarak süslemiştir. Eski zamanlarda köylüler, gelin çıkarmaya gittiklerinde öküz arabası kullanılırdı. Evlenen gençler, kız evine giderek gelini öküz arabaları ile alırlardı (Şencan, 2017, s.65). Git gide değişen bu adetler yerini normal araçlara bırakmış ve hayvanların gelin arabası olarak kullanımını neredeyse yok denecek kadar azalmıştır. Köylerde gelin arabası olarak traktör, kamyon, büyük kentlerde ise otomobil süslenir ve gelin alayı yola çıkar (Kösoğlu,2013).

Resim 12. Son Kuşlar, Mahmut’un Düğün Arabası

4.1.2.2. Kostümler

Filmde, kişinin sosyal statüsü giyim kuşamından rahatlıkla görülebilir. Giyim tarihçesi ile ilişkili bilgilere, Orta Asya'daki kazılardan, çini seramiklerinden, minyatürler, heykeller, madeni eşyalardan, Divanü Lügatit Türk'ten, seyahatnamelerden ve müzelere kadar süregelen giyim ve kuşam örneklerinden öğrenilmektedir (Bulmuş ve Bedük, 2013, s.22). Giyim faktörünün oluşmasında kültür kadar, iklim ve dinsel öğelerinde önemi büyüktür (Salman ve Atmaca, 2009, s.11) Köylülerin kıyafetleri film süresince kültürel bir gösterge olarak kullanılmıştır. Bazı köy büyüklerinin başında takke bulunur. Geleneksel giyim kültüründe kadın hiçbir zaman başı açık dolanmaz (Çelik, 2015, s.9). Kadınların başında ise yazma denilen oyalı başörtüsü ya da Ayşe halanın kullandığı gibi fes vardır. Geleneğe bağlı giyimlerin devam ettiği köylerde yaşça büyük kadınlar başlarına fes takarlar (Kaya, 2008). XII. Yüzyıla değin kadınlar arasında basık sarık ve sivri külâh tarzı başlıkların çoğunlukta olduğu bilinmektedir. Selçuklu devrinde, kadın başlıkları içerisinde fes benzeri başlıkların takıldığı bilinmektedir (Çelik, 2015, s.10). Filmde kıyafet olarak da basma etek, entari denilen elbise, yelek ve çarık giymektedirler. Kara lastik köy ve kasabalarda dar gelirli kesimin tercih ettiği bir ayakkabı türüdür. Kollarında da bilezik bulunur.

Resim 13. Son Kuşlar, Köy Kadınlarının Giyimi

Köyün daha genç nesli erkekler, polo yakalı tişört ve renkli gömlekler kullanır. Alt giyimde ise bazen keten pantolon bazen de kot giyinir ve ayakkabı olarak da spor ayakkabısı tercih ederler. Kollarında saat ya da bileklik bulunur. Başlarına hiçbir şey takmazlar ve saçlarına şekil verirler. Genç kızlar ise başlarına yazma kullanacaksa daha sade yazmaları tercih ederler. Üst giyimde bluz, hırka,

yelek giyinip alt giyimde ise sade etek, şalvar tipi kıyafetleri kullanırlar. Köylerde, genç kız giyiminde ise sadelik ön plana çıkar (Çelik, 2015, s.28). Filmde genç kızlar, aksesuar olarak daha renkli takıları takıp bilezik olarak da gümüş ve bronz renklerini tercih ederler.

4.1.2.3. Ritüeller

Filmde ilk olarak Mahmut'la Hacer'in düğünü görülmektedir. Mahmut, düğünü köy meydanında hazırlatmış ve kasabadan çalgıcı getirmiştir. Herkesin oturabileceği şekilde masalar, meydana göre düzenlenmiş ve içecek, kuruyemiş ikram edilmiştir. Ayrıca meydana Türk bayrağı asılmış ve balonlarla kapı pencere süslenmiştir. Köylerde düğünler genelde uygun olan büyük bir salonda ya da köy meydanında yapılır. Bu durum, Türk kültürünün ritüellerinden biridir. Filmde de düğün ortamı, kültürel kodları yansıtmaları bakımından önem taşımaktadır.

Resim 14. Son Kuşlar, Köy Düğünü

Filmin başlarında geçen bir sahnede ise başsağlığı ziyareti diğer bir adıyla taziye vardır. Köyden bir kişi ölmüştür ve köy halkı ölen kişinin yakınına “başınız sağolsun” diyerek başsağlığında bulunur. Taziye ziyareti, teselli etmek ve üzüntünün paylaşılması adına önemli bir Türk geleneğidir. Çeşitli yörelerde farklılık göstermektedir. Bazı yörede taziye evleri üç gün sürmekteyken bazı yörelerde de bir hafta devam etmektedir. Filmde, başsağlığından dönen Bekir, yolda babasına denk gelir ve arabadan inip babasının elini öper. Günümüzde halen büyüklerin elini öpme geleneği vardır fakat çoğunlukla bayram ziyaretlerinde yapılmaktadır. Köy yaşantısında ise bu durum farklıdır çünkü büyük ve küçük

arasında mesafe daha çok vardır, böylece aradaki saygı daha belirgindir. Bu yüzden el öpme geleneği, köylerde sık yapılmaktadır.

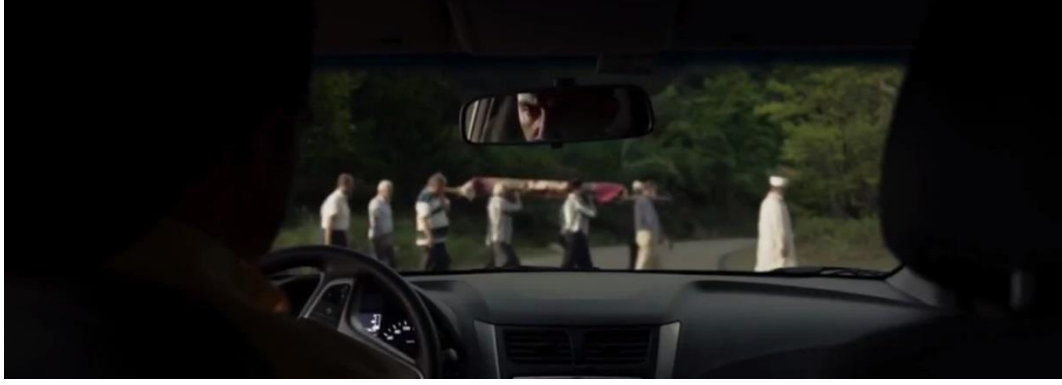

Resim 15. Son Kuşlar, Bekir'in El Öpme Sahnesi

Diğer bir ritüel de ailenin, hep beraber sofrada bulunarak yemek yemesidir. Yukarıda da belirtildiği gibi filmde yer sofrasında ayrı tabaklara gerek duyulmadan yemek yenir ve ortadaki tüm yiyecekler aile bireyleriyle paylaşılmış olur. Türklerde birlikte yemek yeme geleneği çok eskilere kadar uzanır (Güler, 2010, s.29). Yalnızca aile üyelerinin katıldığı aile yemeği özeldir. Ailenin aile olarak kendisini tanımlamasına sebep olan değerli bir ritüeldir. Özellikle akşam vaktindeki yemekler, ailenin tüm üyelerinin birlikte yemek yedikleri toplanma alanıdır. Beraber yenilen yemekler aile ilişkilerinin daha sıkı olmasının da bir simgesi gibi görülebilir (Gürhan, 2017, s.564-565).

4.1.2.4. Dini Kodlar

“Son Kuşlar” filminde kullanılan dinsel kodlara bakıldığında; ilk sahnede geçen cenaze kaldırma, Bekir'in arabasıyla durup beklediği sırada gerçekleşmektedir. Cenaze kaldırmak, Türk'lerde çok önemlidir. Ölen kimsenin bedeni yıkanır, kefene sarılır ve omuzda taşınarak cenaze, mezarlıkta gömülür.

Resim 16. Son Kuşlar, Cenaze Kaldırma

Filmde, kuşların üreme mevsimi olmasına rağmen, Bekir'in köy halkının inadına kuş avlamaya çalışması ve ardından başına gelen felaketler, dinsel bir koddur. Çünkü av mevsimi değildir bu yüzden de kuşların üreme zamanında Bekir'in ava çıkması ve kuşları öldürmesi, köylü tarafından “günah” olarak nitelenir. Buradan hareketle, köylünün başına gelen tüm olumsuzluklara, Bekir'in kuş avlaması sebep olarak gösterilir. Kuşları, düdüklü tencerede pişirmeye çalıştığında tencerenin patlayarak iki elinin birden yanması, köydeki arazilere heyelan vurması ve Bekir'e ait arazinin özellikle zarar görmesi, Bekir, ormanda öğrencilere göz kulak olurken öğrencilerden birinin kaybolması, Mahmut'un düğün günü Hacer'le kavga edip düğünün iptal olması Bekir'e manevi türden verilen bir mesajdır.

Köy halkının hikâye dinlediği “oda”da Ayşe hala, her akşam bir öykü anlatmaktadır. Anlattığı hikâyeler ise genelde ibret dolu ve ahlaki açıdan mesaj verme amacı taşımaktadır. Bekir'in hikâye dinlediği akşamda Ayşe hala, kuşlarla ilgili öykü anlatarak Bekir'e ders vermek istemiştir. Türk geleneklerinde bilge bir insanın sözü dinlenir ve yol gösterici olduğu düşünülerek sevilir sayılır. Ayşe hala da bu kimlikle köy halkına öğretici hikâyeler ve nasihatler vermektedir.

Filmin başka bir sahnesinde ise imam, camide köy halkına vaaz vermeye başlayarak şöyle anlatır: “kuş deyip geçtiğiniz o el kadar yaratıklar, Allah'ın ‘gökyüzünde onları uçuran benim’ dediği o yaratıklar, kursağında küçücük taneleri taşıyan o yaratıklar, ya kim bilebilir hangimizin felaketi hangi kuşun gagasında olduğunu, Ebrehe'de bilmiyodu” diyerek Bekir'e doğru bakar ve vaaz vermeye devam eder. Buradan hareketle imam, İslamiyet de yeri büyük bir öneme sahip olan

Ebabil kuşlarının hikâyesini anlatarak Bekir'i ikaz etmeye çalışmıştır. Türk kültürü ve geleneklerinde İslam dininin devamlılığı ve ibadet etme açısından camiye gitmek, namaz kılmak ve vaaz dinlemek önemli öğelerdendir.

Resim 17. Son Kuşlar, İmam'ın Bekir'e Doğru Bakarak Vaaz Verme Sahnesi

4.1.2.5. Dilsel Kodlar

Film içerisinde de sözlü olarak ifade edilen dilsel kodlara bakıldığında;

Cenaze töreni sahnesinde;

- Bekir: Başınız sağolsun, Allah rahmet eylesin.
- Cenaze evi: Dostlar sağolsun.

Bekir cenaze evine başsağlığında bulunmaktadır. Türk örf ve adetlerinde başsağlığı dilemek, ölmüş insanın yakınlarını tesellide bulunmak için ziyaret edilme ritüelidir. Osmanlı'da devletsiz kalmama adına söylenen bu kelime günümüze farklı evrilerek cenaze evinde kullanılan bir ifade haline gelmiştir.

Babasının ayıları korkuttuğu sahne;

- Bekir: Köye kadar indiklerine göre demek ki çoğalmış bunlar.
- Babası: Bu mevsimde hiçbir şeye ilişmemek gerek, hayvanatın oğul verme mevsimi. Balımızı yemesin diye yeni doğmuş yavrusuna mı kıyalım?

Bekir, babasına köye inen ayıların çoğaldığını ve öldürülmesi gerektiğini vurgular. Babası ise hayvanların üreme mevsimi geldiğini ve daha doğmamış yavrularına kıymanın günah olduğunu belirtmektedir.

Annesi ile sofrada konuştuğu sahne;

- Bekir: Cemile'den ayrılmıştır diye sevindin mi yoksa?
- Annesi: Allah korusun!

Bekir, annesine karısından ayrıldığını düşünerek annesinin sevindiğini ima etmeye çalışmıştır. Annesi ise Allah'ın esirgemesinin istenildiği durumda ağızdan birden çıkan ve kendini rahatlatma ifadesi olarak kullanılan halk deyişiyle “Allah korusun” diye bir cevap vermiştir. Ayrıca Türk geleneklerinde özellikle kırsal kesimlerde bir evliliğin ömür boyu devam etmesi istenilerek ayrılma fikrinin neredeyse hiç düşünülmemesi de göz önünde bulundurulduğunda annesi, Bekir'in eşini sevmese de böyle bir tepki vermiştir.

Ayşe halanın, Bekir'in arkadaşının dizine merhem sardığı sahne;

- Bekir: Geç kalmadık inşallah.
- Ayşe hala: Bakıyorum da avlanmışsın. Haddini bilmeyeni kimler terbiye etsin. Allah'ın sopası yok bunlar daha iyi günlerin. Karnınız aç mı diye sormiyacam, senin kesin toktur.

Ayşe hala, Bekir'in hayvanları üreme mevsiminde vurduğu için onun her durumda nefesine hakim olamayıp karnının mutlaka tok olduğunu düşünerek hiç yemek teklifinde bulunmamıştır. Ayrıca Allah'ın, bir suç ya da günah işleyen kimseye bir ceza vereceğini belirten ifadeyle Bekir'i uyarmıştır.

Babasının Bekir'i ormanda bıraktığı sahne;

- Başımı öne eğdirdin, hâlbuki ben seni büyütürken bütün bunları sana öğretmiştim. Nerde ne hata yaptım bilmiyorum yahut sen gittiğin yerde ne yedin ne içtin de bunları unuttun!
- Bekir: Baba yapma, n'olur, yapma!

Babası, Bekir'e küçükken yol yordam öğrettiğini, Bekir'in gittiği yerde öğrendiği gelenekleri, örf adeti unuttuğunu belirtmiştir. Babası, Bekir'i uyarmasına rağmen kuşları vurmaya devam etmiş ve köyde birtakım felaketler olmaya başlamıştır. Buradan hareketle babası da Bekir yüzünden köy halkına mahcup olmuş ve çocuğunu düzgün yetiştiremediği için kendinde hata olduğunu düşünmüştür.

Dilsel koda bakılması gereken diğer bir unsur ise filmin geçtiği Sakarya-Geyve yöresinin ağız özelliklerinin, konuşma dilinin aktarılabilesidir.

Araştırmacı, filmi incelemiştir ve filmin köyde geçmesine rağmen yukarıdaki diyaloglardan da anlaşıldığı gibi o yöreye ait konuşma diline rastlamamıştır.

4.1.3. Filmin Geleneksel Kodlarla Değerlendirilmesi

Filmde kullanılan geleneksel unsurlar, izleyiciye gerek köy hayatını istenilen bir biçimde aktarmak adına gerekse bu köy hayatında geçen ilişkiler, toplumsal ritüeller ve kültürel öğelerin gösterilmesi adına filmde işlenmiştir. Türk kültüründe kahvehaneye gidilmesi, orada köy halkının bir arada oturarak sosyal ilişkiler kurması, günün stresinin atılması için uğrak bir mekân olarak tercih edilmesi, toplumun birbiriyle bağlarının güçlenmesi bakımından çok önemlidir. Filmde kostümler açısından gençler, polo yaka bir tişört ya da gömlek giymiş olarak daha modern bir giyimle gösterilmiştir. Yaşlı kesimin giyimi, köye uygun olarak tasarlanmıştır. Büyüklerin başında takke vardır ve kimisi de şalvar giymektedir. Kadınların da başlarına kullandığı oyacı yazmalar gösterilmiştir ve kıyafet olarak basma etek giymişlerdir. Böylelikle köyde gösterilmesi gerektiği kadar kostüm kullanılmıştır. Türk geleneklerinde var olan belli ritüeller vardır. Filmde de ara ara bu ritüeller gösterilmiş ve köy hayatında nasıl işlendiği yansıtılmıştır. Örneğin; sofrada birlikte yiyecek yemek, herkesin ortadan çatal ve kaşığıyla yemesi, Türk kültüründe eski bir gelenektir. Bu gelenek filmin birçok sahnesinde yer sofrası kurulmuş ve ailenin bir arada yemek yemesi ile gösterilmiştir.

Filmde geçen birçok dini kod, geleneksel unsurlar çerçevesinde yansıtılmıştır. Din ile gelenek birbirine sıkıca bağlı iki unsurdur. Çünkü dinsel kodlar biraz da gelenekler sayesinde ayakta kalırlar. Filmin ana teması; kuşların üreme mevsiminde öldürülmemesi gerektiği ve öldürüldüğü takdirde başa gelen birçok felakete hazırlıklı olunmasıdır. İslam dininde Ebabil kuşları örneğinden hareketle kuşların ayrı bir öneminin olduğu filmde de vurgulanmak istenmiştir. Bu yüzden kuşları öldürmenin günah olarak nitelenmesi hem dinsel hem de üreme mevsiminden dolayı felaket getirebileceği düşüncesiyle geleneksel bir koddur. Son olarak dinsel kodlara bakıldığında; filmde o yöreye ait konuşma diline rastlanmamakla birlikte geleneksel unsurlar çerçevesinde birçok nasihat, deyim, didaktik öğeler yer almaktadır. Filmde sadece görsel olarak gelenekselliği yansıtmak yeterli değildir. Sözlü biçimde de birçok anlatım gerçekleşmiştir.

Yukarıda dilsel kodlar başlığı altında filmle ilgili diyaloglara yer verilmiştir. Bekir'in ailesiyle geçen birçok diyaloguna göre kuşların üreme zamanında avlanmaması gerektiği vurgulanmıştır. Filmde genel olarak Türk kültüründe önem verilen örf adet, gelenek görenek unsurları, kültürel değerler köy hayatına sınırlandırılarak gösterilmiş ve sözlü olarak da ifade edilmeye çalışılmıştır.

4.2. Geleneksel Bağlamda “Ekisporter” Filmi

TRT TV Filmleri kapsamında 2016'da çekilen Ekisporter filmi, dram-komedi ağırlıklı olup 90 dakika sürmektedir.

Resim 18. Ekisporter Filmi'nin Afışı

Tablo 2. Ekisporter Filmi'nin Künyesi

Yapımcı	Sinan Sakarya
Yönetmen	Kamil Aydın
Senaryo	Oğuzhan Yılmaz

Oyuncular	Mehmet Özgür, Emin Olcay, Çağdaş Umut Tanyolu, Can Yücel Metin, Çiçek Dilligil, Eylül Demirpehlivan, Murat Karaaslan, Ozan Çetin, Mertcan Bilal
Genel Koordinatör	Zafer Sendinç
Müzik	Tamer Süerdem
Uygulayıcı Yapımcı	Özlem Yılmaz
Görüntü Yönetmeni	Vedat Dikmetaş

4.2.1. Filmin Konusu ve Özeti

Filmin Konusu: Ömrünü mobilya üretimine veren Turan Usta, etrafında çok sevilen bir esnaftır. Zorlanan piyasa koşulları yüzünden Turan Usta da maddi açıdan sıkıntıya girmeye başlamıştır. Ailesi ve arkadaşlarının desteği ile borca girerek ihracata atılmaya karar verir. “Exporter” kelimesinin bile ne olduğunu bilmeyen Turan Usta’yı birkaç düzenbaz kandırmaya çalışır. Böylece olaylar da birbiri ardına gelir. “Ekisporter”da Turan Usta’nın piyasanın zorluklarına direnmesi ve ailesiyle çatıştığı durumlar ele alınmıştır.

Filmin Özeti: Film, Turan Usta’nın atölyesinde çalıştığı sahneyle başlamaktadır. Turan Usta ve kalfası Zati, arabayla giderken araba bozulur ve yolda dururlar. O esnada yanlarından iki adet tır geçer ve Turan Usta’da, “sabahın köründe sanayiden çıkan tırın haddi hesabı yok biri gidiyor biri geliyor” diye yakını. “Mobilya diye çöp satıyorlar, işçilik yok el emeği yok” der Zati’ye. Zati’de “senin gibi zanaatkâr kalmadı ustam” der ve yollarına devam ederler. Atölyede hesap yapmaya başlayan usta, çırağın maaşını ve faturaları nasıl ödeyeceğini bilmez. Müzik açarak rahatlar ve çizim yapmaya başlar.

Resim 19. Ekisporter, Turan Usta’nın Atölyesinde Çalıştığı Sahne

Ertesi sabah, Turan Usta, erkenden uyanır ve oğluna; “ablan nerede, uyandı mı” diye sorar. Oğlu da ablasının çoktan hazırlanıp çıktığını, söyler. Bu sırada Turan Usta’nın eşi Zeliha, kızının okula gittiğini söyler. Zeliha, eve katkı sağlamak için el işi yapıp satmaktadır. Evden çıkmadan Turan Usta’ya, yaptığı el işlerini müşterilere teslim etmesini tembihler. Yola çıkan Turan Usta giderken, mahallede de bulunan iki genç, arabayla kendisini yolda sıkıştırır ve alay edip giderler. Zati’yi de alıp atölyesine gelen usta, alacaklısının bir ay sonra parasını vereceğini duyar ve iyice parasal açıdan sıkışmaya başlar. Atölyeden çıkıp giderken sevdiği saydığı, Fuat Usta’ya denk gelir. Oturup çay içerler ve Turan Usta dönüp; “Fuat abi diğer firmalar benden zamanında mal çekerlerdi şimdi büyük bir firma oldular”, diyerek yakınmaktadır. Fuat Usta ise “gömüldüğün yerden çık ve ihracata gir”, diyerek Turan Usta’ya akıl verir.

Bu sırada Turan Usta’yı yolda sıkıştıran gençlerden biri, muhabbeti duyarak gelir ve “Turan Ustam Exporter mi olacek ya” der. Usta da, “o ne demek”, der ve gençte; “daha ne anlama geldiğini bilmiyor nasıl yapacak”, diyerek dalga geçer. Yolda giderken oğlunu, internet kafenin önünde yakalar ve kızarak arabaya götürür. Kızını ise turistlere rehberlik yaparken görür ve onun da arabaya geçmesini, söyler. Kızına, Londra’ya gidip Erasmus’a katılma sevdasından vazgeçmesi gerektiğini, belirtir. Eve gelirler ve Turan Usta eşiyle tartışıp kahveye gider. Kahvede de piyasanın zorluğundan ve iş yapamadıklarından bahsederler. Turan Usta da içten içe ihracatı düşünmeye başlar. Kahvehane sahibi Turan Usta’dan çay parasını ödemesini ister ve usta da para çıkmaz, sonra ödeyeceğini belirtir. Bu olay üzerine Turan Usta’nın gözü kararır ve ihracata girmeye karar verir. Eve gelir ve çocukları babasının boynuna sarılır. Oğlu, artık internet kafeye gitmeyeceğini, eşi de boncuk işini bırakıp evle daha çok ilgileneceğini, söyler. Turan Usta’da dönüp; “bende ekisporterci olmaya karar verdim, ihracata giriyorum” der. Aile, bu duruma çok sevinir. Ertesi gün, Turan Usta, Zati ve Fuat Usta’yla birlikte dolaşarak kiralık dükkân bulur. Oradan da Zati’yle beraber, oğlunun ödevini yapmak için internet kafeye gider. O esnada Turan Usta’yı sürekli kızdıran mahallede ki gençlerden Tayyar, Zati’nin hastalığı için Fuat Usta’nın ona şifalı bir ot verdiğini görmüş ve akşamda onları internet kafede görünce hemen polisi arayarak internet kafede uyuşturucu olduğunu söylemiştir. Polis, arama yaparak Zati’de ki şifalı otu bulur

ve uyuşturucu zanneder. Turan Usta ve Zati karakola götürülür. Tayyar'ın bir planı vardır ve tesadüfen karakola gitmiş gibi yapar. Turan Usta ve Zati'nin böyle işlerle ilgisi olmayacağını belirterek, onları karakoldan kurtarır. Böylece Tayyar, Turan Usta'yla arasını düzeltmiş olur.

Turan Usta, dükkânı borç harçla açar. Tayyar'da bilmiyormuş gibi yaparak Fuat'ın yanına gider ve arkadaşının tanıdıkları, yabancı ülkeden gelip buradan mobilya alacağını, düzgün birini aradıkları, yalanını söyler. Bunun üzerine Fuat Usta da Turan Usta'yı önerir.

Tayyar'ın arkadaşı, yabancı bir kızla görüşmektedir ve kendisini zengin diye tanıtmıştır. Kız Türkiye'ye gelmek ister ve Tayyar da arkadaşına, bir çare bulacağını ayrıca kendisine de bir kız ayarlayıp çaycılık hayatından kurtarması şartıyla, yardım edeceğini ifade etmiştir. Bu yüzden Tayyar, Turan Usta'ya giderek, sana müşteri buldum yurtdışından fakat onları çok iyi yerlerde yedirip ağırlaman gerek, der. Turan Usta hemen kabul eder. Böylece Tayyar, arkadaşına verdiği sözü tutarak, yurtdışından gelen kızları iyi bir yerde ağırlayacak kapı bulmuş olur. Akşam, lüks bir otelde Tayyar, arkadaşı ve yurtdışından gelen kızlar, Turan Usta ile yemeğe gider. Turan Usta bu yemeğin bir iş yemeği olduğunu zannederek, güzelce giyinir. Yemekte, Tayyar ve arkadaşı Turan Usta'yı kandırır, kızların mobilya alacağını düşünen Turan Usta, tüm hesabı öder.

Resim 20. Ekisporter, Turan Usta'nın Hesap Ödediği Sahne

Turan Usta her gün dükkâna gider fakat gelen giden olmaz. Tayyar'ın peşine düşer çünkü ondan gelecek müşteriye umut bağlamıştır. Tayyar da köşe bucak Turan Usta'dan kaçmaktadır. En sonunda gittikleri piknikte Tayyar'ı yakalar ve

sopayla döver. Tayyar, gece içmiştir ve gider Turan Usta'nın dükkanını ateşe verir. Bunu duyan Turan Usta, dayanamaz ve kalp krizi geçirerek hastaneye kaldırılır.

Resim 21. Ekisporter, Dükkanın Yandığı Sahne

Dükkanın yangından doğan tüm zararı, sigorta tarafından karşılanır. Böylece, yeniden dükkâna mal getirilir ve Turan Usta'nın kızı dükkânın başına geçer. Bu sırada yabancı bir müşteri gelir. Kızı, sipariş vermek isteyen müşteriyle konuşurken hastaneden çıkan Turan Usta da o esnada dükkâna gelir ve koltuğunu kızına bırakarak atölyesine Zati'yle beraber döner.

Resim 22. Ekisporter, Dükkanı Kızına Bıraktığı Sahne

4.2.2. Ekisporter Filmi'nde Geleneksel Unsurların Kullanımı

4.2.2.1. Dekor ve Mekânlar

Ekisporter filminde kullanılan mekânlara bakıldığında; Turan Usta'nın mobilya çizip ürettiği atölye sahnesiyle film başlar. Atölye, Turan Usta için hem babasından kalan baba ocağı hem de onun ekmek teknesi haline gelmiştir. Bu yüzden Turan Usta için kendine ait bir mekân olan atölye, filmde çok değerli bir yer olarak gösterilmektedir. Turan Usta, son zamanda yapılan ürünleri beğenmeyerek sağlam ve kaliteli olmadığını, filmde iddia eder. Atölyeler de yapılan el yapımı göz nuru ürünler, Türk kültüründe her zaman çok değerli görülmüştür. Eski ustaların, atölyelerde çıkardığı bazı ürünler, günümüze kadar sağlam bir şekilde ulaşmış ve antika olarak kullanılmaktadır.

Resim 23. Ekisporter, Turan Usta'nın Atölyesi

Evde geçen sahneler, filmde sıkça gösterilen diğer bir mekândır. Evin içinde kavga edilir ve kimseye yansıtılmaz. Filmin bir sahnesinde Turan Usta, evin bahçesinde çocuklarına bağırırken eşi Zeliha gelir ve “sesiniz sokaklara kadar taşıyor” diyerek eşini uyarır. Türk aile yapısında çevrenin fazlaca önemsenmesi vardır. Bu yüzden Türk ailesinde içe kapalı bir yaşam söz konusudur. Yine filmde gösterilen başka bir unsur ise kahvehanedir. Kahvehaneler, kamusal bir alan oluşturması bakımından Türk kültüründe önemli bir mekândır. Erkekler, kahvede bir araya gelerek ekonomiden siyasete birçok gündem konusu konuşur, gazete okur,

oyun oynar, çay içer ve muhabbet ederler. Filmde de Turan Usta, evden bunalır ve kahvehaneye gider. Kahvede arkadaşları okey oynamaktadır. Turan Usta yanlarına oturur. O sırada arkadaşları, piyasanın kötü gidişatından ve dükkânlarda hiç satış yapılamadığından bahseder. Bir arkadaşı, Turan Usta'ya dönerek; “senin işler nasıl” diye sorar. Diğer bir arkadaşısıya kahve sahibine seslenerek haberlerin başladığını ve gelip televizyonun sesini açmasını, söyler. Böylelikle kahvehanede hem toplumsal birlik ortaya çıkar hem de insanların birbirinden haberdar olması sağlanmış olur.

Turan Usta işlerden bunalmıştır ve ailesiyle birlikte Zati'yi de alarak pikniğe gider. Türk kültüründe piknik sevgisinin yeri başkadır. Pikniğe giderken sepet hazırlamak, Türklerin keyif aldığı bir davranıştır. Piknikte, aile ya da eş dost toplanıp, yiyecek alarak açık bir alanda yer, içer, oyunlar oynar, gezer ve eğlenir. Böylece iş yoğunluğunun da stresi atılmış olur.

Resim 24. Ekisporter, Pikniğe Geldikleri Sahne

Filmde geçen dekorlar; Turan Usta'nın atölyesinde bulunan eski radyo, duvarda takvim ve babasının asılı duran tablosu görülür. Atölye, Usta'ya babasından yadigâr kalmıştır. Bu yüzden Turan Usta da babasının emeğini yaşatarak aynı işi devam ettirmektedir. Türk geleneklerinde babadan kalan bir işi devam ettirmek, o yadigâra sahip çıkmak önemli görülür. Bu yüzden de Turan Usta, babası hayatta olmadığı için resmini çerçeveleterek ona saygı duymaktadır.

Resim 25. Ekisporter, Turan Usta'nın Atölyesinde Bulunan Geleneksel Unsurlar

Turan Usta'nın evinde; eski tahtadan dolaplar, tahta pencerelere geçirilmiş bezden perde, işlemeli kır lentiler ve komodin üzerinde örtüler bulunmaktadır. Duvarda kilim asılıdır ve antrede eskiden yaygın bir biçimde kullanılan telefonluk, gaz lambası bulunmaktadır. Koltukların üzerine de örtü serilmiştir. Türk ailesi, eve gelen misafiri önemser. Böylelikle, evindeki mobilyalara özenle bakar ve koltuk, fiskos gibi eşyaların daha güzel görünmesi ve temiz tutulması için üstlerine örtü sermektedir Evin bahçesinde ise tahtadan yapılmış sedir, duvara asılmış sarı ot süpürge ve yine üstünde örtü bulunan bir masa vardır. Filmde, geleneksel Türk ailesinin ev modeli yansıtılmıştır.

Resim 26. Ekisporter, Turan Usta'nın Evi

4.2.2.2. Kostümler

Filmde, kostümlere bakıldığında; Turan Usta'nın genelde kısa kollu gömlek, kumaş pantolon ve bazı zamanlar da yelek giyinerek, aile babası profili çizdiği görülmektedir. Gömleğinin cebinde de mutlaka bir kalem bulunmakta ve bu alışkanlık Türk esnafında sıkça görülen bir görüntüdür. Eşi Zeliha ise gündüz penye elbise giyerken gece yattığında da kısa kollu uzun gecelik giymektedir ve anne prototipi giyimini yansıtmaktadır. Turan Usta'nın akıl aldığı büyüğü Fuat Usta ise pantolonunu, kemer yerine pantolon askısıyla tutturmaktadır. Günümüzde pantolon askısı, moda olarak kullanılan bir aksesuar olsa da genelde yaşlıların taktığı bir askı olarak hatırlarda kalmıştır.

Resim 27. Ekisporter, Fuat Usta'nın giyimi

Turan Usta'yı karakola götürdüklerinde Zeliha evde haberi duymuştur ve komşular teselli için Zeliha'nın yanına gelmişlerdir. Gelen komşularında başında yazma üzerlerinde basma etek vardır. Farklı gelir gruplarından insanlar giydikleri kıyafetlerle birbirlerinden ayrılmaktadırlar.

Resim 28. Ekisporter, Komşuların Kıyafetleri

4.2.2.3. Ritüeller

Filmde ilk olarak; Turan Usta'nın sabah uyandığında eşine, “bi günde benden önce uyan be”, sözü duyulur. Geleneksel Türk aile yapısında, kadının erkekten önce uyanması ve ev halkına kahvaltı hazırlaması beklenir. Ataerkil toplumlarda bu durum ritüelleşmiştir. Bu yüzden Turan Usta'nın evinde de geleneksellik hakim olduğu için kadının önce kalkması beklenmektedir. Diğer bir ritüel ise el öpme geleneğidir. Turan Usta, büyüğü Fuat Usta'nın yanına gider gitmez hemen elini öpmektedir. Başka bir sahnede ise Turan Usta, hastaneden çıkıp dükkâna girdiğinde kızı koşa koşa babasının eline sarılır ve elini öper. Türk kültüründe saygı gereği büyüklerin eli öpülür. Bu geleneksel davranış, filmde gösterilerek örnek teşkil etmektedir. Diğer bir ritüel, ailenin hep birlikte sofrada yemek yemesidir. Türk adetlerinde, sofrada kalabalık yemek yenilmesi, bereketin artması anlamına gelmektedir.

Resim 29. Ekisporter, Ailenin Sofrada Birlikte Yemek Yemesi

Filmde, komşuların yardımlaşması ve esnaf dayanışması da sıkça görülmektedir. Zeliha, bilmediği bir el işi örneğini öğrenmek için komşusuna gider ve ondan yardım ister. Diğer bir sahne ise Turan Usta'nın karakola düştüğünde, komşuların teselli için hemen Zeliha'nın yanına gelmeleridir. Türk toplumunda komşunun yeri, her daim çok önemli sayılmıştır. Bu yüzden "komşu komşunun külüne muhtaçtır, ev alma komşu al" gibi Türk atasözleri de bu değeri desteklemektedir. Aynı şekilde esnaf arkadaşları da Turan Usta'nın hastanede olduğunu öğrenince, ona yardım etmek istemişlerdir. Fuat Usta da hastaneye kaldırılan Turan Usta için alacaklılarla bir bir konuşarak, borçlarının askıya alınmasını rica etmiştir. Ayrıca Türkler de anlaşma anlamında yapılan el sıkışma ritüeli de halen kullanılmaktadır.

Resim 30. Ekisporter, Fuat Usta'nın Esnafıyla Dayanışması ve El Sıkışması

Tarihsel sürece bakıldığında; Ticari ilişkilerde de esnaf dayanışması ve arkadaşlığın önemi, Osmanlı Devleti'nde ki lonca teşkilatına kadar uzanmaktadır.

Ayrıca usta-çırak ilişkisi de Türkler’de bir ritüel sayılmaktadır. Filmde de Turan Usta ve kalfası Zati’nin, birlikte dayanışma içerisinde olması bu durumu yansıtmaktadır.

Türk kültüründe geçen başka bir ritüel ise gelen misafire yiyecek ya da içecek ikram etmektir. Fuat Usta, esnafın yardım edeceğini söylemek için Zeliha’nın yanına gelir ve kendisine çay ikram edilir. Başka bir sahnede ise Fuat Usta, Turan Usta’yı dışarıda görür ve yanına çağırıp oturmasını ister, Turan Usta’ya çay ikram eder ve muhabbete koyulurlar.

Resim 31. Ekisporter, Fuat Usta’ya Çay İkram Edildiği Sahne

Son sahnede ise Turan Usta hastaneden çıkar ve dükkâna geldiğinde kızıyla yabancı bir müşterinin konuştuğunu görür. Bu esnada yabancı müşteri, el yapımı bir sehpanın fiyatını sorar ve Turan Usta da “bu satılık değil, kendisine hediyemiz olsun” diyerek kızının tercüme etmesini ister. Müşteri çok sevinir ve teşekkür eder. Türk geleneklerinde hediyeleşmek sünnettir bu açıdan bakıldığında hediye vermek, Türkler de ritüel haline gelmiştir.

4.2.2.4.Dini Kodlar

Filmde, bir sahneden başka bir sahneye geçerken minarenin gösterilmesi dinsel kod olarak yansımıştır. Genel planda çalışan yönetmen, minareyi de kadrajına alarak sahne geçişi yapmıştır. İslamiyet’de cami, geleneksel ve dinsel bir semboldür. Camiye sadece ibadet edilen yer olarak bakılmaz. Aynı zamanda birlik

beraberliğin oluştuğu, sevginin saygının geliştiği, kulların kendini Allah'a daha yakın hissettiği mekândır.

Resim 32. Ekisporter, Geçiş Sahnesinde Minarenin Kullanımı

Filmin son sahnelerinde ise Turan Usta, hastanede yatarken Zati'yi yanına çağırarak; kahveye dört lira çay borcunun kaldığını ve gidip ödemesini söyler. Zati'ye, “söyle ona hakkını helal etsin, bir arkadaşım dediği; borçlu harçlı dört kolluya binmemek lazımmış”, der. İslamiyet’de borcu zamanında ödemek çok önemli bir husustur. Bu konuda da Müslümanlar, hassas davranıp ve borcunu vaktinde ödemelidir. Turan Usta da hasta yatağında borcuna titizlenerek cüzi miktar bile olsa kimsenin hakkını üstünde taşımak istememiş ve borcunu unutmamıştır.

Resim 33. Ekisporter, Turan Usta'nın Zati'yi Çağırdığı Sahne

4.2.2.5. Dilsel Kodlar

Film içerisinde sözlü olarak ifade edilen dilsel kodlara bakıldığında;

Turan Usta'yla Zati'nin yolda kaldığı sahne;

- Zati: Ustam, akıllı telefonumuz olaydı, şimdi Halil Usta'ya konum atardık gelirdi arabayı burdan alıverirdi.
- Turan Usta: Bu meydan zaten yüz elli yıldır aynı konumda oğlum, ara şimdi Halil Ustayı, gelsin arabayı tamir etsin.

Zati'nin, akıllı telefonunun olmamasından dolayı yıllardır aynı yerde duran bir meydanı bile tarif edemeyeceğini düşünerek, Halil Usta'ya konum atıp rahatlıkla kendilerini bulabileceği algısıyla hareket etmiştir. Turan Usta da gelenekçi tarafıyla davranıp Zati'ye, akıllı telefona gerek olmadığını, var olan bir meydanın yerinin değişmediğini, gereksiz uğraşlara ihtiyaç duyulmadığını ima ederek, Usta'yı arayıp meydanda olduklarını söylemesinin yeterli olduğunu söylemiştir.

Turan Usta'nın kızıyla arasındaki tartışma;

- Kız: Baba ben kötü bir şey yapmıyorum ki İngilizcemi geliştirmeye çalışıyorum.
- Turan Usta: Allah Allah sen neden İngilizceni geliştiriyon, bırak onlar Türkçelerini geliştirsinler, ben bostan korkuluğu değilim bu evde ben ne dersem o olacak.

Tartışma sırasında kullanılan ifadelerden de anlaşıldığı gibi Turan Usta, otoriter bir baba profili çizerek evde öncelikle kendisinin lafının geçmesi gerektiğini, çocuklarının başına buyruk hareket etmemesi gerektiğini belirtmiştir. Geleneksel Türk ailelerinde babanın bir ağırlığı vardır ve son kararı veren kişi olarak görülür. Ataerkil toplumlarda her konu için önce babaya danışılır ve onun görüşüne göre verilecek kararlar şekillenir. Turan Usta'nın istemediği diğer bir konu ise kızının İngilizce öğrenmek istemesidir. İngilizcenin evrensel bir dil olduğunu kabul etmeyen Turan Usta, Türkiye'ye gelen turistin Türkçe öğrenmesi gerektiğini vurgulayarak gelenekçi ve kapalı bir tavır sergilemiştir.

Turan Usta'nın gece eve geldiği sahne;

- Zeliha: Çocuklar bu gece benle yatmak istediler.
- Turan Usta: Ben dışarıda yatarım o zaman.

- Zeliha: Ben o boncuk işini bıraktım, ne o öyle üç kuruşa sabahlara kadar uykusuz uykusuz, çocuğumu evimi ihmal etmiyim dedim.

Zeliha'nın evini ihmal etmeyeceğini söylemesi, geleneksel Türk aile yapısında görülen kadın profilini çizmektedir. Genelde bu aile yapısında kadın; eşine, çocuğuna ve evine bağlıdır. Evinde hazırlayıp sattığı boncuk işlemlerine vakit ayırmak istemez ve ailesinden önemli görmediği için gereksiz olarak bakmaktadır. Ayrıca Türkler'de çocuk, hangi yaşa gelirse gelsin annesiyle bağı koparmaz ve bazı zamanlar annesinin koynunda yatmak ister. Filmde de çocuklar, akşam babalarıyla tartışıkları için anne sevgisine ve şefkatine ihtiyaç duyarak o gece Zeliha'yla uyumak istemişlerdir.

Turan Usta'nın ailesiyle yemek yediği sahne;

- Zeliha: Geri kafalı desem değilsin, ileri kafalı desem değilsin, buldum sen durağan kafalısın.
- Turan Usta: Zeliha, sen yine açık oturum mu izledin, nerden buluyon bu alengirli lafları, kırk yıllık şeyi bozup ihracata girdik, daha neydelim?

Turan Usta babasından yadigar kalan mobilya atölyesini bırakıp ihracat işine girdiğini belirterek bir geleneği bozduğunu ifade etmiştir. Babadan oğula geçen meslekler, Türk geleneği içerisinde yer alır ve kuşaktan kuşağa aktarılmaya çalışılır. Turan Usta da gelenekçi bir yapıya sahip olduğu için babasının mesleğini bırakmakta direnmiş ve ihracat işine girmek için çok zor ikna olmuştur.

Fuat Usta'nın Zeliha'yı teselli etmeye gittiği sahne;

- Fuat Usta: Kendini toparlaman lazım Zeliha, Allah'tan gelene ne diyeceksin. Olanla ölene bir şey diyemeyiz. Sanayide tüm esnaflarla konuştum, Turan Usta'nın ayağa kalkması için herkes üstüne düşen görevi yapacak.
- Zeliha: Allah senden razı olsun. Senden de hepinizden de razı olsun.

Fuat Usta, hastanede yatan Turan Usta için Zeliha'ya, isyan etmemesini ve tüm bu olanların Allah'ın takdirinde olduğunu ifade etmeye çalışmıştır. Türk örf ve adetlerinde, bir kişinin başına bir şey gelmişse ve borcu varsa o kişiye bir süre müsaade edilir. Fuat Usta'da bu duruma dayanarak Turan Usta'nın, borcunun olduğu esnaflarla konuşmuş ve yardım istemiştir. Böylelikle Türklerde var olan

dayanışma ve yardımlaşmayı da gerçekleştirmiştir. Zeliha da Fuat Usta'ya ve yardım eden esnafa karşı minnettarlığını ve teşekkür etme duygusunu Allah'ın kulundan razı ve memnun olması dileğiyle söylenen "Allah razı olsun" duasıyla karşılık vermiştir.

Filmde kullanılan dile bakıldığında; Muğla'da geçen hikayede, o yörenin ağzı yansıtılmıştır. Yukarıda verilen diyaloglardan da anlaşıldığı gibi filmde başından sonuna kadar yöresel bir dil kullanılmıştır. Her yörenin kendine ait bir dili vardır. "Ekisporter" filminde Türk kültürünün çok önemli parçalarından biri olan halk ağzı, gerçekçi bir şekilde yansıtılmıştır.

4.2.3. Filmin Geleneksel Kodlarla Değerlendirilmesi

Filmde geleneksel kodlar, birçok sahnede sıkça kullanılmıştır. İlk olarak mekânsal anlamda ailenin evi yoğun bir şekilde gösterilmiştir. Aile, toplumun manevi değerlerinin en güçlü olduğu birim ve birçok ilişkinin ilk önce öğrenildiği yerdir. Geleneksel Türk aile yapısında ev mahrem ve değerli bir yerdir. Filmde de tüm tartışmalar, üzüntüler, saygı sevgi, mutluluk ev içerisinde geçmektedir. Buradan hareketle dekor olarak da evde kullanılan eşyalar, kasabada yaşayan bir ailenin evini yansıtması bakımından doğru tasarlanarak sahnelenmiştir. Bir mobilya ustasının evinde olması gereken birçok el yapımı ürün kullanılmıştır. Örneğin; ev içerisinde tahtadan yemek takımı, yatak, dolaplar, kapılar, komidin, bahçede kullanılan tahta sedir evdeki eşyalardan bazılarıdır. Film kasabada çekilmiş ve kostümler de buna göre film içerisinde tutarlı gösterilmiştir. Kasabada kadınların başında yazma vardır ve altlarına da basma etek giyinmişlerdir. Zeliha da penye elbise giyinip başına taç takarak kasabada ki açık bir anne modelini yansıtmıştır. Kasaba-köy kültürüyle yansıtılan kıyafetler, bilinçli olarak seçilmiş ve inandırıcılık unsuru filmde sağlanmıştır.

Filmde, Türklerin ataerkil toplumla ilişkili olduğu, sahnelerde ailenin yapısı aracılığıyla gösterilmektedir. Turan Usta'nın, eşinin ondan önce uyanmamasına kızması, bunun bir örneğidir. Geleneksel aile modelinde kadın, her zaman daha erken kalkıp ev işlerine koşturmalı, kahvaltıyı hazır etmeli, çocuklarını ve eşine bakmalıdır, düşüncesi hâkimdir. Bu yüzden Turan Usta, ataerkil toplumlarda bulunan "baba" profili çizmektedir. Filmin genelinde de bu konumunu hissettirir.

Eşi Zeliha da ataerkil toplum yapısı altında olduğunun farkındadır. Bu yüzden boncuk işini bırakıp, çocuklarına ve evine daha çok vakit harcamak ister.

Turan Usta'nın hasta yatağında borcunu hatırlayıp Zati'ye ödetmesi, örnek bir davranış olarak gösterilmektedir. Müslümanlıkta düzgün bir insan borcuna her zaman sadıktır. Buradan hareketle, Turan Usta'da hak kavramına dikkat etmiş ve borcunu cüzi bir miktar da olsa ödetmiştir. Dinsel kodlar içinde yer alan hak hukuk kavramı, günümüzde biraz da gelenek haline geldiği için devamlılığını sürdürmektedir. Yukarıda örneklerle açıklanan dinsel kodlara bakıldığında; Turan Usta'nın gelenekçi bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Yeniliklere pek açık değildir ve yıllardır uğraştığı mobilya ustalığını bırakıp ihracata adım atması onun için çok büyük bir ilerleme demektir. Filmde birçok yerde geleneksel kodlar dil aracılığıyla aktarılmıştır. Bu kapsamda film, konunun amacına uygun çekilmiştir.

4.3.Geleneksel Bağlamda “Bir Sevda İşi” Filmi

TRT TV Filmleri kapsamında 2016'da çekilen Bir Sevda İşi filmi, dram-komedi ağırlıklı olup 95 dakika sürmektedir.

Resim 34. Bir Sevda İşi Filmi'nin Afışı

Tablo 3. Bir Sevda İşi Filmi'nin Künyesi

Yapımcı	Mustafa Ensari Dal, Volkan Atmaca
Yönetmen	Özkan Çelik

Senaryo	İsmail Doruk
Oyuncular	Selim Erdoğan, Uğur Çavuşoğlu, Cem Zeynel Kılıç, Erol Aksoy, Muhammed Cangören,
Genel Koordinatör	Merih Ertaş
Görüntü Yönetmeni	Serdar Özdemir
Sanat Yönetmeni	Hilal Siber

4.3.1. Filmin Konusu ve Özeti

Filmin Konusu: Elek ve Peçenek iki komşu köydür. Uzun yıllar sonra bu iki köy birleşip, belediye haline gelmiştir. Belediye başkanının vefat etmesiyle Peçenek'ten Musa Çay, başkanlığa aday olur. Elek'liler ise boş durmayarak başkanlığı hiç düşünmeyen Yasin Bedir'i dolduruşa getirip, aday olmasını sağlamışlardır. Film, ikili arasında ki seçim yarışını konu edinerek ortaya çıkan sonuçları anlatmaktadır.

Filmin Özeti: Film, Ökkeş dayının köy halkını toplayıp konuşma yapmasıyla başlar. Ökkeş dayı, Peçenek ve Elek köyünün muhtarıdır. Uzun uğraşlar sonucu iki köyü birleştirmeyi başarmıştır. Köy halkına, iki köyün artık birleşip Kümbet Belediyesi olduğunu söyler. Belediyenin yerini ayarlamak için iki köyün halkıyla da konuşur ve belediye binasının iki mahallenin tam ortasına kurulmasını ister. Anlaşmayı sağladıktan sonra Ökkeş dayı ayağa kalkar ve kalbi sıkışır. Köy halkı kurtarmak için çok çabalasa da Ökkeş dayı, hayatını kaybeder.

Resim 35. Bir Sevda İşi, Ökkeş Dayının Belediye Binasının Yerini Ayarlamaya Çalıştığı Sahne

Köy halkı artık yeni belediye başkanını belirlemek zorundadır. Peçenek köyü, başkan adayını belirlemiştir. Elek köyü de başkanlığı onlara bırakmak istememektedir. Bu yüzden kendi içlerinde başkan adayı ararlar ve kahvenin önünden geçen yaşlı bir adam durur ve “benim bir adayım var; Yasin Bedir” der. Önce kahve halkı, adama güler ama sonra çok mantıklı gelir. Çünkü Elek köyünde aday olabilecek başka kimse yoktur. O esnada kahveden içeri Yasin, girer ve kahve halkı “buyurun başkanım” der. Yasin, “ben anlamam o işlerden olmaz, yanlış anlaşılma olmuş” der. Herkes, Elek sahipsiz değil, aday gösterilmeli diye ısrar eder. Bunun üzerine Yasin, eşiyle konuşur ve eşi de kendisine destek verir. Yasin’in yakın arkadaşı Kudret’te “bu seçim işleri bir ayrı yürür seni yorar üzer yol yakinken vazgeç, bilmediğin işlere soyunma” diyerek ikaz eder. Yasin, Milli Mutluluk Partisi’ne giderek oradan belediye başkanlığına aday olur. Musa’da Nizam ve İntizam Partisi’nden başkanlığa adaydır.

Musa, poster bastırmıştır ve Yasin de koşa koşa fotoğrafçıya giderek fotoğraf çektirir ve poster bastırırlar. Musa, yardımcısıyla Yasin’in beyaz eşya dükkanına gelerek; “bak Yasin seni severim bilirsin, beni destekleyin, encümenin çoğunu size veririz, belediyede kaç kişi çalışırsa yarısı sizin olur yarısı bizim” der. Yasin, arada kalmaktadır ve o sırada Yasin’in yardımcısı Mülayim söze atlayarak, “tamam güzel teklif o zaman siz çekileceksiniz” der. Musa da “biz teklifimizi ettik sonra üzülmeysin” diyerek kalkar gider.

Resim 36. Bir Seveda İşi, Musa ve Yasin’in Posteri

Yasin ve Musa hemen seçim ekibi kurmaya başlarlar. İkisi de birbirlerinin içine casus yerleştirir. Yasin'in seçim ekibi, bize “telefon lazım” der ve Mülayim hemen söze atlayarak “alırız merak etmeyin”, diye cevap verir, Yasin de mecbur kalır ve tamam, der. Yasin, kahveye giderek köy halkıyla muhabbet eder. İçlerinden biri, “başkan olunca belediye nereye kurulacak”, der. Yasin de tabi ki “köye kurulacak, seçimde oy vermeyi unutmayın, Peçenek'te hışmınız, dostunuz varsa onlara söyleyin mutlaka bana oy versinler”, diyerek köy halkını uyarır. Yasin kahvehaneye de telefon çektirir, halka çay ısmarlar ve sürekli halkın masraflarını karşılamaya başlar. Ayrıca kahvehane sahibi içilmeyen çayları lavaboya döküp Yasin'e devamlı hesap yazmaktadır. Köyün oy sayısını saymak için tesbih alınır. Bu sırada Yasin, seçim ekibinde çalışan Kamil'i sorar. Arkadaşı da Kamil'in kuş uçurtmadığını söyler fakat Kamil ve arkadaşları, çalışmayıp okul bahçesinde içmektedir. Bunun üzerine Yasin de Mülayim'in verdiği akılla denetimi sıkı tutmuştur.

Yasin, “seçimi kazanmak için ne lazımsa yapcaz, milletvekilini de getirtecez, köy dışındakileri de getirtecez, ondan sonrada bu belediyenin bayrağını getirip bu köye dikecez, bu bi sevda işi başka bi şeye benzemez” diyerek kükrer ve halk tarafından alkışlanır. Eşi de evde; “alışveriş etmek isteyen varmış ama elleri darmış, bende sana sormadan buyrun gelin dedim” der. Yasin de “gelsinler gelsinler şu sıralar kimseye yok demek yok” diyerek cevap verir. Ertesi sabah, halk arabalara binerek konvoy oluşturur ve hepsinin benzin parasını da Yasin ödemiştir. Köy meydanında dolaşmaya başlarlar. Yasin, halkı selamlayarak eline megafon alır ve kendini tanıtır.

Resim 37. Bir Sevda İşi, Konvoy Sahnesi

Yasin, akşam olur ve kahvehaneye gider. Kahveye bağlattığı telefonu eline alarak uzakta yaşayan köylüleri aramaya başlar. Aynı sırada Musa da telefon konuşmaları yapar. İkisi de konuştuğu kişilere, yol paralarını vereceğini, ceplerine harçlık koyacaklarını söyleyerek oy kullanmaya davet eder. Yasin eve gider ve eşine artık para kalmadığını, bankadan kredi çekeceğini söyler. Bunun üzerine eşi, "bileziklerimi al" der ve Yasin kabul etmez. Ertesi gün olur, Mülayim koşa koşa gelerek, vekilin haftaya yedi kişiyle geleceğini ve uçak biletlerinin alınması gerektiğini söyler. Diğer bir taraftan da Peçenek köyünden gelen düğün davetiyesini uzatarak "bu düğüne kesin gitmemiz lazım" der. Bu kadar masrafın altından nasıl kalkacağını bilemeyen Yasin, soluğu bankada alır ve yayladaki evi ve dükkanı ipotek etmek gerektiğini söyler.

Yasin ve ekibi, milletvekili getirtmeyi düşünürken, Musa önce davranarak vekille aynı arabaya biner ve halkı selamlar. Yasin de eşinin bileziklerini alarak Mülayime verir ve gidip bozdurarak uçak bileti almasını söyler. Mülayim altınları alır ve birkaçını götürüp eşine verir. Bir sonraki gün vekil için araba kiralanır ve milletvekili Yasin'e, kendisini arkadan arabayla takip etmesini söyler. Arabayla takip etmeye başlarlar fakat yetişemezler. Vekilde köyün içinde bir tur atarak yoluna devam eder. Vekil, doğru düzgün selam vermeden gittiği için köy halkı da söylenmeye başlar. Böylece Yasin'in itibarı da köy halkının gözünde düşmüş olur. Seçim günü gelir. Köy halkı oyunu kullanır. 572 oy Musa'ya çıkarken Yasin'e de 20 oy çıkar. Yasin, sonucu duyduğunda büyük yıkıma uğrayarak ellerinde avuçlarında hiçbir şey kalmadığını belirterek, yaylada ki evini de Mülayim'in satın aldığını eşine söyler. Bu sırada Yasin'in yakın arkadaşı Kudret, evlerine gelmiş ve ona teselli de bulunarak "bir şekilde dükkânı açarız üzülme" der. Kızı konuşmalara kulak misafiri olur ve biriktirdiği altınlarını getirip babasına verir. Musa ise belediye binasına tek başına girer ve odaya geçtiğinde umduğunu bulamaz. Böylece film, Musa'nın odada ki yalnızlığıyla biter.

Resim 38. Bir Sevda İşi, Musa'nın Makamına Geldiği Sahne

4.3.2. Bir Sevda İşi Filmi'nde Geleneksel Unsurların Kullanımı

4.3.2.1. Dekor ve Mekânlar

Bir Sevda İşi filminde kullanılan mekânlara bakıldığında; sahneler daha çok kahvehanede çekilmiştir. Elek ve Peçenek köyünde seçim yarışına giren iki başkan adayı, kendi köylerinde seçim kampanyalarını hep kahvede yürütmüştür. kamuoyunun oluştuğu ve şekillendiği sosyal ortam, kahvehane olarak gösterilmiştir. Örneğin; Ökkeş dayı, belediye binasının yerini ayarlarken, Yasin ve Musa başkan adayı olduklarını açıkladıklarında, seçimle ilgili tüm işlerin yürütüldüğü ve duyurulduğu yer olarak kahvehane kullanılmıştır. Türklerin geleneksel zaman geçirme mekanı haline gelen kahvehanelerin yaklaşık 600 yıllık bir tarihi vardır. Kahvehanede kültürel aktarım sağlanmasının yanı sıra her mesleği, yaşı, eğitimi kabul eden bir mekândır. Bu sebeple kahvehaneler, herkesin ulaşabileceği bir alan haline gelmiştir. Eskiden bu mekânlar, insanların namazı beklemek için uğradıkları yer olurken bu yapı zamanla değişmiş ve boş zamanda gidip stres atılan yer olarak görülmeye başlanmıştır. Filmde de köy halkı, genelde kahvede oturup çay içmekte, televizyon izlemekte ve oyun oynayıp muhabbet etmektedir. Filmde gösterilmek istenilen kahve kültürü, sahnelere sıkça yansımıştır. Diğer bir sahne ise köy meydanında geçmektedir.

Konvoyun toplanması, başkan adaylarının megafonla konuşma yapması, vekillerin köy halkını selamlaması, düğünlerin yine meydanda yapılması bazı örnek sahnelerdir. Böylelikle köy meydanı, mekân olarak sosyal ilişkilerin ve birçok

faaliyetin de yürütüldüğü yerlerdir. İnsanların, eskiden dış tehditlere karşı kendilerini korumak ve ortak bir alanda toplanarak kontrolü sağlamaları sebebiyle meydanlar ortaya çıkmıştır. Köy meydanı da filmde kamusal bir alan olarak yansıtılmıştır. Son mekân olarak; Kümbet Belediye binasında Musa'nın makam koltuğuna oturduğu sahne görülmektedir. Köyde makam odası gösterişsiz yani daha sade yansıtılmıştır.

Resim 39. Bir Sevda İşi, Milletvekilinin Meydanda Köy Halkını Selamlaması

Filmde geçen dekorlar; Yasin'in maddi durumu köy halkına göre iyidir, bu yüzden evinin içini yaptırmıştır. Koltuklar yeni mobilya olsa da eşi, üzerlerine örtü sermiştir. Ayrıca, diğer köy evleri gibi onlar da sobayla ısınmaktadır. Yasin'in beyaz eşya dükkânında ise gaz lambası bulunmaktadır. Eskiden mekânların aydınlatmasında kullanılan gaz lambaları günümüzde daha çok dekor olarak kullanılır. İki köy kahvehanesinde de duvara asılı kilim, dua ve eski fotoğraflar bulunur. Ayrıca tahta sandalyeler, Türk bayrağı, tavana asılmış gaz lambası, kahvenin ortasına kurulu soba ve üzerinde güğüm vardır. Sobalı mekânlarda kullanılan güğüm; bulaşık yıkamak, çay suyu kaynatmak, banyo için su ısıtmak gibi işlerde kullanılır ve daha çok köylerdeki mekânlarda bulunmaktadır. Ayrıca plastik musluk hortumu da eski evlerde kullanılan bir eşya olmuş kahvehanenin musluğunda da takılı halde filmde görülmektedir. Yeni kurulan modern evlerde, plastik musluk hortumu kullanılmamaktadır.

Resim 40. Bir Seveda İşi, Kahvehanede Kullanılan Dekor

Diğer bir dekor ise köy meydanında gezdikleri seçim araçlarıdır. Kamyonları, balonlarla süsleyerek seçim aracına çevirirler. Peçenek'in adayı Musa ve Elek'in adayı Yasin, eline megafon alır ve bu seçim araçlarıyla köyü turlayarak kendilerini tanıtır. Megafon, eskiden birçok işi duyurmak için kendini gösteren bir cihaz olmuştur. Önceleri megafonla ezan okunur, sebze-meyve satıcıları mahalleye geldiğini duyurur ya da seçim propagandası için kullanıldığı bilinmektedir. Günümüzde radyo ve televizyon kanallarının artması, sosyal medyanın kişinin kendini tanıtmayı için uygun bir alan olması, seçim tanıtımına adına önemli gelişmelerdir.

Resim 41. Bir Seveda İşi, Megafonla Seçim Aracında Gezdikleri Sahne

Köy meydanında yapılan düğünde, uzun masalar kurulmuştur. Ampuller asılmış ve balonlarla meydan süslenmiştir. Diğer bir taraftan da davul zurna çalmaya başlamıştır. Türk kültüründe davul zurna ile düğün yapmak gelenek ve görenek içerisinde yer alır. Türk coğrafyasında davul zurna, simgesel değerler taşır. Örneğin; Orta Asya Türklerin’de bazı mezarların içerisinde davul bulunduğu bilinmektedir. Ayrıca yine davul zurna musikisiyle birlikte hastaları tedavi ettikleri için özel bir değer atfedilmiştir. Davul, aynı zamanda Türk devletlerinde bir sembol haline de gelmiş ve güçlü bir yapıyı da vurgulamıştır. Filmin son sahnesinde Musa’nın odasında yansıtılan dekorlar ise duvara asılı Atatürk portresi, koltuk, masa ve üzerinde de Türk bayrağı, telefon, kalemlik bulunmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk’ün portresi her kamu kurumunda bulunmaktadır. Ayrıca Türk bayrağı da Türk milletinin simgesini oluşturması bakımından, bu iki değerli unsurun sade bir biçimde dekore edilen belediye başkanı odasında kullanıldığı görülmüştür.

4.3.2.2. Kostümler

Filmde geçen kostümlere bakıldığında; erkekler gömlek, süveter, yelek ve üstlerine ceket giymektedirler. Bazı köy büyüklerinin kafasına da takke taktığı görülür. Kadınlar ise başörtü olarak yazma, basma etek ve üstlerine şal almıştır. Türk kültüründeki köy giyimini yansıtması bakımından filmde tutarlı kostümler seçilmiştir.

Resim 42. Bir Seveda İşi, Köydeki Erkeklerin Giyimi

İki başkan adayının eşi daha moderndir. Elbise giymekte, saçlarına şekil verip makyaj yapmaktadırlar. Yasin'in eşi daha çok başkan karısı profili çizmektedir ve köyde bulunan kadınlardan farklı giyinmektedir. Yasin, başkan adaylığını eşine açıkladığında, "beni başkan karısı yap başka bişe istemem", deyişinden de bu durum anlaşılmaktadır. Aynı şekilde Musa'nın eşi de köy kadınlarından daha havalı elbiseler giymekte ve seçim günü eşinin, başkan seçileceğini düşünerek saçını yapmakta ve oy vermeye gitmektedir. Bu nedenle ikisi de diğer kadınlara nazaran daha özenli giyinmekte ve eşlerini temsil etmektedirler.

Resim 43. Bir Sevda İşi, Başkan Adaylarının Eşlerinin Giyimi

Başkan adaylarının da sürekli takım elbise giydiği görülmektedir. Statüleri köy halkından daha farklı olması nedeniyle seçime kadar kıyafetlerine özen göstermiş hatta terziye özel dikim sipariş vermişlerdir. Filmde de Mülayim, Yasin'e "yarın terziye gidicez unutma", der. Yasin de "ya terziye ne gerek var hazır giyeriz", diye cevap verir. Mülayim ise "ya başkan hazır elbise mi giyer nerde görülmüş" diyalogundan, kıyafetlerine özenli davranmaları gerektiği anlaşılmaktadır.

Resim 44. Bir Sevda İşi, Terzinin Musa'dan Ölçü Aldığı Sahne

4.3.2.3. Ritüeller

Filmde gösterilen ritüellere bakıldığında; Ökkeş dayının cenaze töreninin ardından Yasin eve gider ve eşi de cenaze evi için yemek hazırladığını, söyler. Türklerde cenaze evlerinde eş dost mutlaka yemek yaptırır ya da helva yapar getirir.

Ölen kişinin yakınlarına yardım etmek ve dayanışma içinde olmak Türklerin sıkça yaptığı adetlerdendir.

Filmde; köyden bir kişi Yasin'in dükkânına gelir ve beyaz eşya bakar fakat elinin biraz dar olduğunu söyler. Yasin de istediğini seç beğen al, paranın ne önemi var, diyerek adamı rahatlatır. Başka bir sahnede ise Yasin'in eşi, alışveriş etmek isteyenler varmış ama elleri darmış ben de sana sormadan buyurun gelin dedim, der. 1800'lü yıllardan beri Türklerin yardımlaşmayı, güveni öne çıkardığı veresiye sistemi, günümüzde artık çok nadir görülmektedir. Genelde küçük şehirlerde, kasaba, köy gibi yerlerde insanlar birbirini tanıyorsa güvenip veresiye yazdırabilir. Böylece veresiyede satıcı, halden anlayarak müşterisine kolaylık sağlamış olur ve yaptığı alışverişin parasını sonra ödemesine izin verir. Filmde de aynı samimiyet yansıtılmaya çalışılmıştır.

Filmde yansıtılan bir başka gelenek ise köyde gerçekleşen düğündür. Birçok sandalye etrafa dizilmiştir ve süsleme yapılarak köy halkı düğüne çağrılmıştır. Düğünlerde hangi yöre olursa olsun Türkler'de halen devam eden adet, davulcu ve zurnacıya para verilmesidir. Genelde düğün sahibi parayı çıkarır verir ya da önemli biri düğüne geldiyse ondan para alınır. Filmde de davul zurna ekibi, iki başkan adayının yanına giderek onlardan para istemiştir. Daha sonra başkan adaylarını kalkıp oynamaya davet ederler. Köy halkı da katılarak, hep birlikte oynamaya başlarlar. Böylelikle, iki aday rakip olmaktan çıkıp o anda eğlenerek vakit geçirmişlerdir. Türk kültüründe folklorun çok önemli bir yeri vardır. Düğünde ya da başka bir kutlamada bir araya gelen insanlar, yöresel müzikleriyle eğlenir ve kaynaşırlar.

Resim 45. Bir Sevda İşi, Musa ve Yasin'in Oynadığı Sahne

Seçim zamanında iki adayda konvoy oluşturmuştur. Toplu bir biçimde hareket etmek ve bir arada bulunmak başkan adaylarının kendilerini daha güçlü hissetmelerini sağlamıştır. Türklerde, kutlama, düğün, seçim gibi zamanlar olduğunda peş peşe arabalar dizilerek korna çalılıp tur atılır. Göçebe toplumlardan itibaren insanlar sürekli bir arada yaşamış ve birbirlerine destek olmuşlardır. Bu da günümüze kadar Türk kültüründe alışılmış bir ritüel olmuştur. Filmde geçen diğer bir sahnede ailenin birlikte sofrada oturup yemek yemesidir. Yasin'in eşi, eve kocası gelmeden yemeğe oturmaz. Burada da kadının ailedeki görevi belirtilmiş, evde yemek yapıp çocuğuna bakan bir profil çizilmiştir. Filmde, hep birlikte muhabbet ederek yemek yemeleri, ailenin birlik beraberliği güçlendirici yönünü vurgulamıştır.

Resim 46. Bir Sevda İşi, Ailenin Sofraya Oturduğu Sahne

4.3.2.4. Dini Kodlar

Filmin ilk sahnesinde Ökkeş dayı, kurulacak olan yeni belediye binasının yerini ayarlamaya çalışmaktadır. Bunu yaparken de iki köyün hakkını da gözeterek binanın tam ortaya kurulması gerektiğini, söyler. Köy halkının kalbini kırmak ya da kimsenin birbirine hakkı geçsin istememektedir. Böylece Ökkeş dayı, adaletli davranmaya çalışmış ve kul hakkı yemekten korkmuştur. Toplumun eşitliği, adaleti gözetmesi bir milleti ayakta tutar. Eğer adalet sağlanmazsa ve değerler göz ardı edilirse bir toplumda yavaş yavaş kopmalar meydana gelir. Adaletli davranmak ve

insan haklarına saygılı olmak, İslam'ın değişmez kurallarından biridir. Filmde de bu kavramların önemi, Ökkeş dayının örnek hareketiyle yansıtılmaya çalışılmıştır. Diğer bir dinsel kod ise Ökkeş dayıya yapılan cenaze törenidir. İslamiyet dininde ölen bir kimse için önce camide cenaze namazı kılınır ardından toprağa gömülür. Cenaze töreninde, ilk önce önde giden imam sahnede görünür. Üzerinde cübbesi vardır ve kafasında da takkesi bulunur. O sırada camiden sela sesi gelir ve köy halkından birkaç kişi tabutu omuzlarına alır. Musa da yüksek sesle “Allah rahmet eylesin, mekânı cennet olsun” diye bağırır. Köy halkıda “amin” diye cevap verir. Sonra da toprağa verilir.

Resim 47. Bir Sevda İşi, Cenaze Kaldırma ve Toprağa Verme

İslamiyet’de ölen bir kimsenin adetlere göre gömülmesi ve dua okunması çok önemlidir. Çünkü din geleneklerine göre ölünün yattığı yerde rahat ettirilmesi gerekir. Bu yüzden Allah’ın rahmeti istenir ve herkes hakkını helal eder. Her dinin belli sembolleri vardır. İslam’ın en önemli sembollerinden biri şüphesiz camidir. Filmde de cami sembolü, cenaze töreni öncesi sela verilirken gösterilir. Geleneksel ve dinsel kodun birbiriyle bağlantılı olduğu başka bir unsur da tespihtir. Osmanlı’da tespih kültürü, günlük hayatta çok kullanılmış ve üretimi de daima devam etmiştir. O günden bugüne tespih, çeşitli amaçlarla halen kullanılmaktadır. Daha çok dinsel bir işlevi olsa da aksesuar ya da koleksiyon parçası görevi de görmektedir. Özellikle erkeklerde elin boş kalmaması, bir oyalanma aracı olarak tespih çekilir. Bu amaçlı kullanım için 33’lük ya da 19’lük tespihler de alınmaktadır. Filmin başka bir sahnesinde, iki başkan adayı da oy saymak için yardımcılarını tespih aldırılmaktadır. Tespih çekmek, dinsel açıdan bakıldığında; Allah’ı 99 kere anmak demektir ve yapılan ibadetin uzantısı olarak görülür.

Resim 48. Bir Sevda İşi, Tespih Çekme ve Tespihle Oy Sayma Sahnesi

4.3.2.5. Dilsel Kodlar

Film içerisinde de sözlü olarak ifade edilen dilsel kodlara bakıldığında;

Ökkeş dayının, belediye binasının yerini ayarlamaya çalıştığı sahne;

- Musa: Binayı, kuralım bizim Peçenek'te ki okulun yanına.
- Mülayim: Elek'de ki okulun yanına kuralım hem ilçeye yakın olur.
- Ökkeş dayı: Bakın yiğenlerim ben şimdiye kadar kimseyi kırmadım. Eee fazla zırıldamayın da usul öğrenin, eğer bilmiyorsanız da gelin ben öğreteyim.

Ökkeş dayı, köyün muhtarı olarak Elek ve Peçenek köyünü birleştirmek istemiştir. Bunun üzerine hem köyün muhtarı hem de büyüğü olarak ilk söz kendisine düşmektedir. Musa ve Mülayim de söze karışarak akıl vermeye kalktıkları için Ökkeş dayı sinirlenir ve her şeyin bir usulü, yolu yordamı olduğunu belirtir. Ayrıca burada Ökkeş dayı adaleti sağlamaya çalışmaktadır. Belediye binasının iki köyün ortasına kurulmasını teklif ederek köy halkına eşit davranmıştır.

Mülayim'in köy halkıyla konuştuğu sahne;

- Köy halkı: Mülayim efendi, Peçeneklisi Eleklisi mi kaldı? Biz bir olup Kümbet olmadık mı?
- Mülayim: Eğer başkanlığı Peçeneklilere kaptırırsak evlatlarımıza bunun vebalini ne bu dünyada ne ahirette verebiliriz.

Mülayim, Peçenek köyündeki başkan adayı kazanırsa Elek köyünün boyun eğeceği ve artık o köyün himayesinde anılacağını düşünerek, köyden aday çıkarmaları gerektiğini yoksa büyük günah altına gireceklerini belirtmiştir. Mülayim, ileride çocuklarının istikbalini, diğer köyün yaşatması olası zorlukları

göz önünde bulundurarak ahirette çocuklarına karşı hesap vermek istemediğini söylemiştir.

Musa'nın meydanda konuşma yaptığı sahne;

- Sevgili hemşerilerim ayrı gayrı olmayacak artık. Benim adım Musa, babam Peygamber adı koymuş. Hz. Musa Efendimiz ne yapmış, bastonuyla Kızıldeniz'i ikiye ayırmış. Ben ne yapacam, Peçenek ile Elek'i birleştirecem.

Musa, birleştirici bir dil kullanarak Musa peygamber örneğinden hareketle ikna etmeye yönelik bir propaganda modeli gütmüştür. Köy halkına, babasının bu adı boşuna koymadığını, Musa adının bir ağırlığı ve uygulamada gerçekçi bir hal alacağını anlatmaya çalışmıştır. Peygamber adını taşıyarak kendisinden zarar gelmeyeceğini, doğru bir insan olduğunu belirterek halka güven aşlamayı amaçlamıştır.

Yasin'le Mülayim'in arasında geçen diyalog;

- Mülayim: Yav başkanım bu Musa'nın kardeşi Cambaz Mustafa var ya, biliyorsun abisiyle kanlı bıçaklı.
- Yasin: Abisiyle düşman olandan bize hayır gelir mi?
- Mülayim: Şimdi başkan, ben bunu eskiden beri tanırım bunun dini imanı para. Musa'nın gızdığı şeyi yapmayı farz bilir bu.

Yasin ve Mülayim, Musa'nın kardeşinin gözünü para ile boyayıp, kendilerine oy vermelerini tasarlamaktadırlar. Bunun üzerine Yasin, aile bağlarını öne çıkararak kendilerine bir hayır gelmeyeceğini belirtir. Türk kültüründe aile içi ilişkiler çok sağlamdır ve kopukluk yaşanmamasına özen gösterilir. Bu yüzden Yasin, Musa ve kardeşinin küs olmasından dolayı ailesini önemsemeyip hala küs olan bir kişinin, başkasının isteğini önemseyeceğine ihtimal vermez.

Yasin seçimi kaybettiğinde Kudret'le yaptığı konuşma;

- Yasin: Her şey gitti. Dükkan, tarla, yayladaki ev de gitti. Tarladaki evi kim almış biliyon mu? Mülayim almış. Susma gonus, haklıydım de, eşeksin sen de.
- Kudret: Boşver şimdi haklıyla haksızı ayırmayı. Bu ne hal toparlan biraz. Biz ne güne duruyoruz, bi yol bulur açarız dükkânı.

Yasin, seçimi kaybetmesiyle birlikte Kudret'in ne kadar haklı olduğunu anlayarak ona karşı mahcubiyetini dile getirir. Yasin'in elinde avucunda seçim yatırımından dolayı hiç para kalmamıştır ve Kudret'te kendisine yardım edeceğini, arkadaşlığın dostluğun önemini vurgulayarak “biz ne güne duruyoruz” diye Yasin'e çıkışır. Yasin, Kudret'i dinlemeyerek çıktığı başkan yolculuğunda seçimi kaybettiği için bir daha Kudret'in yüzüne bakmayacağını düşünmüştür. Kudret ise Yasin'i teselli ederek her zaman dostunun yanında olacağını belirtir.

Filmde kullanılan dile bakıldığında; film, Dereli-Kümbet Yaylası'nda geçmektedir. Diyaloglardan da anlaşıldığı gibi yöresel bir dil kullanılmıştır. Köy ağzı, filmde birçok yerde kendini hissettirmiş ve filmi tutarlı kılmıştır. Bir Sevda İşçi filminde köyde ki büyüklerin, başkan adaylarının ve bölgenin farklı statülerinde bulunan insanların da hep bir ağızdan konuştukları gösterilmiştir.

4.3.3. Filmin Geleneksel Kodlarla Değerlendirilmesi

Filmde, köy hayatını olduğu gibi yansıtabilmek için birçok geleneksel unsurun, gerçekçi bir şekilde sahnelere aktarıldığı görülmektedir. Öncelikle mekân olarak köy meydanı filmde sıkça gösterilmiştir. Seçim konuşmalarından düğünlere kadar birçok etkinlik köy meydanında, halkın içinde yapılmaktadır. Bu bakımdan Türk kültür ve geleneklerinin devamı için köy meydanının önemi gösterilmiştir. Mekân olarak kullanılan diğer yerler, filmin amacına uygun olarak seçilmiş ve filmde kullanılmıştır. Diğer bir geleneksel kod olarak filmde kullanılan seçim aracına bakıldığında; iki adayın seçim arabası da kamyondur. Genelde köy yerlerinde kamyon tarzı araçlar, düğün arabası gibi de kullanılırken seçim aracı olarak da tercih edilmektedir. Yasin, konuşma yaptığında kamyonun önüne posterini asmış ve kamyonu balonlarla süsletmiştir. Köy kasaba gibi yerlerde halkın, başkan adaylarını benimseyip, kendinden hissedilmesi için köy halkında da var olan araçlardan tercih edilmektedir. Yine filmde yansıtılan başka bir geleneksel unsur da köy halkının giyimidir. Köydeki kadınlar, başkan adaylarının eşleriyle karşılaştırıldıklarında daha geleneksel giysileri giydikleri görülmektedir. Başlarında oyalı yazma, entari ve basma etek tercih etmişlerdir. Filmde erkekler de köy yaşamına uygun bir şekilde görülmektedir. Başkan adaylarının kıyafetleri ise

daha resmi ve moderndir. Filmde sosyo ekonomik statü farkı kostüm aracılığıyla da yansıtılmıştır.

Türk kültüründe yardımlaşmak, bir gelenek haline gelmiştir. Yasin de dükkânına gelen müşterilerine para sormamakta ve istedikleri zaman ödeme yapabileceklerini, söylemiştir. Türkler’de var olan bu ritüeller sayesinde insanlar birbirine güvenip, dayanışma içerisinde olurlar. Filmde yansıtılan dinsel kodlar ise geleneksellikte tutarlı bir biçimde verilmiştir. Örneğin; birçok sahnede erkeklerin elinde tespih gösterilmiştir. Tespih, hem geleneksel bir sembol olmuş hem de dini bir kod olarak yansımıştır. Filmin genelinde sözlü olarak dini ifadeler fazlaca yer alırken dinsel kodlar, sıkça kullanılmamıştır.

Musa’nın eline megafonu alarak köy halkına konuşma yaptığı sahnede; babasının kendisine bu adı boşuna koymadığını, adının peygamber adı olduğunu anlatmaya çalışmıştır. Sözlü olarak ifade edilen bu konuşma, köy halkını ikna etmeye yöneliktir. Filmde bunun gibi birçok örnek, sözlü biçimde aktarılmaya çalışılmıştır. Bu açıdan dilsel kodlar, fazlasıyla filmde kendine yer bulmuştur.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Kültür, bir milletin tüm değerlerini içinde bulunduran değerli bir hazinedir. Edinilen bu değerler, geçmişten gelen birikimleri kapsamaktadır. İlkçağlarda sözlü kültürle birlikte toplum kendine has bir hayat tarzı oluşturmuş ve git gide bu kültür, farklı toplumlardan da etkilenerek değişmiştir. Her bir toplumun farklı inançları, hayat görüşü, davranış tutumları olsa da beraber yaşamaya başladıklarında hepsinin bir arada harmanlandığı görülmüştür. Kültürel yayılma ile gerçekleşen bu olgu zamanla, bireyde toplum bilincinin oluşmasına temel oluşturmaya başlamıştır. Farklı kültürlerle iç içe olmak aynı zamanda ortak bir dil yaratmanın gerekliliğini de ortaya koyar. Böylece oluşturulan ortak kültür, her daim değişime ve dönüşüme açık olur. Kültürel benzeme ile birlikte bu değişimi daha çok geri kalmış toplumlar takip eder.

Sanayi Devrimiyle birlikte toplumlar arasındaki fark daha fazla açılmıştır. Modern dünyayı şekillendiren birtakım unsurlar kültürleri devamlı etkilemekte ve gündün güne değiştirmektedir. Böylelikle coğrafi konumu itibariyle Türk kültürü, bu değişimlerden etkilenmiş ve çeşitlenip gelişmiştir. Bu gelişme, Sanayi Devrimi öncesine kadar daha yavaş ilerlemiştir. Çünkü Sanayi Devrimi, üretim başta olmak üzere birçok yeniliği beraberinde getirmiştir. Bu durumda Türk kültür ve geleneklerinde yaşanan birtakım değişimler yavaş yavaş toplumu geleneksel unsurlarından uzaklaştırmaya başlamıştır. Toplumun direği olan gelenekler, bir milletin devamlılığı için çok önemli bir rol oynamaktadır. Gelenekler, geçmişte var olan belli kuralların aktarılması değil de geleceğe ışık tutması bakımından sağlanan birikimlerdir, denilebilir.

Gelenekler, kuşaklar arası aktarım açısından kendini en iyi dil ile ifade eder. Örneğin; atasözleri, deyimler, ninniler, maniler, türküler, destanlar, geleneksel Türk tiyatrosu, şiirler vb. öğelerle günümüze kadar ulaşmıştır. Böylelikle toplum tarafından benimsenmiş bir tür söz kalıpları, geleneğin aktarılmasında önemli rol üstlenmektedir. Kültürel değerler, milli birlik beraberlik ve toplumun yapı taşı oluşturması bakımından bireylere yol gösterir. Çünkü geleneklerin içerisinde her alandan ders çıkarılabilecek kesitler vardır. Komşuluk ilişkilerinden, el sanatlarından, dönemseller olarak giyim-kuşam kültüründen, didaktik anlatılardan vb. konularda geleneklerin izlerine rastlanmaktadır. Geleneklerin kimlik kazandırdığı birçok alan vardır. En önemlilerinden biri İslam dinini yayma çabalarıdır. Bunu bir

gelenek haline getirerek tüm peygamberler bulunduğu bölgede uğraşmıştır. Böylece insanlara Müslümanlığın güzel bir din olduğunu anlatmaya çalışmışlardır. Onlara kalan bu geleneği Allah için devam ettirmişlerdir. İnsanın hayatına, uymaları gereken birçok düzenleyici kural getirmişlerdir. Bu düzenleyici kurallar öncelikle sosyal yaşantıda kendine yer bulmuştur. Örneğin; doğumdan sonra gerçekleşen ritüeller, cenaze törenleri, insanların birbirleriyle olan ilişkileri, düğün-nişan törenleri, yeme içme vb. gibi. bu türdeki düzenleyici kurallar, özellikle aile içerisinde kendine yer bulmaktadır.

Geniş ailelerin akrabalık bağları daha güçlüdür ve daha çok ataerkil bir yapıya sahiptir. Kalabalık yaşandığı için aile içerisinde bir düzen vardır. Çekirdek ailede; anne, baba ve çocuktan oluşmaktadır. Bundan dolayı aile bağları çok güçlü değildir ve aile bireyleri kendi içerisinde yalnızlaşmaktadırlar. Elbette bunun temelinde birçok neden yatmaktadır. Öncelikle, geniş aileden çekirdek aileye geçilmesi kırsal göçle birlikte artmıştır. Göç eden aileler, uyum problemiyle karşılaşarak sosyal ve ekonomik sıkıntılar yaşamışlardır. Bu durumda aile içerisinde şiddeti artırmış ve bireyleri iletişimsizliğe sürüklemeye başlamıştır. Kadınların ekonomik özgürlüklerine kavuşmak istemeleri aile içi rolleri de değiştirmiştir. Önceden ev işlerini yapan, çocuklarına bakan bir imaja sahipken artık bu görüş değişmiş ve erkekle eşit konuma gelmiştir.

Aile içerisinde bireylerin birbirleriyle geçirdiği vakit azlığından ötürü çocuklar da sevgiyi dışarıda arar. Teknolojiyle tanışan çocuklar, tüm ilgilerini bu alana yansıtmaktadır. İnternette oyalanacakları çok fazla alan vardır ve kendilerini bu alanda sosyalleştirmektedirler. Bu durumda ise çocuk her şeyi ilk önce aile içerisinde öğrenmek yerine dışarıdan örnek alarak hareket eder. Oysaki evde öğreneceği her davranış, gelişimi açısından daha sağlıklıdır fakat anne babanın iletişimsizliğinden kaynaklanan birçok sorun, çocukta da çeşitli psikolojik rahatsızlıklara yol açar. Sağlıklı iletişim kuran bir ailede, anne baba bilinçli davranır. Çocuğuyla fazla vakit geçirir ve onun tüm sıkıntılarına eğilir. Böylece çocukta aileden hiçbir şey saklamaz ve kendini yalnız hissetmez.

Teknolojinin sağladığı her bilgi, kullan-at kirliliğine dönmüş ve geleneklerin toplumda kaybolmaya başlaması, modernizmin ileri seviyelerde olduğunu gösterir hale gelmiştir. Bu dönüşümün temelinde de endüstrileşme ve kapitalizmin olduğu kaçınılmaz bir gerçektir. Kapitalizmle birlikte geleneksellikten

uzaklaşan bireyler, tek tipleşmeye başlamıştır. İnternetin verdiği olanaklarla serbest piyasa genişlemiş ve herkes birbirinden gördüğünü yapar hale gelmiştir. Bireyler, sürekli başkalarıyla kendini kıyaslayarak tek tip hayat tarzını benimseyip modernizmin çarklarına takılı kalmışlardır. Modernizm, gelenekselliği kalıplaşmış olgularla sınırlandırdığı için gelenekselliğe karşı çıkmıştır. Dayanışmanın varlığını ortaya koyan geleneksellik, insanların yalnızlaşmasıyla birlikte parçalanmalara uğramış ve modernizmin amacına kavuşmasına neden olmuştur. Her ne kadar geleneksel yapı parçalanmalara uğrasa da toplumun var olan köklerinden bağımsız hareket etmesi imkânsızdır. Böylelikle toplumda kitle iletişim araçlarıyla beraber modernizmin üretim sürecine popüler kültür de katılmıştır.

Kapitalizm, popüler kültürü arkasına alır ve kitle iletişim araçlarının desteğiyle beraber toplumun beğenisine sunulan, suni bir tüketim kültürü yaratır. Örneğin; sihirli kutu olarak adlandırılan televizyona bakıldığında; hemen hemen her evde birden fazla televizyon olduğu görülmektedir. Bazı kuramcılar popüler kültürün bir ürünü olan televizyonu, boş zaman eğlencesi olarak nitelese de bireylerin bu durumdan memnun olduğu, özellikle ev kadınlarının günün çoğunda televizyon izledikleri bilinmektedir. Son zamanda artan televizyon kanallarıyla birlikte artık kullanıcıların kendi seçtikleri kanalı izlemeleri de bireyler açısından çok önemli bir unsur haline gelmiştir. Böylelikle hiçbir dayatma olmadan özgür bir şekilde ne izlemek istediğine karar vermektedir. Bu kadar alan yaratılmasının hem olumlu hem de olumsuz yanları vardır. Dış dünyadan haberdar olmak, öğretici sohbet dinlemek, kültür sanata dair her şeyi öğrenmek vb. olumlu taraflarıyken, korku kültürünün yayılması ve sürekli insanı ekrana bağlaması, televizyonda gösterilen reklamların da bireyleri, tüketim kültürüne zorladığı olumsuz yönleri de bilinmektedir. Popüler kültürle tüketim kültürü iç içe geçmiş vaziyettedir. Popüler olarak ortaya çıkan her olgu tüketilmek istenmektedir. Reklamlarda bu durumun en büyük destekçisidir. Bu durumda da sürekli akış halinde hızlı bir tüketim kültürü devam eder.

Özel televizyon kanallarının sayısının artmasıyla tüketim kültürü, Türk kültür ve geleneklerini de yozlaştırmıştır. Hemen hemen hiçbir televizyonda geleneklerin, milli değerlerin, kültürel unsurların gösterilerek, izleyicilere var olan yapı taşlarını hatırlattığı ve bilinçlendirdiği görülmemektedir. Genelde popüler kültürün istediği alanlar ve medya patronlarının yönlendirmede bulunduğu yayınlar

sadece yansıtılmaktadır. Bu bağlamda kamu kurumu yayıncısı TRT'ye çok fazla görev düşmektedir. Çünkü kurulduğu günden itibaren toplum yararına verilmesi gereken her yayını planlamak zorundadır. TRT'nin 2954 sayılı kanununda Yayın Hizmet İlkeleri ve uyması gereken görevleri bulunmaktadır. Türk milletinin genel ahlak ilkelerini gözetmek, milli birlik ve beraberlik sağlamak, doğru Türkçe kullanımı edinmek, manevi değerleri gözetmek, ön plana çıkan ilke ve görevlerden bazılarıdır. Bu ilke ve görevler doğrultusunda yayınlarını hazırlamak ve elbette ki dönemin yapısını, izleyicinin beklentilerini göz ardı etmeden içeriğini oluşturmaktadır. Hedef kitlenin nabzını tutmadan bir yayın politikası oluşturulamaz. Böylelikle kamu yayıncısı TRT, hem hedef kitlenin beklentileri hem de kültürel değerleri göz önünde bulundurarak yayınlar hazırlamaktadır. TRT'nin bölge radyoları dahil olmak üzere toplamda 16 radyo kanalı, 13 televizyon kanalı, 5 dergisi bulunmaktadır. Bütün bu yayın organlarındaki amacı; topluma fayda sağlamak, milli kültürün gelişmesine katkıda bulunmak, dil ve düşünce bütünlüğünü ön planda tutmak vb. denilebilir. Böylece yayın ilkeleri ve görevler sayesinde kamuoyu önünde yayınların, daha güvenilir hale geldiği bilinmektedir. Yayıncılığın toplumsal önemine vurgu yapan TRT, kamuoyu için bir proje daha gerçekleştirmiş ve şüphesiz gelecek için en değerli olan yayın arşivini, kullanıma açmıştır. Böylelikle geçmişle bugünün kucaklaşmasına olanak sağlamıştır.

TRT'nin kamuoyu için hazırlamış olduğu diğer bir proje ise; 2014'te başlattığı TRT TV Filmleri Projesi'dir. Gelenekleri canlandırmak ve aileyi bir arada buldurmak adına çıkarılan bu projede, televizyon filmleri çekilmeye başlanmıştır. Televizyon filmleri, artık unutulmuş bir alan olmuş ve tekrar canlandırmak için TRT, harekete geçmiştir. Bir okul olarak tasarlanan projede, yapım öncesi eğitimler, senaryo geliştirme ve yapım geliştirme gibi süreçler yer almaktadır. TRT'nin toplumdaki bireyleri, filmin tüm aşamalarına da dahil etmesi, kanalın toplumca benimsendiğini de göstermektedir. Yüzlerce senaryo içinden 33 senaryo belirlenmiş ve bu senaryolarında şu ana kadar 25'i çekilmiştir. Araştırmacı da çekilen bu 25 filmi geleneksellik çerçevesinde sınırlandırarak TRT'nin, kültürel değerleri ne kadar ön planda tuttuğu ve nasıl yansıtıldığını sorgulamıştır.

TRT TV Filmlerin 'den gelenekselliğin örtüştüğü ilk film, Bedir AFŞİN'in yönettiği 'Son Kuşlar' filmidir. Filmde, köy hayatı anlatılmak istenenle paralel verilmiş ve yönetmen gerçekçilik unsurunu sağlamıştır. Film, Bekir'in etrafında

dönmüş ve sürekli olarak köy halkıyla geçen diyalogları aktarmıştır. Bu diyaloglar, daha çok Bekir'e uyarı amaçlı verilmiştir. Çünkü Bekir, kuşları üreme mevsiminde vurduğu için köy halkı, başlarına gelecek felaketlerden korkmaktadır. Bu bağlamda da dilsel kodlar, genelde uyarı ya da nasihat verme anlamında filme aktarılmıştır. Türk kültüründe adabı muaşeret denilen kuralların toplum içinde önemi büyüktür ve bir toplumun inceliklerini ve imajını belirlemektedir. Filmde de bu kuralların bazı sahnelerde kullanıldığı görülmektedir. Bu tarz inceliklerin modern toplumlarda git gide yok olduğu bilinmekte ve geleneksel toplumlarda daha çok yaşatıldığı aşikârdır.

Filmde de cenaze töreninde, düğün sahnesinde, oda dedikleri hikâye dinleme yerinde bu kuralların ifade edildiği görülmektedir. Son Kuşlar filminde yansıtılan dekor, mekân, kostüm de köy hayatını, Türk gelenek ve adetlerini gerektiği ölçüde yansıtmıştır. Örneğin; kahve kültürü, sofraya düzeni, düğünler, camide vaaz dinlenmesi, el öpme geleneği, köy kadınları ve köy erkeklerinin giyimi, evde kullanılan tandır, gaz lambası, dam vb. Türk kültürünün bir parçasıdır. Filmde köy halkının Bekir'le çatıştığı en önemli konu ahlaki korkular olmuştur. Dinsel kodları ortaya çıkaran bu durum köy halkının karşı çıktığı bir vaziyet olmuş ve günah olarak nitelenmiştir. Bu yüzden filmde; babası, köy baskısından ötürü Bekir'i cezalandırmış ve onun vurduğu kuşlara karşılık ormanda elleri bağlı bir şekilde bırakmıştır. Böylece film, Türk kültür ve gelenekleri yansıtmaya bakımından içerisinde birçok öğe bulundurmaktadır. Ayrıca tezin amacına da uygun olarak temalar seçilmiştir.

TRT TV Filmlerinden seçilen diğer bir film ise Ekisporter'dır. Kamil AYDIN'ın yönetmenliğini yaptığı filmde; geleneksellik bir bakıma direnmektedir. Çünkü Turan Usta, babasından kalan mobilya ustalığı işini sürdürmekte fakat ailesi ve dostları ihracata girmesi için zorlamaktadır. İkilem arasında kalan Turan Usta'nın, bir taraftan başarısız olma korkusu vardır ve babasının yadigarı atölyeden ayrılmak istemez diğer taraftan da geçim sıkıntısından dolayı ihracata girmek ister.

Ataerkil bir yapının görüldüğü evde, Turan Usta karakteri otoriter, cesaretsiz, yadigarına bağlı gösterilmektedir. Eşi Zeliha ise evine ve çocuklarına bakan bir anne profilindedir. Babadan oğula geçen meslek ve atölye olguları filmde sıkça görülmektedir. Türklerde herhangi bir şeyin babadan oğula geçmesi bir gelenektir ve Turan Usta da bu geleneği devam ettirmektedir. Filmde kullanılan

kostümler, mekânlar, dekorlar geleneksel Türk ailesini ve bir mobilya ustasının evinin nasıl olması gerektiğini yansıtmaktadır. Gerek eşinin giyimi gerek Turan Usta'nın giyimi kasaba kültürüyle uyuşmaktadır. Dekorlar ise evde bulunan birçok eşya tahtadan yapılarak mobilya ustasının elinden çıktığını kanıtlar niteliktedir.

Ekisporter filminde Türk kültürünün önemsedığı dayanışma olgusu sıkça gösterilmiştir. Gerek esnaf olsun gerek komşular olsun filmde birbirini destekler konumda sahnelere yansıtılmıştır. Turan Usta'nın ahlaki açıdan dürüst olduğu ve hak yemekten korktuğu bazı sahnelerde gösterilmiştir. Film, Muğla yöresinde çekilmesinden ötürü gerçekliği yansıması bakımından o bölgenin ağzıyla çekilmiştir. Arada geçen birçok diyaloglarda yörenin dilini kullandıkları görülmektedir. Türklerin en önemli göstergelerinden biri olan dil kodları, filmde her karaktere yansımıştır. Geleneksel Türk aile yapısının birçok unsuru filmde kendine yer bulmuştur.

TRT TV Filmlerinden seçilen son film ise 'Bir Seveda İşi' filmidir. Özkan ÇELİK'in yönetmenliğini yaptığı film, iki komşu köyün birleşmesinden ötürü oluşacak tek belediye için başkanını seçme yarışını anlatmaktadır. Öncelikle film, mekân olarak köyde geçtiği için konu ile mekân uyuşmaktadır. Yine bu filmde de kahve kültürü, köy halkının giyimi ve dekorlar içeriği yeterli bir şekilde yansıtılmıştır. Seçim yarışında geçen bütün olaylar kahvede olup bitmektedir. Türk kültüründe önemli bir mekân olan kahve, köy halkının sosyalleşmesi için en ideal yerlerden biridir.

Türk milletinin simgesi Türk bayrağı, Atatürk portresi gibi önemli değerler filmde bazı sahnelerde gösterilmiştir. Yine dekor olarak soba üzerinde güğüm, kilim, gaz lambası vb. Türklerin unutulmakta olan eşyaları arasındadır. Seçim yarışına giren iki adayın eski zamanlarda olduğu gibi kamyon üzerine çıkıp ellerine megafonu alarak kendilerini tanıttıkları ve bu konuşmaları da köy içerisinde hoparlörden duyurdukları görülmektedir. Bu nedenle köyde hiçbir kitle iletişim aracına ihtiyaç duyulmamıştır. Türklerde de eskiden meydanda ya da ortak alanlarda bir araya gelerek sosyalleşme vardır. Film bu açıdan birtakım değerleri göstermekten kaçınmamış ve önemli ritüelleri de yansıtılmıştır. Örneğin; düğün, cenaze töreni, el öpme geleneği, veresiye sistemi vb.

Bir Sevda İşi filminde, köy halkının birçok yerde geçen diyalogunda Dereli-Kümbet Yaylası'nın köy ağzının kullanıldığı görülmektedir. Bu açıdan filmde mekânla dil arasında bağlantı kurulmuştur. Yine filmde kullanılan dini kodlarında Türk kültürüyle iç içe olduğu, bazı sahnelerde gösterilmiştir. Herkese eşit davranma, camiye gitme, dua okuma vb. kodlar Müslümanlığın gerekliliğini oluşturmaktadır. Filmde de kullanılan birçok unsur gelenek ile ilişkilidir ve konusuna uygun olarak sahnelere de yansımıştır.

TRT TV Filmleri Projesi, içerisinde barındırdığı filmlerle, aileyi bir araya getirmeyi ve Ev Sineması Kuşağı olmayı amaçlamıştır. Bu proje içerisinden seçilen 3 filmde de anlaşıldığı gibi TRT TV Filmleri, hedef kitlesine doğru bir şekilde yaklaşmış ve filmlere içerik bağlamında ciddi bir yayın politikası belirlemiştir. Böylelikle kitlenin arzuladığı düzgün ve kaliteli filmler ortaya çıkmıştır. Ailenin hep birlikte oturup izleyebileceği, Türk kültür ve değerlerini içerisinde barındıran yapımlar gerçekleştirilmiştir. Bu gelenekler ışığında kamu yayıncısı TRT, toplumdaki milli değerlerin ve kültürel kodların unutulmaması gerektiğini diğer yayınlarda olduğu gibi hatırlatmıştır. Ancak TV Filmleri Projesi'nin daha görünür kılınabilmesi için sosyal medya hesaplarının daha aktif kullanılması gerekmektedir. Böylelikle ortaya çıkan bu proje hem daha fazla kitlelere ulaşabilir hem de gençler tarafından güncelliğini de her daim korumuş olur.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Aysoy, M. (2003). *Geleneksel Sonrası Toplum Üzerine*. İstanbul: Açık Kitaplar.
- Çaha, Ö. (Ed.) (2007). *Günümüzde Aile*. İstanbul: Step Ajans.
- Cankaya, Ö. (2015). *Bir Kitle İletişim Kurumunun Tarihi TRT*. Ankara: İmge Yayınevi.
- Çelebioğlu, A. (1995). *Türk Ninniler Hazînesi*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Çelik, Y.D. (2015). *Mengen'de Geleneksel Giyim Kuşam*. Bolu: Bolu Halk Kültürünü Araştırma ve Uygulama Merkezi (BAMER) Yayınları.

- Dağtaş, E. (2006). *Türkiye 'de Magazin Basını*. Ankara: Ütopya Yayınları.
- Demir, N. (2008). “*Türk Ninnilerinin Dili*”. Prof. Dr. Ahmet Bican ERCİLASUN Armağanı. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Doğan, İ. (2001). *Osmanlı Ailesi*. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Eagleton, T. (2016). *Kültür Yorumları* (3.Baskı). Özge Çelik (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Erdoğan, İ., Alemdar, K. (2010). *Öteki Kuram: Kitle iletişim Kuram ve Araştırmalarının Tarihsel ve Eleştirel Bir Değerlendirmesi* (3.Baskı). Ankara: Erk Yayınları.
- Gans, J.H. (2018). *Popüler Kültür ve Yüksek Kültür* (5.Baskı). Emine Onaran İncirlioğlu (Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Geçer, E. (2015). *Medya ve Popüler Kültür* (2.Baskı). İstanbul: Metamorfoz.
- Güngör, N. (1999). *Popüler Kültür ve İktidar*. İstanbul: Vadi Yayınları.
- İltar, G. (2016). *Giresun Evleri*. İstanbul: Dönence Basım ve Yayın Hizmetleri.
- Kabağağaç, S., Alova E. (1995). *Latince- Türkçe Sözlük*. İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- Kafesoğlu, İ. (1989). *Türk Millî Kültürü*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Kaplan, M. (2011). *Kültür ve Dil* (27.Baskı). İstanbul: Dergah Yayınları.
- Karpuz, H. (1993). *Türk İslam Mesken Mimarisinde Erzurum Evleri*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Kaya, M. (2013). *Gelenek ve Modern Arasında Bilgi ve Toplum*. M. Hüseyin Mercan(Ed.), İstanbul: Yedirenk.
- Kösoğlu, N. (2013). *Millî Kültür ve Kimlik*. Ankara: Ötüken Yayınları.
- Laughy, D. (2009). *Medya Çalışmaları Teoriler ve Yaklaşımlar*. İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Naumann, R. (1985). *Eski Anadolu Mimarlığı*. Beral Marda (Çev.). Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Ortaylı, İ. (2009). *Osmanlı Toplumunda Aile*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Oskay, Ü. (1971). *Toplumsal Gelişmede Radyo ve Televizyon Geri Kalmışlık Açısından Olanaklar ve Sınırlar*. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Öğüt, A. (2003). *Bilgi Çağında Yönetim* (2. Baskı), Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Özguven, İ. E. (2001). *Ailede İletişim ve Yaşam*. Ankara: PDREM Yayıncılık.
- Özkul, O. (2013). *Kültür ve Küreselleşme* (2.Baskı), İstanbul: Açılım Kitap.
- Saray, M.(1995). *Atatürk ve Türk Dünyası*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Sarı, İ. (2017). *Türk Gelenekleri*. Antalya: Nokta E-kitap.
- Sevil, M. (2005). *Türkiye 'de Modernleşme ve Modernleştiriciler*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Soykut, H. (1974). *Türk Atalar Sözü Hazinesi*. İstanbul: Ülker Yayınları.
- Sökmen, C. (2010). *Aydınların İletişim Ortamı Olarak Eski İstanbul Kahvehaneleri*. Ankara: Ötüken Yayınları.
- Smith, P. (2005). *Kültürel Kuram*. Selime Güzelsarı, İbrahim Gündoğdu (Çev.). İstanbul: Babil Yayınları.
- Şencan, H. (2017). *Güdüklü Minare*. Nisan Ofset: İstanbul.
- Uslu, K.Z., Arslan, A., Çağlayandereli, M. (2017). *Herkes için İletişim*, Unesco Türkiye Milli Komisyonu. Ankara.
- Yaylagül, L. (2017). *Kitle İletişim Kuramları* (8. Baskı). Ankara: Dipnot Yayınları.
- Yavuzer, H. (2005). *Gençleri Anlamak*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Dergiler

- Abdurrezzak, A.O. (2015). Yaygın Eğitim Bağlamında Sosyo-Kültürel İşlevleri Açısından Köy Odaları: Kastamonu Örneği. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 4(7), 33-47.
- Arioğlu, İ.E, Aydoğdu, A.Ö. (2015). Somut Olmayan Kültürel Miras Kapsamında Geleneksel El Sanatları ve Kültür ve Turizm Bakanlığı. *Turkish Studies*, 10(16), 109-126.
- Arslan, A. (2016). Bir Sosyolojik Olgu Olarak Televizyon. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 1-17.
- Aslanoğlu, İ. (1988). Modernizmin Tanımı, Sınırları, Erken Yirminci Yüzyıl Mimarlığında Farklı Tavrılar. *ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 8(1), 59-66.
- Aydın, K. (2014). Yapısal İşlevselci Teori ve Toplumsal Tabakalaşma. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(8), 213-239.
- Baran, M., Yıldırım, M. (2008). Geleneksel Türk Evi ve Renk Kullanımı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(26), 223-234.
- Batu, M., Tos, O. (2017). Tüketim Kültürü Odağında Modernizm ve Postmodernizmin Karşılaştırılması. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 5(2), 991-1023.
- Bayhan, A.A. (2009). Ordu'dan Bazı Tarihi Ahşap (Çantı) Camiler . *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(7), 56-84.
- Bayrak, Ö. (2011). Yahya Kemâl'in Şiir Anlayışı, Eski Ve Yeni Şiire Bakışı. *Ekev Akademi Dergisi*, 15, 401-410.
- Binark, M. (2013). Dijital İletişim Ve Yeni Medya. *Anadolu Üniversitesi Yayını Açıköğretim Fakültesi Yayını*, 1-197.
- Bingöl, U. (2017). Postmodernizm ve Gelenek. *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi*, 3, 20-33.
- Birkök, C. (1998). Modernizmden Postmodernizme: Yeni Problemler. *Journal Of Human Sciences*, 1(1), 1-16.
- Birsen, H. (2013). Dijital İletişim Ve Yeni Medya. *Anadolu Üniversitesi Yayını Açıköğretim Fakültesi Yayını*, 1-197.
- Bulmuş, E., Bedük, S.H. (2013). Denizli İli Çardak İlçesi Söğüt Köyü Gelin Entarileri. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16, 21-31.
- Coşkun, İ. (2003). Modernliğin Kaynakları: Rönesans Üzerine Bir Değerlendirme. *Sosyoloji Dergisi*, 3(6), 45-69.
- Çağlar, B. (2018). Kültürel Çalışmalar Perspektifinden Seksenler Dizisinin Alımlaması: Sosyal Medyadaki İzleyici Yorumları. *Online Academic Journal of Information Technology*, 9(33), 159-182.
- Çelik, C. (2009). Değişim Sürecinde Türk Aile Yapısı ve Din, Paradigmatik Anlam ve İşlev Farklılaşması. *Karadeniz Dergi*, 25-35.
- Çetin, C. (2008). Türk Düğün Gelenekleri ve Kutsal Evlilik Ritüeli. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 48, 2 (2), 111-126.
- Demir, B., Topbaşoğlu, K. (2016). "Türk ve Rus Halklarında Eskimeyen Gelenek: Düğün". *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1), 1-18.
- Dikici, A. (2001). Geleneklerin Toplumdaki Yeri ve Önemi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(11), 251-258.
- Düzgün, D. (2000). Osmanlı Döneminde Geleneksel Türk Tiyatrosunun Genel Görünümü. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 14, 63-69.

- Ekici, M. (2008). Geleneksel Kültürü Güncellemek Üzerine Bir Değerlendirme. *Milli Folklor*, 20(80), 33-38.
- Ekici, Y.F. (2014). Türk Aile Yapısının Değişim ve Dönüşümü ve Bu Değişim ve Dönüşüme Etki Eden Unsurların Değerlendirilmesi. *The Journal Of Academic Social Science Studies*, 30, 209-224.
- Elitaş, T., Keskin, S. (2016). Küreselleşme Sürecinde Değişen Geleneksel Türk Aile Yapısının Televizyon Dizilerindeki Temsili. *Tarih Okulu Dergisi*, 9(27), 543-578.
- Erdoğan, İ. (1998). Gerbner'in Ekme Tezi ve Anlattığı Öyküler Üzerine Bir Değerlendirme. *Kültür ve İletişim Dergisi*, 1(2), 149-180.
- Erol, Ö.P. (2016), Modernite Projesinin Kökenleri, Dinamikleri Ve Sonu. *Sosyoloji Dergisi*, 33, 49-66.
- Eşki, H. (2010). Bugünü Anlamak İçin Max Weber'i Yeniden Okumak. *Uluslararası Yönetim İktisat Ve İşletme Dergisi*, 6(11), 187-198.
- Göker, M. (2009). Türklerde Oturma Elemanlarının Tarihsel Gelişim Süreci. *Journal of World of Turks Dergisi*, 1(1), 163-169.
- Gönenç, Ö. (2012). Medyanın Toplum Üzerindeki Etkileri. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 21, 57-62.
- Güler, S. (2010). Türk Mutfak Kültürü ve Yeme İçme Alışkanlıkları. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26, 25-30.
- Gürhan, N. (2017). Toplumsal Değişme Ve Yemek Kültürü Üzerine Sosyolojik Bir Çözümleme: Mardin Örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(54), 562-569.
- Hira, İ. (2000). Max Weber'in Yöntem Anlayışı. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 45-58
- Hünerel, Z., Er, B. (2012). Halk Kültürünün Tanıtılmasında El Sanatlarının Yeri ve Önemi. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1(1), 179-190.
- Karacabey, S. (1995). Gelenekselden Batı'ya Türk Tiyatrosu. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tiyatro Araştırmaları Dergisi*, 12, 1-10.
- Kaya, D. (2008). Sivas'ta Giyim Kuşam. *Sultanşehir Dergisi*, 8, 107-111.
- Kaya, M. (2012). Klasik Sosyolojik Perspektifte Modernleşme Tartışmaları. *Birey Ve Toplum Dergisi*, 2(4), 111-132.
- Kırık, M.A. (2014). Aile Ve Çocuk İlişkinde İnternetin Yeri: Nitel Bir Araştırma. *Eğitim Ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 337-347.
- Kocadaş, B. (2006). Kültür ve Medya. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 1-8.
- Koçlar, B. (2016). Murathan Mungan Şiirinde Geleneğin İzleri, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 31, 3-18.
- Koroğlu, S.A. (2015). Literatür Taraması Üzerine Notlar Ve Bir Tarama Tekniği. *Gemi İnşaatı ve Deniz Bilimleri Dergisi*. 1, 61-69.
- Kuyucu, M. (2015). Türkiye'de Tematik Tv Yayıncılığı: Gençlerin Tematik Televizyon İzleme Alışkanlıklarının Televizyon Yayıncılığına Olan Yansımaları, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 32, 249-265.
- Oğuz, G.Y. (2005). Tv Dizileri Ve Kültürel İletilerin Yayılma Süreci Türk Televizyon Tarihinde Bir Fenomen: Bizimkiler Dizisi. *Kurgu Dergisi*, 21, 169-182,
- Ozankaya, Ö. (1992). Ulusal Toplumun ve Ulusal Kültürün Kurucu Ögeleri. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 3(10), 213-225.
- Özkan, A. (2012). Geçmişten Günümüze Konya İli Akören İlçesinde Bulunan Köy Odaları. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14 (22), 1-4.

- Balcı, P. (1980). "Eski Türk Evleri". *Türkiyemiz Dergisi*, 32.
- Salman, F., Atmaca, Z. (2009). Erzurum'da Geleneksel Kadın Giysilerinin Özellikleri. *Sanat Dergisi*, 15, 11-17.
- Solmaz, B. (2011). Modernlik ve Modernleşme Kuramlarına Yöneltilen Eleştiriler. *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 32, 35-58.
- Suğur, S., Suğur, N. (2016). Geleneksel Toplumdan Modern Topluma Geçiş. *Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi*, Eskişehir.
- Şaylıkay, M., Akın, A. (2016). Modern ve Postmodern Değerlerin Yabancılaşmaya Etkisi. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 35-50.
- Şeker, N.T. (2016). Türkiye'de Televizyon Yayıncılığında Eğlencenin Egemenliği. *TRT Akademi Dergisi*, 1(1). 34-49.
- Şentürk, Ü. (2012). Tüketim Toplumu Bağlamında Boş Zamanların Kurumsallaştırdığı Bir Mekân: Alışveriş Merkezleri (Avm). *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13, 63 -77.
- Tazebay, İ., Akpınar, N. (2010). Türk Kültüründe Bahçe, Ahmet Yesevi Üniversitesi, *Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 54, 243-253.
- Uca, A. (2007). Türk Toplumunda Hıdırellez – I. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 34, 113-138.
- Yanıklar, C. (2014). Sanal Topluluklar Ve Geleneksel Topluluklar Arasındaki Farklılıkların Sosyolojik Bir Analizi. *Sosyoloji Araştırma Dergisi*, 17(1), 158-190.
- Yıldırım, D. (1989). "Sözlü Gelenek Kültürü. *Millî Folklor Dergisi*, 1(1), 1989, s. 6-7.
- Yıldırım, M. (2009). Modernizm, Postmodernizm ve Kamu Yönetimi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 380-397.
- Yıldız, K.A. (2012). Sosyal Paylaşım Sitelerinin Dijital Yerlilerin Bilgi Edinme ve Mahremiyet Anlayışına Etkisi. *Bilgi Dünyası*, 13(2), 529-542.
- Yılmaz, A., Aslan, S. (2017). Modernizme Bir Başkaldırı Projesi Olarak Postmodernizm. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(2), 93-108.
- Yurderi, M.M. (2018). Geçmişten Günümüze Trt Televizyon Yayıncılığında Sanatın Yeri ve Çağdaş Sanatın Medya ile Bağ Kurabilme İhtimali. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(58). 408-413.

Tezler

- Açıkalın, E. (2018). *Avrupa Birliği Müktesebatına Uyum Bağlamında Çocukların Medyadan Korunması*. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Arat, Y. (2011). *Geleneksel Türk Evi İç Mekân Donatılarının Antropometrik Verilere Dayalı Analizi; Konya Evleri*. (Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
[Konya.https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp](https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp)
- Azezli, S.G. (2009). *19.Yy'da Osmanlı Konut Mimarisinde İç Mekan Kurgusunun Safranbolu Evleri Örneğinde İrdelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Kültür Üniversitesi/Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Büyükyıldız, H. (2004). *Kültür Taşıyıcısı Olarak Türk Halk Müziği (TRT ve Özel Radyo Örnekleri)*. (Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi / Sosyal Bilimler

Enstitüsü, İstanbul.

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

Düzenli, F. (2011). *Geleneksel Türk Ailesindeki Dönüşümün Sosyal Politikaya Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

Ökmen, Y.E. (2017). *Kamu Kanalı TRT’de Yayınlanmaya Başlayan "Diriliş Ertuğrul" Dizisinin İzlerkitle Ve Etki Çözümlemeleri: Birinci Ve İkinci Sezon*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

Şahbaz, S. (2007). *Geçmişten Günümüze Kahvehaneler, Kahvehanelerin Sosyal Yaşamdaki Yeri ve Önemi: Aydın Merkez Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

Şimşek, H.S. (2018). *Yaratıcı Endüstri Kavramı Bağlamında Televizyon Filmi Senaryoları: Saruhan Ve Pinhan Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

Tezer, D. (2013). *Televizyon -Kültür İlişkisi Bağlamında Popüler Kültürün Algılanış Biçimleri Kahramanmaraş Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

Yıldız, E. (2012). *Kamu Yayıncılığı ve Trt*. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

Ünlü, B. (2015). *Trt’nin Televizyon Yayınlarının Kamu Yayıncılığı Açısından Değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

Çevrimiçi Sayfalar

Erdoğan, İ. (2004). Popüler Kültürün Ne Olduğu Üzerine. Eğitim Dergisi.

<http://www.irfanerdogan.com/makaleler1/popne.htm> (E.T. 12.01.2019).

Eurovision Yolculuğumuz. (2013).

<https://eurovision-turkey-love.tr.gg/Eurovision-Ser.ue.venimiz.htm> (E.T. 03.01.2019).

Gelenek İle İlgili Söylenmiş Güzel Sözler. (2016)

<http://starfikir.com/2016/03/14/gelenek-ile-ilgili-soylenmis-guzel-sozler/> (E.T. 31.12.2018)

Kanal 7, TV Filmi. <https://www.kanal7.com/tv-filmi> (E.T.01.02.2019).

Kastamonukultur.gov. Ne Alınır.

<http://www.kastamonukultur.gov.tr/TR-168436/ne-alinir.html> (E.T.03.01.2019).

Kurtuluş, Ö. Popüler Kültür Kavramı.

<http://ozgurkurtulus.com.tr/populer-kultur-kavrami/> (E.T. 15.01.2019).

Larendem, (2018). Türk Boyları ve Yörükler.

<http://www.larendem.com/turk-tarihi/turk-boylari-yorukler.html> (E.T. 02.01.2019).

Merhabahaber.com, (2014). Anadolu Misafirperverliğinin Simgesi: Köy Odaları

- <http://www.merhabahaber.com/anadolu-misafirperverliginin-simgesi-koy-odalari-311952h.htm> (E.T. 12.02.2019).
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2012). İllere göre Geleneksel El Sanatlarımız, Kaybolmuş Sanatlar.
<https://docplayer.biz.tr/3147636-İllere-gore-geleneksel-el-sanatlarimiz.html> (E.T. 05.01.2019.)
- Nuran, B.M. (2013, 13 Temmuz). Kültürel İncelemeler.
<http://mericburcinnuran.com/kulturel-incelemeler/> (E.T. 04.01.2019).
- Saygın, Y. (2017). Lületaş Nedir? Özellikleri ve Faydaları Nelerdir?
<https://bilgihanem.com/luletasi-nedir/> (E.T. 03.01.2019).
- TDK. (2016). Televizyon Filmi.
http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c5c7e69963fe4.06585661 (E.T.2902.01.2019).
- TelevizyonSineması.http://www.wikiwand.com/tr/Televizyon_sinemas%C4%B1 (E.T. 29.01.2019).
- Tezcan, M. (2006), Cumhuriyetten Günümüze Türk Ailesinin Dünyü, Bugünü, Geleceği (Sosyo-Kültürel Açıdan)
http://turkoloji.cu.edu.tr/genel/tezcan_aile.pdf (E.T. 02.01.2019).
- TRT Görevlerimiz, <https://www.trt.net.tr/Kurumsal/Gorevlerimiz.aspx> (E.T. 04.01.2019).
- TRT Haber, (2018). TRT'nin İlk Radyo Anonsu.
<https://www.trthaber.com/videolar/trtnin-ilk-radyo-anonsu-38244.html> (E.T.01.02.2019).
- TRT Tarihçe, <https://www.trt.net.tr/Kurumsal/Tarihce.aspx> (E.T. 01.02.2019).
- TRT Yayın İlkelerimiz, <https://www.trt.net.tr/Kurumsal/YayinIlkelerimiz.aspx>, (E.T. 04.01.2019).
- Wikipedia, 2018. Menûçih Camii.
https://wikipedia.org/p.php?https://tr.wikipedia.org/wiki/Men%C3%BB%C3%A7ihr_Camii (E.T. 12.02.2019).
- Sempozyum ve Kongreler**
- Artun, E. (1999). Türk Halk Kültüründe Hıdırellez. Uluslararası Nevruz Sempozyumu, Karaganda, Kazakistan, 1-9.
- Artun, E. (2005). Popüler Türk Kültürünün Dünya Kültürlerine Etkisi ve Katkısı. Uluslararası VI. Türk Kültürü Kongresi, Ankara.
- Eriñç, M.S. (1994). Postmodernizmin Tanımı. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Konferans Metni, 31-45.
<https://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11421/1059/103412.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- Kılıç, T., Gündoğdu, G. (2017). Yeni İletişim Teknolojilerinin Sosyal Hayata Etkileri: İnternet Evlilik Siteleri. 1. Uluslararası İletişimde Yeni Yönelimler Konferansı Bildiri Kitabı, 17-28.
- Kırık, M.A. (2012). Sosyal Medyada Gençlerin Dili Kullanımı ve Yozlaşma Problemi. Uluslararası Dil ve İletişim Sempozyumu, İzmir. 1016-1030.
- Sandıkçı, K. (2010). Din ve Gelenek. Tartışmalı İlimi Toplantı, Atatürk Üniversitesi Kültür ve Gösteri Merkezi. 28-38.
- Sökmen, S. (2014). Bitlis Köy Evlerinde Kullanılan Duvar Süsleri, Yıldız Teknik Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi. İstanbul. 648-653.

EKLER

	Sayfa
EK 1. TRT'nin Yayın Hizmet İlkeleri.....	124
EK 2. TRT Kurumunun Görevleri.....	126

EK 1

TRT'NİN YAYIN HİZMET İLKELERİ

a) Anayasanın sözüne ve ruhuna bağlı olmak; devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü, milli egemenliği, Cumhuriyeti, kamu düzenini, genel asayişi, kamu yararını korumak ve kollamak,

b) Atatürk ilke ve inkılaplarını kökleştirmek, Türkiye Cumhuriyeti'nin çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkmasını öngören milli hedeflere ulaşmayı gerçekleştirmek,

c) Devletin milli güvenlik siyasetinin, milli ve ekonomik menfaatlerinin gereklerine uymak.

d) Devletin bir kişi veya zümre tarafından yönetilmesini veya sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğini sağlamak yahut Devleti ve Devlet otoritesini ortadan kaldırmak veya dil, ırk, din ve mezhep ayrımı yaratmak yahut sair herhangi bir yoldan bu kavramlara ve görüşlere dayanan bir Devlet düzeni kurmak amacı güden rejim ve ideolojilerin propogandasına yer vermemek,

e) Genel ahlakın gereklerini, milli gelenekleri ve manevi değerleri gözetmek,

f) Türk milli eğitiminin temel görüş, amaç ve ilkelerine uymak,

g) Kolayca anlaşılabilir, doğru, temiz ve güzel bir Türkçe kullanmak,

h) Toplumun beden ve ruh sağlığına zarar verecek hususlara yer vermemek,

i) Karamsarlık, umutsuzluk, kargaşa, dehşet, saldırganlık gibi olumsuz duygular uyandırmak ve telkin etmek amacına yönelik yayın yapmamak,

j) Kişilerin özel hayatlarına, şeref ve haysiyetlerine saygılı olmak ve dürüstlük anlayışına bağlı kalmak,

k) Haberlerin toplanması, seçilmesi ve yayınlanmasında tarafsızlık, doğruluk ve çabukluk ilkeleri ile çağdaş habercilik teknik ve metodlarına bağlı olmak,

l) Haberler ile yorumları ayırmak ve yorumların kaynaklarını açıklamak,

m) Kamuoyunun sağlıklı ve serbestçe oluşabilmesi için kamuoyunu ilgilendirecek

konularda yeterli yayın yapmak; tek yönlü, taraf tutan yayın yapmamak ve bir siyasi partinin, grubun, çıkar çevresinin, inanç veya düşüncenin menfaatlerine alet olmamak (<https://www.trt.net.tr/Kurumsal/YayinIlkelerimiz.aspx>,E.T. 04.01.2019).

EK 2

TRT KURUMUNUN GÖREVLERİ

a) (Değişik : 12/1/1989 - 3517/6 md.; İptal: Ana. Mah.nin 18/5/1990 tarih ve E. 1989/9, K. 1990/8 sayılı Kararıyla; Yeniden düzenleme: 6/7/1999-4397/2 md.) Radyo ve televizyon yayınları yapmak ve bu amaçla radyo ve televizyon verici istasyonları, program iletim sistemleri ve stüdyo tesisleri kurmak, geliştirmek, radyo ve televizyon yayınları alanında ek gelir temin edecek düzenlemeler yapmak ve faaliyette bulunmak,

b) Radyo ve televizyon yayınları için haber toplama ve program yayın ve yapımı maksatlarıyla gerekli birimleri oluşturmak,

c) (Değişik: 11/6/2008-5767/2 md.) Bu Kanun çerçevesinde; Türkiye sınırları içinde yayın yapan yerel, bölgesel, ulusal radyo ve televizyon kurum ve kuruluşları ile sözleşme, anlaşma ve protokoller imza etmek; ayrıca Başbakanlığın onayını alarak gerektiğinde uluslararası radyo ve televizyon kurum ve kuruluşları ile anlaşma, sözleşme ve protokoller imza etmek,

d) (...)3) Tesislerde kullanılacak alet ve cihazlar ile ilgili araştırmalar yapmak veya yaptırmak, bunların onarım ve bakımlarını yapmak veya yaptırmak ve gerekli hallerde işletme için zorunlu olan alet ve cihazları imal etmek veya ettirmek,

e) Yurt içine yapılacak; haber, kültür, bilim, sanat, eğlence ve benzeri türlerde eğitici, aydınlatıcı ve eğlendirici nitelikte her türlü yayınlarla

1. Atatürk ilke ve inkılaplarının kökleşmesine, Türkiye Cumhuriyetinin çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkmasını öngören milli hedeflerin gerçekleşmesine,

2. Devletin varlık ve bağımsızlığının, ülkenin ve milletin bölünmez bütünlüğünün, toplumun huzurunun, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı ve Atatürk Milliyetçiliğine dayanan demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti niteliklerinin korunmasına ve güçlendirilmesine,

3. Milli eğitim ve milli kültürün geliştirilmesine,

4. Devletin milli güvenlik siyasetinin, milli ve ekonomik menfaatlerinin korunmasına,

5. Kamuoyunun Anayasa ilkeleri doğrultusunda serbestçe ve sağlıklı bir şekilde oluşmasına, yardımcı olmak.

f) Yurt dışına yapılacak yayınlarla:

1. Devletin her alanda tanıtılmasına,

2. Yurt dışında bulunan Türk vatandaşlarının Türkiye Cumhuriyeti ile ilişkilerinin sürdürülmesine yardımcı olmak
(<https://www.trt.net.tr/Kurumsal/Gorevlerimiz.aspx> E.T. 04.01.2019).

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı-Soyadı	Zeliha TEKİN
Doğum Yeri-Tarihi	Bayburt - 01.11.1992
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Radyo Televizyon ve Sinema
Yüksek Lisans	Ordu Üniversitesi Sinema Televizyon Bölümü
Bildiği Yabancı Diller (varsa)	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri (varsa)	
İş Deneyimi	
Stajlar	TRT Genel Müdürlük Kurgu Ve Işık Departmanı, 2014 Erzurum Rıfki Salim Burçak Anadolu Kız Teknik ve Meslek Lisesi / Stajyer Öğretmen / Erzurum, 2015
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu- Yönetmen Asistanı / Erzurum, 2013 Türkiye Radyo Televizyon Kurumu- Prodüktör/ Ankara, 2017- Halen
İletişim	
E-Posta Adresi	zeliha.tekin@trt.net.tr
Tarih	